

14.CİLDİN Başı

- طالب آغاز سفر پنجم است شه حسام الدین که نور انجم است
16214-Yıldızların şâhı olan Hüsâmeddin, Mesnevî-i Şerîf'in beşinci cildine başlanılması istemektedir.
- اوستادان صفا را اوستاد ای ضیاء الحق حسام الدین راد
16215-Ey Hakk'ın ziyâsı ve cömert olan, safâ üstadlarının da üstâdı bulunan Hüsâmüddin.
- ور نبودى حلقها تنگ و ضعیف گر نبودى خلق محبوب و کثیف
16216-Eğer halkın gözleri hakîkati görmekten perdeli olmasaydı ve havsalalar dar ve zaif bulunmasaydı.
- غیر این منطق لبی بگشادمی در مدیحت داد معنی دادمی
16217-Seni hakkıyla ve kemâlâtına lââyık bir surette medh ederdim, bu sözlerden başka sözler söyleyecek bir dudak açardım.
- چاره اکنون آب و روغن کردنی است لیک لقمه‌ی باز آن صعوه نیست
16218-Lakin doğan kuşunun lokmasını kuyruksallayan yont kuşu yutamaz. Çaresi ise yağa su karıştırmak, idare etmek ve herkesin anlayabileceği kadar söylemektedir.
- گویم اندر مجمع روحانیان مدح تو حیف است با زندانیان
16219-Zindan ehline,-tabiat ve gaflet mahpusu olanlara- senin medhinde bulunmak yazıktır. O medhi ruhanîlerin ictimâgâhında, enbiya ev evliya ruhlarının bulunduğu yerde söylerim.
- همچو راز عشق دارم در نهان شرح تو غبن است با اهل جهان
16220-Dünya ehline seni şerh etmek, aldanmak ve zarara girmektir. Onun için aşk sırrı gibi, seni gizliyorum.
- فارغ است از شرح و تعریف آفتاب مدح تعریف است و تخریق حجاب
16221-Medh, bir kimseyi, bilmeyenlere anlatmak ve hakkındaki gaflet perdesini yırtmaktır. Hâlbuki güneşin şerh ve ta'rîf olunmaya ihtiyacı yoktur.
- که دو چشمم روشن و نامرمد است مادح خورشید مداح خود است
16222-Güneşi medh eden kendisini medh etmiş olur; iki gözüm de aydındır, çapaklı değil, ağrımıyor; demek ister.
- که دو چشمم کور و تاریک و بد است ذم خورشید جهان ذم خود است
16223-Dünya Güneşini zemmeylemek de: "İki gözüm kördür, karanlıktır ve çipildir" diye kendisini zemetmek olur.
- شد حسود آفتاب کامران تو ببخشا بر کسی کاندر جهان
16224-Âlem de muradına ermiş güneşe hased eden kimseye sen merhamet ve şefkat göster.
- و ز طراوت دادن پوسیده‌ها تاندش پوشید هیچ از دیده‌ها
16225-Gözlerden Güneşin ziyasını gizleyebilirler mi? Onun her günü tazeliğini pörsüdüp, soldurmaya muvaffak olurlar mı?
- یا به دفع جاه او توانند خاست یا ز نور بی‌حدش توانند کاست
16226-Yahut onun sonsuz ziyasını eksiltmeye ve bulunduğu yüksek mevkiden düşürmeye muktedir midirler?
- آن حسد خود مرگ جاویدان بود هر کسی کاو حاسد کیهان بود

16227-Manevî büyüklere hased ederek onları küçültmek isteyenlerin o hasedi, kendileri için ebedi bir ölüm olmaz mı?

عقل اندر شرح تو شد بو الفضول قدر تو بگذشت از درك عقول
16228-Ey Hüsâ müddin; senin manevî yüksekliğin akılların erebileceği
dereceyi çoktan geçti. Akıl senin mahiyetini açıklamakta aciz kaldı.

عاجزانه جنبشی باید در آن گر چه عاجز آمد این عقل از زبان
16229-Gerçi akıl, seni beyanda acze düştü ama gene de acizcesine
anlatması gerek.

اعلموا ان كله لا يترك ان شيئاً كله لا يدرك
16230-Çünkü bütünüyle anlaşılamayan bir şey bilin ki atılıvermez.
کی توان کردن به ترك خورد آب گر چه نتوان خورد طوفان سحاب
16231-Bulutun tufanını, içemezsen de, su içmeyi nasıl terk edebilirsin?
درکها را تازه کن از قشر آن راز را گر می‌نیاری در میان
16232-Eğer esrarın özünü ortaya koymazsan o özün kabuklarından olsun
anlat da idrakleri tazele!

پیش دیگر فهم‌ها مغز است نیک نطقها نسبت به تو قشر است لیک
16233-Sana ve mertebene nisbetle sözler kabuk gibi kalır. Lakin o
kabuklar, basit anlayışlı olanlar için tamamıyla içtir.

ور نه بس عالی است سوی خاک تود آسمان نسبت به عرش آمد فرود
16234-Gökyüzü, Arş'a nispetle aşağıdadır. Fakat şu toprak yığıntısı olan
Arz'a nisbetle çok yüksektir.

پیش از آن کز فوت آن حسرت خوردند من بگویم وصف تو تا ره برند
16235-Senden sonra, "vah, zamanında yetişemedik!" diye hasret
çekmemeleri için, ben şimdiden senin vasfını söyleyeyim de, o müsteid talipler
yol bulsunlar.

خلق در ظلمات و همند و گمان نور حقی و به حق جذاب جان
16236-Sen Hakk nurusun ve canı, Hakk'a çekmekte. Halksa vehim ve
şüphe karalıklarının esiridir.

گردد این بی‌دیدگان را سرمه کش شرط تعظیم است تا این نور خوش
16237-Sendeki o hoş nurun şu gözsüzlere sürme çekmesi ve onları görür
bir hale getirmesi için şart, o nuru yüceltmektir.

کاو نباشد عاشق ظلمت چو موش نور یابد مستعد تیز گوش
16238-Kulağı keskin; müsteid olup da fare gibi karanlıktan hoşlanmayan
kimse nuru bulur.

کی طواف مشعل‌های ایمان کنند سست چشمانی که شب جولان کنند
16239-Yarasa ve baykuş gibi, gözleri zayıf olduğu için ancak karanlıkta
dolaşabilenler, nasıl olur da, iman meşalesini tavaf edebilirler.

بند طبعی که ز دین تاریک شد نکته‌های مشکل باریک شد
16240-Dinin nurundan nasip alamamış ve karanlıkta kalmış olanlara,
müşkül ve ince nükteler, tabiat bağı olmuştur.

چشم در خورشید نتواند گشود تا بر آراید هنر را تار و پود
16241-Böylesi, kendi hünerini dokumak için güneşe göz açamaz.
کرده مو‌شانه زمین سوراخها همچو نخلی بر نیارد شاخها

16242-Hurma ağacı gibi dallar salıverip semaya doğru yükseltmez de köstebek gibi, yeri delik deşik eder.

چار میخ عقل گشته این چهار چار وصف است این بشر را دل فشار
16243-İnsanda dört vasıf vardır ki o vasıflar, aklın çarmıhı olmuştur.

“DÖRT KUŞ AL, ONLARI YANINDA TOPLA” AYETİNİN TEFSİRİ”

تفسیر فُحْدُ أَرْبَعَةٍ مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ

این چهار اطیار ره زن را بکش تو خلیل وقتی ای خورشید هش

16244-Ey idraki güneş'e benzeyen, sen vaktin Halil'isin, yol vuran bu dört kuşu öldür!

هست عقل عاقلان را دیده کش ز انکه هر مرغی از اینها زاغوش

16245-Çünkü bunların her biri de, karga gibi, akıllıların akıl gözlerini oyar çıkarır.

بسمل ایشان دهد جان را سبیل چار وصف تن چو مرغان خلیل

16246-Bedene ait dört sıfat Halil Aleyhisselâm'ın kestiği kuşlar gibidir. Onların boğazlanması ruhun yolunu açar.

سر ببرشان تا رهد پاها ز سد ای خلیل اندر خلاص نیک و بد

16247-Ey Halil, iyi ve kötünün kurtulması için onların başlarını kes ki akıl ve ruhun ayakları kayıttan kurtulsun.

بر گشا که هست پاشان پای تو کل تویی و جملگان اجزای تو

16248-Sen bir külsün, bütün sıfatlar senin cüzlerindir. Onların ayaklarını çöz ki o ayaklar senin ayağın demektir.

پشت صد لشکر سواری می شود از تو عالم روح زاری می شود

16249-Âlem, senin yüzünden bir ruh-i muhallâ olur, rûhaniyyet kesbeder. Bir atlı, yüzlerce orduya destek olur.

نامشان شد چار مرغ فتنه جو ز انکه این تن شد مقام چار خو

16250-Çünkü bu beden dört huyun durağı olmuştur ki o huyların adı, fitne çıkaran dört kuştur.

سر ببر زین چار مرغ شوم بد خلق را گر زندگی خواهی ابد

16251-Eğer halkın ebedi olarak diriliğini istersen bu uğursuz dört kuşun başlarını kes.

که نباشد بعد از آن ز یشان ضرر بازشان زنده کن از نوعی دگر

16252-Sonra da onları başka bir suretle dirilt ki artık onlardan bir zarar gelmesin.

کرده اند اندر دل خلقان وطن چار مرغ معنوی راه زن

16253-Manen yol kesen dört kuş, halkın gönlünü yurt edinmiştir.

اندر این دور ای خلیفه حق توی چون امیر جمله دلهای سوی

16254-Ey Allah(C.C.)'ın halifesi olan Hüsâmuddin; bu devirde kalplerin emiri olduğun için,

سرمدی کن خلق ناپاینده را سر ببر این چار مرغ زنده را

16255-Bu diri dört kuşun kafalarını kes de, ebedî olmayan halkı ebedî ve sermedi kıl!

این مثال چار خلق اندر نفوس بط و طاوس است و زاغ است و خروس

16256-Kaz, tavus, karga ve horoz idi ki, insanlardaki dört huyu temsil ediyorlardı.

جاه چون طاوس و زاغ امنیت است بط حرص است و خروس آن شهوت است
16257-Kaz hırstır, horoz şehvet... Makam tavusa benzer, karga ise tûl-û emel'e

طامع تابید یا عمر دراز منیتش آن که بود او مید ساز
16258-Karganın emeli ebedi olmak, yâhud uzun bir ömre kavuşmaktır. Bunu umar durur.

در تر و در خشک می جوید دفین بط حرص آمد که نوکش در زمین
16259-Kaz hırsı temsil eder ki kuru yaş ne bulursa yere gömer.

نشنود از حکم جز امر کلوا يك زمان نبود معطل آن گلو
16260-Onun boğazı bir an için durup dinlenmez "Külû veşrabû" emrinden başka Emr-i ilâhiyyeye kulak vermez.

زود زود انبان خود پر می کند همچو یغماجی که چون خانه کند
16261-Bir yağmacı gibidir. Bulunduğu evi kazar, çabuk çabuk dağarcığını, kursağını doldurur.

دانه های در و حبات نخود اندر انبان می فشارد نیک و بد
16262-İnci veya nohut danesi, ne bulursa iyi, kötü demeksizin dağarcığına tıkar.

می فشارد در جوال او خشک و تر تا مبادا یاغیی آید دگر
16263-Başka bir yağmacı gelip de ortak olmasın diye yaş ve kuru her ne bulursa çuvalına doldurur.

که نیارد یاغیی آمد به پیش اعتمادش نیست بر سلطان خویش
16264-Karşısına başka bir yağmacının çıkmayacağı hususunda sultanına itimadı yoktur.

می کند غارت به مهل و باانات لیک مومن ز اعتماد آن حیات
16265-Lâkin mü'min olan; hayat bahşeyleyen Allah (C.C.)'a itimâd eder de, Dünyadaki rızkını yavaş yavaş ve teenni ile toplar.

می شناسد قهر شه را بر عدو ایمن است از فوت و از یاغی که او
16266-O rızkının kesilmeyeceğinden ve kendisine ayrılmış bir şeyin bir yağmacı tarafından yağma edilmeyeceğinden emindir. Öyle bir yağmacıdan korkmaz, padişahın düşmanı kahr eyleyeceğine inanmıştır.

که بیایندش مزاحم صرفه بر ایمن است از خواجه تاشان دگر
16267-Diğer kapı yoldaşlarının üşüşüp de onun rızkını kapışmayacaklarından emindir.

که نیارد کرد کس بر کس ستم عدل شه را دید در ضبط چشم
16268-Padişahın adaletini bilir, kulları nasıl zaptettiğini, kimsenin kimseye nasıl sitemde bulunmadığını görmüştür.

از فوات حظ خود ایمن بود لاجرم نشتابد و ساکن بود
16269-Şüphesiz acele etmez, sakin durur, zira kendi nasibinin kaybolmayacağından emindir.

چشم سیر و موثر است و پاک جیب بس تانی دارد و صبر و شکیب
16270-Onun için sabreder ve teenni gösterir. Onun gözü toktur, eline geçeni başkalarına ihsan eder.

و آن شتاب از هزه ی شیطان بود کاین تانی پرتو رحمان بود

16271-Zira “teenni” Allah (C.C.)’ın nurundan, “acele” de şeytanın kışkırtmasındandır.

بارگیر صبر را بکشد بعقر ز انکه شیطانش بترساند ز فقر

16272-Çünkü yakın sahibi olmayan birini, Şeytan: Verme, fakir düşersin, diye korkutur. Onun sabır beygirini sinirleyip öldürür.

نی مروت نی تانی نی ثواب تا خوری زشت و بری زشت از شتاب

16273-Şeytanın seni korkutması, acele ile haram-helâl demeyip toplamam için mürüvvetten, sabır ve sevap düşüncesinden uzak olarak yemen içindir.

دین و دل باریک و لاغر، زفت بطن لاجرم کافر خورد در هفت بطن

16274-Şüphesiz kâfir, yeme ve içmeye hırsı olduğu için, yedi karın doyacak kadar yer. Onun dini ve kalbi zayıf, karnı ise şişmandır.

“EBÛ HÜREYRE’NİN RİVAYET ETTİĞİ: “ KAFİR YEDİ BARSAKLA, MÜ’MİN İSE BİR BARSAKLA YER” HADİSİNİN BUYRULUŞUNDAKİ SEBEB”

در سبب ورود این حدیث مصطفی صلوات الله علیه که الکافر یاکل فی سبعة امعاء و المؤمن یاکل فی معاء واحد

کافران مهمان پیغمبر شدند وقت شام ایشان به مسجد آمدند

16275-Bir takım müşrikler, akşam vakti Mescid-i Nebevîye gelip Resûlullâh’a misafir oldular.

کامدیم ای شاه ما اینجا قنق ای تو مهماندار سکان افق

16276-Dediler ki: Ey bütün Dünyadakilerin mihmandarı olan Sultan-ı Kerim; biz buraya sana konuk olmak için geldik.

بی‌نواایم و رسیده ما ز دور هین بیفشان بر سر ما فضل و نور

16277-Biz açız ve uzaklardan gelmişiz. Bize fadl ve kereminden ihsan et de kalbimizi mesrur ve pür nur eyle!

گفت ای یاران من قسمت کنید که شما پر از من و خوی منید

16278-Aleyhissalât Efendimiz ashaba hitaben: “Ey dostlar, şu misafirleri taksim ediniz birer, ikişer alıp evlerinize götürünüz ve karınlarını doyurunuz çünkü siz benden feyz almış ve ahlâkımla ahlaklanmışsınızdır.

پر بود اجسام هر لشکر ز شاه پر بود اجسام هر لشکر ز شاه

16279-Her ordunun efradı, Şah’ın huyu ve tabiatıyla doludur. Şahın mevki ve rütbesine düşman olanlara bu yüzden kılıç vururlar.

تو به خشم شه زنی آن تیغ را و نه بر اخوان چه خشم آید ترا

16280-Sen padişahın hiddet ve gazabı dolayısıyla harbde kılıç vurursun. Yoksa ihvanına karşı neden hiddet gösterir ve çarpışırsın?

بر برادر بی‌گناهی می‌زنی عکس خشم شاه گرز ده منی

16281-Yine, sen, şahın hiddeti tesiriyle, suçsuz bir kardeşine on batmanlık gürzü vurursun.

شه یکی جان است و لشکر پر از او روح چون آب است و این اجسام جو

16282-Şah bir ruhtur, tebea ve ordu onunla doludur. Ruh, su gibidir, bu cisimler ise derenin yatağına benzer; o yataklar su ile dolarsa dere olur.

آب روح شاه اگر شیرین بود جمله جوها پر ز آب خوش شود

16283-Eğer şahın can suyu tatlı -ahlâkı temiz- ise bütün dereler tatlı su ile dolar, bütün tebea iyi ahlak sahibi olur.

که رعیت دین شه دارند و بس این چنین فرمود سلطان عبس

16284-Ahali, hükümdarın mezhep ve meşrebinde bulunur. Böyle olduğunu "Abese" suresinin sultanı olan Hz.Peygamber bir hadis-i şerifle beyan etmiştir.

هر یکی یاری یکی مهمان گزید در میان يك زفت بود و بی‌ندید

16285-Ashabdan her biri bir misafir seçti ve götürdü. Aralarında emsalsiz derecede iri yarı biri vardı.

جسم ضخمی داشت کس او را نبرد ماند در مسجد چو اندر جام درد

16286-Gayet iri vücudlu biri idi... Kimse onu götürmemiş, kadehte kalan tortu gibi mescitte kalmıştı.

مصطفی بردش چو واماند از همه هفت بز بد شیر ده اندر رمه

16287-O iri adam, hepsinden geri kalınca, Hz. Mustafa Aleyhisselâm onu Hücre-i Saadet'e götürdü. Sürüde yedi sütlü keçi vardı.

که مقیم خانه بودندی بزبان بهر دوشیدن برای وقت خوان

16288-Yemek zamanı o keçiler sağılmak üzere evde bulunuyordu.

نان و آش و شیر آن هر هفت بز خورد آن بو قحط عوج ابن غز

16289-Kıtlık babası ve Oğuz oğlu Uc gibi olan o iri misafir, ekmeği de, yemeği de, o yedi keçinin sütünü de tamamıyla yedi ve içti.

جمله اهل بیت خشم آلو شدند که همه در شیر بز طامع بدند

16290-Bütün hane halkı hiddetlendiler, çünkü hepsi de keçi sütünü umuyorlardı.

معدة طبلی خوار همچون طبل کرد قسم هجده آدمی تنها بخورد

16291-O obur adam midesini davul gibi şişirdi. Çünkü on sekiz kişinin yiyeceğini yemişti.

وقت خفتن رفت و در حجره نشست پس کنیزك از غضب در را ببست

16292-Yatma zamanı gelince bir odaya girdi. Halayık da hiddetinden oda kapısını dışarıdan kapattı.

از برون زنجیر در را در فکند که از او بد خشمگین و دردمند

16293-Dışarıdan kapının zincirini taktı. Zira ona pek kızmış ve pek dertlenmişti.

گبر را در نیمه شب یا صبحدم چون تقاضا آمد و درد شکم

16294-O müşrikin gece yarısı dışarıya çıkması lazım geldi ve sabaha kadar karnı ağrıdı.

از فراش خویش سوی در شتافت دست بر در چون نهاد او بسته یافت

16295-Yatağından fırladı ve kapıya doğru koştu. Fakat elini kapıya götürünce onu kapalı ve zincirli buldu.

در گشادن حيله کرد آن حيله ساز نوع نوع و خود نشد آن بند باز

16296-Kapıyı açmak için o hilekâr adam türlü türlü hareketlerde bulunduysa da kapının bağı bir türlü çözülmedi.

شد تقاضا بر تقاضا خانه تنگ ماند او حیران و بی‌درمان و دنگ

16297-Sıkışa sıkışa âdeta oda dar gelmeye başladı. Çaresiz, dermansız ve hayrette kaldı.

حیله کرد او و به خواب اندر خزید خویشتن در خواب و در ویرانه دید
16298-Çare olmak üzere uyumak için kıvrıldı. Rüyasında kendisini bir viranede gördü.

ز انکه ویرانه بد اندر خاطرش شد به خواب اندر همانجا منظرش
16299-Düşüncesi virane olduğu için rüyasında da öyle bir yer gördü.
خویش در ویرانه‌ی خالی چو دید او چنان محتاج اندر دم برید
16300-Kendini تنها bir viranede görünce ihtiyacını defetti.
گشت بیدار و بدید آن جامه خواب پر حدث دیوانه شد از اضطراب
16301-Uyanıp da yattığı yeri pislik içinde görünce, utancından âdetâ deli oldu.

ز اندرون او بر آمد صد خروش زین چنین رسوایی بی‌خاک پوش
16302-Bu çeşit rezillik toprakla bile örtülmez diye, içinden yüzlerce defa coştı, köpürdü.

گفت خوابم بدتر از بیداریم که خورم این سو و آن سو می‌ریم
16303-Dedi ki: Uykum, uyanıklığımdan beterdir. Birinde yiyor, o birinde pisliyorum!

بانگ می‌زد و اَثورا و اَثور همچنان که کافر اندر قعر گور
16304-Bir kafirin kabir içindeki hali gibi, Vay başıma gelenler! Diye içinden feryat etmeye başladı.

منتظر که کی شود این شب به سر تا بر آید در گشادن بانگ در
16305-Bu gece bir geçse de kapının açılmasını duysam diye beklemeye başladı.

تا گریزد او چو تیری از کمان تا نبیند هیچ کس او را چنان
16306-Bu bekleyişi, böyle mülevves bir halde görünmemek emeliyle, ok yaydan fırlar gibi kaçmak içindi.

قصه بسیار است کوتاه می‌کنم باز شد آن در رهید از درد و غم
16307-Hikâye uzundur, ben kısa kesiyorum. Nihayet oda kapısı açıldı, o adam da dert ve gamdan kurtuldu.

“KARALTISINI GÖRÜP DE UTANMASIN VE RAHATÇA ÇIKIP GİTSİN DİYE HZ. MUSTAFA ALEYHİSSELÂM’IN ODA KAPISINI AÇMASI VE KENDİSİNİ GİZLEMESİ

در حجره گشادن مصطفی علیه الصلاة والسلام بر مهمان و خود را پنهان کردن تا او گشاینده را نبیند و خجل نشود و گستاخ بیرون رود

مصطفی صبح آمد و در را گشاد صبح آن گمراه را او راه داد
16308-Sabah olunca Aleyhissalât Efendimiz kapıyı açtı. O yolsuz adama erkenden yol verdi.

در گشاد و گشت پنهان مصطفی تا نگردد شرمسار آن مبتلا
16309-Resûlullâh Sallallâhü Aleyhi Vessellem kapıyı açtı ve o, belaya uğramış kimse görüp de utanmasın diye gizlendi.

تا برون آید رود گستاخ او تا نبیند در گشا را پشت و رو
16310-Zat-ı Risâletin gizlenmesi, onun dışarıya çıkıp serbestçe gitmesi, kapıyı açanın yüzünü ve sırtını görmemesi içindi.

یا نهان شد در پس چیزی و یا از وی‌اش پوشید دامن خدا

16311-Resul-i Ekrem; ya bir şeyin arkasında gizlendi, yâhud Allah (C.C.)'ın Settâriyeti O'nu misafire göstermedi.

صِبْغَةَ اللَّهِ گاه پوشیده کند پرده‌ی بی‌چون بر آن ناظر تند

16312-Allah(C.C.)'ın boyası -Settâriyeti- bazen bir şeyi örter ve keyfiyetsiz olan o perde, o şeye bakanın gözüne mâni olur.

تا نبیند خصم را پهلوی خویش قدرت یزدان از آن بیش است بیش

16313-Settâriyyet-i İlâhîyenin, bakan bir göze karşı bir şeyi örtmesi, bir kimsenin hasmını görmemesi içindir. Allah(C.C.)'ın kudreti, bundan da artık bundan da üstün!

مصطفی می‌دید احوال شبش لیک مانع بود فرمان ربش

16314-Hz.Mustafa (S.A.V.) onun geceki halini anlamıştı. Lakin kapıyı açmaya Rabbinin fermanı mâni olmuştu.

تا که پیش از خبط بگشاید رهی تا نیفتد ز آن فضااحت در چهی

16315-O adamın böyle bir hale uğramasından ve rezalet kuyusuna düşmesinden evvel peygamber ona yol verebilirdi.

لیک حکمت بود و امر آسمان تا ببیند خویشتن را او چنان

16316-Lâkin misafirin kendisini mülevves bir halde görmesi için hikmet ve semavî emir vardı.

بس عداوتها که آن یاری بود بس خرابیها که معماری بود

16317-Çok düşmanlık vardır ki dostlukla neticelenir, çok viranlık vardır ki mâmûriyyete döner.

جامه خواب پر حدث را یک فضول قاصدا آورد در پیش رسول

16318-Misafirin yattığı ve kirlettiği örtüyü ev halkından bir herzevekil ihtimal ki ona kızgın olan halayık- adamı terzil için Peygamberin huzuruna getirdi.

که چنین کردست مهمانت ببین خنده‌ای زد رَحْمَةً للعالمین

16319-Misafirin, bak böyle yapmış! dedi. Âlemlere rahmet olan Peygamber (S.A.V.) Efendimiz gülümsedi.

که بیار آن مطهره اینجا به پیش تا بشویم جمله را با دست خویش

16320-Getir o ibriği, hepsini kendi elimle yıkayayım, dedi.

هر کسی می‌جست کز بهر خدا جان ما و جسم ما قربان ترا

16321-Hücrede bulunanların hepsi de yerlerinden fırladılar ve dediler ki: Bizim cismimizde, canımızda sana kurban olsun.

ما بشویم این حدث را تو بهل کار دست است این نمط نه کار دل

16322-Sen bırak da bu pisliği biz yıkayalım. Bu iş el işidir, gönül kârı değildir.

ای لَعْمَرُكَ مر ترا حق عمر خواند پس خلیفه کرد و بر کرسی نشاند

16323-Ey hakkında "Leamrûke" "Ömrün için" diye Cenâb-ı Hakk'ın and içtiği zât, Hakk seni Hilâfet-i ilâhiyye kürsüsüne oturttu.

ما برای خدمت تو می‌زییم چون تو خدمت می‌کنی پس ما چه ایم

16324-Biz sana hizmet için yaşıyoruz, hizmeti sen yaparsan biz neyiz, ne işe yararız?

گفت آن دانم و لیک این ساعتی است که در این شستن به خویشم حکمتی است
16325-Hz. Peygamber buyurdu ki: Onu bilirim. Fakat şimdi bunu bizzat yıkayışında bir hikmet vardır.

منتظر بودند کاین قول نبی است تا پدید آید که این اسرار چیست
16326-Hücredekiler Resûlullâh'ın bu sözünü işitince, ondaki esrar meydana çıksın da anlayalım diye, beklemeye başladılar.

او به جد می‌شست آن احداث را خاص ز امر حق نه تقلید و ریا
16327-Aleyhissalât Efendimiz, o pislikleri ciddiyet ve gayretle yıkıyordu. Bunu, taklit ve riya için değil, Allah (C.C.)'ın emrini ifa için yapıyordu.

که دلش می‌گفت کاین را تو بشو که در اینجا هست حکمت تو به تو
16328-Çünkü gönlü: Bunları sen yıka, bu işte kat kat hikmet vardır, diyordu.

O MİSAFİRİN DÖNÜP HÜCRE-İ SEÂDETE GELMESİ, KİRLETTİKLERİNİ RESÛLULLAHIN, MÛBAREK ELLERİYLE YIKAMAKTA OLDUĞUNU GÖRMESİ, SONRA UTANCINDAN ÜSTÜNÜ BAŞINI PARÇALAYIP KENDİ HALİNE AĞLAMASI VE FERYAT ETMESİ

سبب رجوع کردن آن مهمان به خانه‌ی مصطفی علیه السلام در آن ساعت که مصطفی نهالین ملوث او را به دست مبارك خود می‌شست و خجل شدن او و جامه چاك کردن و نوحه‌ی او بر خود و حال خود

کافرك را هيکلی بد یادگار یاوه دید آن را و گشت او بی‌قرار
16329-O kafirciğin yâdigâr bir putu vardı ki üstünde taşıyordu. Onun kaybolduğunu anlayınca kararı kalmadı.

گفت آن حجره که شب جا داشتم هيکل آن جا بی‌خبر بگذاشتم
16330-Dedi ki: Yattığım odada haberim olmaksızın bırakmış olmalıyım.
گر چه شرمین بود شرمش حرص برد حرص از درهاست نه چیزی است خرد
16331-Vakıa yaptığı kabahat dolayısıyla utanıyordu. Fakat puta olan hırsı utancını geçiştirdi.

از پی هيکل شتاب اندر دوید در وثاق مصطفی و آن را بدید
16332-Putu almak için Hücre-i Nebevîye koştu ve Resûlullâh'ı gördü ki.
کان ید الله آن حدث را هم به خود خوش همی‌شوید که دورش چشم بد
16333-Allah (C.C.)'ın kudret eli olan Zât-ı Risâlet, o mülevvesâtı bizzat yıkıyordu. Allah (C.C.) kötü nazardan saklasın.

هيكلش از یاد رفت و شد پدید اندر او شوری گریبان را درید
16334-Putu hatırından çıktı. Kendisinde bir cezbe peyda oldu, yakasını yırttı.

می‌زد او دو دست را بر رو و سر کله را می‌کوفت بر دیوار و در
16335-İki elini yüzüne ve başına vuruyor, kafasını kapı ve duvara çarpıyordu.

آن چنان که خون ز بینی و سرش شد روان و رحم کرد آن مهترش

16336-Öyle vuruyor ve çarpıyordu ki, burnundan ve yarılmış kafasından kan akıyordu. Server-i âlem ve Nebiy-yi Erham Efendimiz onun bu haline acıdı.

نعره‌ها زد خلق جمع آمد بر او گبر گویان ایها الناس احذروا

16337-Naralar atıyor ve toplanan ahaliye: Ey ahali, çekilin diyordu.

می‌زد او بر سر که ای بی‌عقل سر می‌زد او بر سینه کای بی‌نور بر

16338-Ey akılsız baş! diye başına, ey nursuz sine! diye göğsüne vuruyordu.

سجده می‌کرد او که ای کل زمین شرمسار است از تو این جزو مهین

16339-Secdeye kapanıyor ve: Ey Dünya kendisinden ibaret olan Zat; bu hakir sana karşı mahcuptur, diyordu.

تو که کلی خاضع امر ویی من که جزوم ظالم و زشت و غوی

16340-Sen bir küll olduğun halde Allah (C.C.)'ın emrine mutisin de, ben bir cüz iken; zulmediyor, kötülükte bulunuyor ve azıyorum.

تو که کلی خوار و لرزانی ز حق من که جزوم در خلاف و در سبق

16341-Sen küll iken Allah (C.C.)'a karşı mütevazı bulunuyor ve ondan korkup titriyorsun. Ben bir cüz iken O'na ve emirlerine karşı geliyorum.

هر زمان می‌کرد رو بر آسمان که ندارم روی ای قبله‌ی جهان

16342-Her an yüzünü göğsüne kaldırıp: "Ey cihanın kıblesi, sana bakacak yüzün yok" diye feryat ediyordu.

چون ز حد بیرون بلرزید و طپید مصطفایش در کنار خود کشید

16343-Onun titreyip de çırpınması haddi geçince Hazret-i Mustafa Aleyhisselam onu kucakladı.

ساکنش کرد و بسی بنواختش دیده‌اش بگشاد و داد شناختش

16344-Onu okşayarak teskin etti. Gözünü açtı ve ona Hakk'ı ve kendini tanıttı.

تا نگرید ابر کی خندد چمن تا نگرید طفل کی جوشد لبن

16345-Bulut ağlamayınca, yağmur yağmayınca yerdeki çimenler nasıl güler? Çocuk ağlamayınca anasının sütü nasıl coşar?

طفل يك روزه همی‌داند طریق که بگریم تا رسد دایه‌ی شفیق

16346-Bir günlük çocuk bile yolunu bilir ve: Ağlayayım da şefkatli dadım gelsin, meme versin der.

تو نمی‌دانی که دایه‌ی دایگان کم دهد بی‌گریه شیر او رایگان

16347-Sen bilmiyor musun ki dadıların da dadısı olan Rabb-i Kerim, ağlamayana süt vermez.

گفت و لَبَّيْکُوا کَثِیراً گوش دار تا بریزد شیر فضل کردگار

16348-Cenab-ı Hakk: "Velyebkû" "Ağlasınlar" buyurmuştur. Buna kulak ver ki Allah (C.C.)'ın ihsan ve kerem sütü aksın.

گریه‌ی ابر است و سوز آفتاب استن دنیا همین دو رشته تاب

16349-Dünyanın hayat temeli, bulutun ağlamasıyla Güneşin hararetidir. Sen de bu iki ipe iyi sarıl.

کی بدی معمور این هر چار فصل گر نبودى این تف و این گریه اصل

16350-Eğer bu hararet ve rutubet, kâinatın hayatının temeli olmasaydı şu dört mevsim nasıl mamur olurdu?

سوز مهر و گریه‌ی ابر جهان چون همی‌دارد جهان را خوش دهان

16351-Güneşin harareti bulutların ağlamsı nasıl cihanın ağzının tadını getiriyor, nasıl âlemi hoş bir hale sokuyorsa.

آفتاب عقل را در سوز دار چشم را چون ابر اشك افروز دار

16352-Akıl güneşini yak ve gözlerini de, bulutlar gibi, gözyaşları saçan bir duruma getir.

چشم گریان بایدت چون طفل خرد کم خور آن نان را که نان آب تو برد

16353-Küçük çocuk gibi sana da ağlar bir göz lâzımdır. Şerefini ve ma'nevî zevkini yok eden ekmeği de az ye!

تن چو با برگ است روز و شب از آن شاخ جان در برگ ریز است و خزان

16354-Gece gündüz ekmek yemekten filvâki beden yapraklanır, gelişir fakat can dalı hazana uğrar ve yapraklarını döker.

برگ تن بی برگی جان است زود این بیاید کاستن و آن را فزود

16355-Bedenin rızkı, ruhun rıziksızlığıdır. Bedenin zayıflaması, ruhun zevkini artırır.

أَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضَ دَهْ زَيْنِ بَرِّكَ تَنْ تا بروید در عوض دل در چمن

16356-Allâh(C.C.) "Ve ekridullahe" "Allâh (C.C.)'a borç verin" buyurmuştur. Sen de bu beden rızıkından borç ver, yiyeceğini mümkün olduğu kadar azalt ki karşılığı ve mükâfatı olarak kalbinde hakikat çimenleri yetişsin.

قرض ده کم کن از این لقمه‌ی تنت تا نماید وجه لا عین رأت

16357-Borç ver de bu ten lokmasını azalt, bu suretle de -gözlerin görmediği- yüz, görünsün.

تن ز سرگین خویش چون خالی کند پر ز مشک و در اجلالی کند

16358-Beden, fazlalıklardan kendisini boşaltınca, ma'nevî misk ve kıymetli incilerle doldurmuş olur.

این پلیدی بدهد و پاکی برد از یطهرکم تن او بر خورد

16359-Beden bu pislikten kurtulup da pâk olunca: "Yütahhıraküm" "Hakk sizi kirlerden temizlemeyi diler." iltifâtından nasip alır.

دیو می ترساندت که هین و هین زین پشیمان گردی و گردی حزین

16360-Sakın riyâzat etme, bundan pişman olur hüzne düşersin, diye Şeytan seni korkutur.

گر گذاری زین هوسها تو بدن بس پشیمان و غمین خواهی شدن

16361-Bedeninden bu hevesleri giderir, bunları eritirsen çok pişman olur, derde düşersin!

این بخور گرم است و داروی مزاج و آن بیاشام از پی نفع و علاج

16362-Şunu ye ki harâret verir ve mizâca devâdır, şunu da ilâç ve menfâat için iç!

هم بدین نیت که این تن مرکب است آن چه خو کردست آتش اصوب است

16363-Hem şu niyetle ye ve iç: Bu beden rûhun bineğidir, zayıf düşerse onu taşıyamaz. Beden neye alışmış ise onu vermek doğru bir harekettir.

هین مگردان خو که پیش آید خلل در دماغ و دل بزیاد صد علل

16364-Sakın açlığa alışma; sıhhatin bozulur; beyninde kalbinde yüzlerce illet meydana gelir.

خویش جالینوس سازد در دوا تا فریبد نفس بیمار ترا

16365-Şeytan, senin hasta nefsinı aldatmak için, tedâvi hususunda kendisini Calinus gibi gösterir.

کاین ترا سود است از درد و غمی گفت آدم را همین در گندمی
 16366-Bu yiyip içmen, derd ve gamdan kurtulmak için sana ilaçtır, der.
 Sana dediği gibi, Âdemi buğday yemeye de böyle teşvik etmişti.
 پیش آرد هیهی و هیهات را و ز لویشه پیچد او لبهات را
 16367-Hey heylerle ve heyhâtlarla gelir, seni riyâzattan vazgeçirmek
 ister. Mekk ve hile “yâvâşe”siyle de dudaklarını büker.
 گوشه‌ایت گیرد او چون گوش اسب می‌کشاند سوی حرص و سوی کسب
 16368-Atın kulağından tutar gibi kulaklarını tutup, seni hırs ile kazanç
 tarafına doğru çeker.

بر زند بر پات نعلی ز اشتباه که بمانی تو ز درد آن ز راه
 16369-Şüphe etme ki ayağına nalı vurur, sen de onun acısıyla
 yürüyemezsin ve yoldan kalırsın.
 نعل او هست آن تردد در دو کار این کنم یا آن کنم هین هوش دار
 16370-Onun nalı seni iki iş arasında tereddüde düşürmektir. Bunu mu
 yapayım dersin onu mu? aklını başına al da, kendine gel.
 آن بکن که هست مختار نبی آن مکن که کرد مجنون و صبی
 16371-Böyle bir tereddüde düşünce, peygamberin ihtiyar etmiş olduğunu
 yap, delinin ve çocuğun yaptığını yapma!
 حفت الجنة به چه محفوف گشت بالمکاره که از او افزود کشت
 16372-“Cennet çevrilmiştir”. Ne ile çevrilmiştir? “İnsanın istemediği,
 hoşlanmadığı şeylerle”. Çünkü ekin, bunlarla çoğalır, gelişir.
 صد فسون دارد ز حیلّت و ز دها که کند در سله گر هست از دها
 16373-Şeytan, hile ve zekâdan yüz türlü efsûn okur da, iğvâ etmek
 istediği ejderha bile olsa, onu sepete -bizim tabirimizle- kafese koyar.
 عقل را با عقل یاری یار کن اَمْرُهُمْ شُورَى بَخْوَان و کار کن
 16374-Aklını, bir dostun aklıyla arkadaş et “veemruhüm şûrâ
 beynehüm” âyetini okuyup mûcibince amel et!

**HZ. MUSTAFA (S.A.V.) EFENDİMİZİN O BEDEVÎ MİSAFİRE İLTİFAT BUYURMASI,
 ÜMİTSİZLİK ATEŞİNE YANMIŞ, HACÂLET VE NEDÂMETE DÜŞMÜŞ OLDUĞUNDAN
 DOLAYI YANIP KAVRULAN MİSAFİR ARABI TESELLİ VE TESKİN ETMESİ**

نواختن مصطفی علیه الصلاة والسلام آن عرب مهمان را و تسکین دادن او را از آن
 اضطراب و گریه و نوحه که بر خود می‌کرد در خجالت و ندامت و آتش نومیدی

این سخن پایان ندارد آن عرب ماند از الطاف آن شه در عجب
 16375-Bu sözün sonu yoktur, bahse gelelim: O misafir arap, şâh-ı
 Risâletin lûtuf ve tevâzuundan hayrette kaldı.
 گفت این سو آ بیامد آن چنان که کسی بر خیزد از خواب گران
 16376-Hz.Peygamber ona: Bu tarafa gel, buyurdu. O da ağır bir uykudan
 uyanıp kalkmış bir kimsenin sersemliğiyle geldi.
 گفت این سو آ مکن هین با خود آ که از این سو هست با تو کارها

16377-Aleyhissalât Efendimiz ona: Bu tarafa -kendine- gel, aklını başına topla! Bu tarafta senin işler vardır, dedi.

آب بر رو زد در آمد در سخن
کای شهید حق شهادت عرضه کن
16378-Yüzüne su serpti. O kimse söz söyleyebilecek bir hale gelince: Ey Allâh (C.C.)'ın birliğinin şâhidi; bana kelime-i şehâdeti telkin et, dedi.

تا گواهی بدهم و بیرون شوم
سیرم از هستی در آن هامون شوم
16379-Allâh(C.C.)'ın birliğine iman ve senin peygamberliğini tasdik ettikten sonra çıkıp gideyim. Bu varlıktan usandım, gidip o geniş çölde bulunayım.

ما در این دهلیز قاضی قضا
بهر دعوی الستیم و بلی
16380-Biz, Kazây-ı İlâhî kadısının dehlizinde "Elestübirabbiküm" ve "Belâ" davası için bulunuyoruz.

که بلی گفتیم و آن را ز امتحان
فعل و قول ما شهود است و بیان
16381-Elestü Âleminde Belâ demiştin. Buradaki sözümüz ve işimiz imtihan için şühûd ve beyândır.

از چه در دهلیز قاضی تن زدیم
نه که ما بهر گواهی آمدیم
16382-Neden kâdinin koridorunda oturup kalmışız, biz buraya şehâdet için gelmedik mi?

چند در دهلیز قاضی ای گواه
حبس باشی ده شهادت از پگاه
16383-Kâdı mahkemesinin koridorunda ey şâhid; ne vakte kadar haps olup kalacaksın?

ز آن بخواندندت بدین جا تا که تو
آن گواهی بدهی و ناری عتو
16384-Seni buraya, bu hususta inkâr etmesin, ve şehâdette bulusun diye çağırmışlardır.

از لجاج خویشتن بنشسته‌ای
اندر این تنگی کف و لب بسته‌ای
16385-Halbuki sen inadından şu daracık yerde oturmuş, elini bağlamış, dudağını yummuşsun.

تا بندهی آن گواهی ای شهید
تو از این دهلیز کی خواهی رهید
16386-Ey şâhid; senden beklenen şehâdeti ifâ etmeyince bu koridordan nasıl kurtulursun?

يك زمان کار است بگزار و بتاز
کار کوتاه را مکن بر خود دراز
16387-Bir an evvel şehâdette bulunmak senin için kârdır. İnadı bırak da kurtul ve koşarak git. Kısa bir işi kendi hakkında uzatma.

خواه در صد سال خواهی يك زمان
این امانت واگزار و وارهان
16388-İster yüz yılda, ister bir anda, bu emâneti edâ ederek kendini halâs et.

DIŞTA OLAN NAMAZ, ORUÇ VE SAİR İBADETLER, İÇTEKİ NÛR'A ŞAHİTTİR.

بیان آن که نماز و روزه و همه چیزهای برونی گواهیها است بر نور اندرونی

این نماز و روزه و حج و جهاد
هم گواهی دادن است از اعتقاد
16389-Bu namaz, oruç, hac ve cihad; insanın îtikad şahitleridir.
این زکات و هدیه و ترک حسد
هم گواهی دادن است از سر خود

16390-Bu zekat ve hediye ile hasedin terki, kendi sırrına şahit göstermektedir.

خوان و مهمانی پی اظهار راست کای مهان ما با شما گشتیم راست
16391-Misafir davet etmek, doyurmak ve ihsanda bulunmak: Ey büyükler; biz de sizin gibi doğru dürüst Müslümanız, demeyi izhar içindir.

هدیه‌ها و ارمغان و پیش کش شد گواه آن که هستم با تو خوش
16392-Hediyeler, armağanlar ve sunulan şeyler, ben seninleyim, senin seviyorum diye şahitlikten ibârettir.

هر کسی کو شد به مالی یا فسون چیست دارم گوهری در اندرون
16393-Bir kimse; mal ile, yahud başka türlü bir vasıta ile hayra çalışırsa; o çalışma, içerimde cömertlik ve hayırseverlik cevheri vardır demektir.

گوهری دارم ز تقوی یا سخا این زکات و روزه در هر دو گوا
16394-Takvâ ile cömertlikten ibaret bir cevherim vardır ki bu zekât ve bu orucum ikisi de ona şahittir.

روزه گوید کرد تقوی از حلال در حرامش دان که نبود اتصال
16395-Oruç: Bu kimse; helâlden bile perhiz etti, harama meyli olamayacağını bundan istidlâl et, der.

و آن زکاتش گفت کاو از مال خویش می‌دهد پس چون بدزد ز اهل کیش
16396-Verdiği zekât da: Bu kimse kendi malını verdi, nasıl olur da kendisiyle aynı dinde ve yolda olanların malını çalar? der.

گر به طراری کند پس دو گواه جرح شد در محکمه‌ی عدل اله
16397-Fakat bu işleri riyâ ve tezvirle yaparsa o iki şahit, Hakk'ın ilâhî adalet mahkemesine kabul edilmez.

هست صیاد ار کند دانه نثار نه ز رحم و جود بل بهر شکار
16398-Eğer avcı, kuşlara dâne saçarsa, merhametinden değil, onları avlamak içindir.

هست گربه‌ی روزه‌دار اندر صیام خفته کرده خویش بهر صید خام
16399-Kedi de ramazanda oruç tutar, ama tecrübesiz bir kuşu avlamak için kendini uyumuş gösterir.

کرده بد ظن زین کژی صد قوم را کرده بد نام اهل جود و صوم را
16400-Böyle herifler, yüzlerce kimseyi, hakiki ehl-i takvâ hakkında sû-i zanna düşürüp, cömert kişilerle, oruç tutanların adını da kötüye çıkarmıştır.

فضل حق با این که او کژ می‌تند عاقبت زین جمله پاکش می‌کند
16401-Allâh (C.C.)'ın fazl ve keremi o eğri dokuyanı -gösteriş için ibadet eden- bütün o riyâ kirinden temizler.

سبق برده رحمتش و آن غدر را داده نوری که نباشد بدر را
16402-Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti o kötülüğü aşmış ve Ayın 14'üne bile vermediği nûru vermiştir.

کوشش‌اش را شسته حق زین اختلاط غسل داده رحمت او را زین خباط
16403-Cenâb-ı Hakk, onun amelini bu kötülükle karışmadan yıkar; rahmeti, onu bu hatadan arıtır.

تا که غفاری او ظاهر شود کله‌اش را مغفری غافر شود

16404-Bu sûretle de Hakk'ın yargılayıcılığı meydana çıkar; bir miğfer, kulun kelliğini örter.

SUYUN BÜTÜN PİSLİKLERİ TEMİZLEMESİ, ALLÂHÛ TEÂLÂNIN DA SUYU PİSLİKTE ARITMASI ŞÜPHESİZ HAKK TEÂLÂ KUDDÛS, YANİ TEMİZLEYİCİDİR.

پاك كردن آب همه پليديها را و باز پاك كردن خداى تعالى آب را از پليدى، لاجرم قدوس آمد حق تعالى

آب بهر این ببارید از سماك تا پليدان را کند از خبث پاك
16405-Pisleri temizlemek için semâdan yağmur yağdırdı.

آب چون بیگار کرد و شد نجس تا چنان شد کآب را رد کرد حس
16406-Su, durgun bir halde kalırsa teaffün eder ve pislenir. Pislenince de duygu ondan iğrenir, onu istemez.

حق ببردش باز در بحر صواب تا بشستش از کرم آن آب آب
16407-Allâh (C.C.) o suyu buharlandırır ve denize götürür de, Lutûf ve Keremiyle suyu su ile yıkar.

سدا ل دیگر آمد او دامن کشان هی کجا بودی به دریای
خوشان

16408-Ertesi yıl o eteğini sürüyerek gelir. Şayet biri ona: Hey, nerede idin? diye soracak olursa der ki: Hoşlar ve temizler denizindeydim.

هین بیایید ای پليدان سوی من که گرفت از خوی یزدان خوی من
16409-Ey kirliler, haberiniz olsun da yanıma gelin ki benim ahlâkım, Ahlâk-ı ilâhiyye ile tahalluk etti.

در پذیرم جمله‌ی زشتیت را چون ملك پاکی دهم عفریت را
16410-Ey kirlî kimse; senin bütün çirkinliğini ve kirliliğini temizlerim, Şeytanı bile melek gibi tertemiz ederim.

چون شوم آلوده باز آن جا روم سوی اصل اصل پاکيها روم
16411-Burada bulaşınca tekrar oraya, bütün temizliklerin asıl menbaı olan tarafa giderim.

کار او این است و کار من همین عالم آرای است رب العالمین
16412-O asılların aslının -Hâlık-ı kül olan Cenâb-ı Hakk'ın- işi de, benim işim de budur -ben kirlenince taraf-ı ilâhiye giderim, O da beni temizler. Çünkü Rabb'ül-âlemîn, âlemleri tezyîn eyler, der.

گر نبودى این پليديهای ما کی بدی این بار نامه آب را
16413-Eğer bizim kirliliklerimiz olmasaydı suya bu temizlemek icazetnâmesi nasıl verilirdi?

کیسه‌های زر بدزدید از کسی می‌رود هر سو که هین کو مفلسی
16414-Suyun hâli ve temizleyecek kimse araması, altın torbalarını yakalayıp: Züğürt var mı, varsa nerede? diye her tarafa koşan kimsenin haline benzer.

یا بریزد بر گیاه رسته‌ای یا بشوید روی رو ناشسته‌ای
16415-Su, yerden çıkmış bir otun üzerine dökülür, yâhud yıkanmamış bir yüzü yıkar, temizler.

یا بگیرد بر سر او حمال‌وار کشتی بی‌دست و پا را در بحر

16416-Yahut, denizdeki elsiz ayaksız bir gemiyi, hamal gibi başında taşır.

صد هزاران دارو اندر وی نهان ز انکه هر دارو بروید زو چنان
16417-Suda yüz binlerce ilaç mevcuttur. Çünkü bütün ilaçlar, onun feyziyle yetişir.

جان هر دری دل هر دانه‌ای می‌رود در جو چو داروخانه‌ای
16418-Her incinin ruhu, her dânenin kalbi, bir eczâne gibi olan suda akıp gider.

KULLANILMIŞ VE BULANIP KİRLENMİŞ SUYUN HAKK TEÂLA'DAN MEDED İSTEMESİ استعانت آب از حق جل جلاله بعد از تیره شدن

چون نماد مایه‌اش تیره شود همچو ما اندر زمین خیره شود
16419-Suyun sermayesi kalmayınca bulanır. Yeryüzünde biz insanlar gibi şaşırır kalır.

ناله از باطن بر آرد کای خدا آن چه دادی دادم و ماندم گدا
16420-Kalbinden inleyerek der ki: Yâ Rabbî, bana ne verdinse hepsini dağıttım, fakir kaldım.

ریختم سرمایه بر پاک و پلید ای شه سرمایه ده هل من مزید
16421-Temize de, kirliye de sermayemi döktüm, ey sermâye veren pâdişah; bana daha fazlasını ihsan et.

ابر را گوید ببرجای خوشش هم تو خورشیدا به بالا بر کشش
16422-Bulut'a der ki: Onu hoş bir yere götür. Sen de ey Güneş, onu yükseklere çek!

خود غرض زین آب جان اولیاست کاو غسول تیرگیهای شماست
16423-Burada bahsedilen sudan maksad, evliyâ ruhudur ki o ruh, sizin bulanıklığınızı yıkar.

چون شود تیره ز غدر اهل فرش باز گردد سوی پاکی بخش عرش
16424-Yine o ruh dünya ehlini yıkamakla bulanınca, Arş-ı Âlâya pâklık vermiş olan Allâh (C.C.)'a avdet eder.

باز آرد ز آن طرف دامن کشان از طهارات محیط او در فشان
16425-Yine o taraftan eteğini çeke çeke gelir, o okyanusun temizliklerinden yeryüzündekilere ders vermeye koşar.

16426-Onlardan her biri Cenâb-ı İlâhiyyeden rahmet suyu gibi gelip halkı teyemmümden ve kıble-i hakiki taliplerini aramaktan kurtarır.

ز اختلاط خلق یابد اعتلال آن سفر جوید که ارحنا یا بلال
16427-Halk ile ihtilâtından beşeriyet kedûreti galebe eder, o münâsebetle hakikat seferine çıkmak ister ki talebi bundandır.

ای بلال خوش نوای خوش صهیل منذنه بر رو بزن طبل رحیل
16428-Ey sesi ve nâmesi güzel olan Bilâl; ezan yerine çık da sefer davulunu çal,-ezan oku-.

جان سفر رفت و بدن اندر قیام وقت رجعت زین سبب گوید سلام

16429-Ruh sefere çıkar, beden kıyamda bulunur. Ruh, o seferden avdetinde selâm verir.

این مثل چون واسطه‌ست اندر کلام واسطه شرط است بهر فهم عام

16430-Sözde verdiğim şu misal, maksadı anlatmak için bir vâsıtaadır. Avâmın anlaması içinde vâsıta şarttır.

اندر آتش کی رود بی‌واسطه جز سمندر کاو رهید از رابطه

16431-Râbıta ve kayıtlardan kurtulmuş, semender gibi ateşe girebilecek bir hâle gelmiş olandan mâadâsı ateşe vâsıtasız nasıl girebilir?

واسطه‌ی حمام باید مر ترا تا ز آتش خوش کنی تو طبع را

16432-Ateşin hararetinden tabiatını hoşlandırmak için vasıta olmak üzere sana hamam lâzımdır.

چون نتانی شد در آتش چون خلیل گشت حمامت رسول آیت دلیل

16433-İbrâhim Halil Aleyhisselâm gibi doğrudan doğruya ateşe giremediğin için hamam sana elçi, su da delil olur.

سیری از حق است لیک اهل طبع کی رسد بی‌واسطه‌ی نان در شبع

16434-Tokluk Allâh (C.C.)'ındır -mahlûkatı doyuran Allâh (C.C.)tır- Lâkin tabiata mahkûm ve doymak için bir şey yemeye mecbur olanlar, ekmek vasıtası olmaksızın nasıl doyarlar?

چون نماند واسطه‌ی تن بی‌حجاب همچو موسی نور مه یابد ز جیب

16435-Bir kimsede beden vasıtası kalmayınca -cismi,rûh ve nûr kesilince- Mûsâ Aleyhisselâm gibi koynundan Ay misâli nur çıktığını görür.

این هنرها آب را هم شاهد است کاندرونش پر ز لطف ایزد است

16436-Yukarıda bahsedilen suyun pislikleri temizlemesi, nebâtâta feyz vermesi, gönlünün Hakk lutfu ile dopdolu olduğuna şâhittir.

“HARİCÎ İŞ VE SÖZÜN İÇE VE İÇTEKİ NÛRA ŞEHÂDETİ”

گواهی فعل و قول بیرونی بر ضمیر و نور اندرونی

فعل و قول آمد گواهان ضمیر زین دو بر باطن تو استدلال گیر

16437-İş ve söz, kalbin şahitleridir. Sen bu zahirî alâmetlerden bir kimsenin içi nasıldır, anla.

چون ندارد سیر سرت در درون بنگر اندر بول رنجور از برون

16438-Ey hekim; madem ki senin sırrın,görüşün ve hastalığı teşhis edişin dâhile kadar gidemiyor, hastanın hariçteki bevlene bak da marazın ne olduğunu anla.

فعل و قول آن بول رنجوران بود که طبیب جسم را برهان بود

16439-Amel ve söz, hastanın idrarı gibidir. Beden doktoruna bu bir delildir.

و آن طبیب روح در جانش رود وز ره جان اندر ایمانش رود

16440-Ruh hekimi olan insan-ı kâmil ve mürşid-i mükemmel ise bir kimsenin ruhuna kadar girer, ruh yoluyla da îmânına kadar varır.

حاجتش ناید به فعل و قول خوب احذروهم هم جواسیس القلوب

16441-Baktığı kimsenin fiil ve sözünün güzel, yahut çirkin olduğunu görmeye ihtiyacı yoktur. Onlardan sakının ki onlar kalp casuslarıdır.

ÂRİFİN KALBİNDEKİ NÛR-İ İLÂHÎ, ÂRİFİN SÖZ VE FİİLİNE HÂCET KALMADAN VE ONUN SÖZ VE FİİLİNDEN ZİYÂDE KENDİNİ HALKA GÖSTERİR.

NASIL Kİ GÜNEŞ DOĞUP YÜKSELİNCE, HOROZ SESİYLE, MÜEZZİNİN VAKTİ İLÂNINA VE DİĞER ALÂMETLERE HACET KALMAZ.

BİR İŞ VE BİR SÖZ OLMASA DA GÜNEŞİN NURU, GÜNEŞE ŞAHİTLİK EDER.

در بیان آن که نور خود از اندرون شخص منور بی آن که فعلی و قولی بیان کند گواهی دهد بر نور وی

لیک نور سالکی کز حد گذشت
نور او پر شد بیابانها و دشت
16442-Lâkin bir ârifin haddi aşan nûruyla kırlar ve çöller dolmuştur.

نور آن گوهر چون بیرون تافتهست
زین تسلسها فراغت یافتهست
16443-O ilahî incinin nûru dışa vurdu mu artık o, bu zâhitliklerden kurtulmuştur.

پس مجو از وی گواه فعل و گفت
که از او هر دو جهان چون گل شکفت
16444-Artık öyle bir âriften fiil ve söz şâhidi arama. İki cihan da gül gibi onun yüzünden açılmıştır.

این گواهی چیست اظهار نهان
خواه قول و خواه فعل و غیر آن
16445-Bu şahitlik nedir? Gizli bir hakîkati meydana çıkarmaktır. O şehâdet ister söz olsun, ister iş, isterse başka türlü olsun müsâvîdir.

که غرض اظهار سر جوهر است
وصف باقی وین عرض بر معبر است
16446-Zira maksat; Cevherin sırrını meydana çıkarmaktır. O vasıf bâkîdir, bu ârazsa geçicidir.

این نشان زر نماند بر محک
زر بماند نیک نام و بی ز شک
16447-Mihenik taşına sürülen altının taşta bıraktığı iz kalmaz, fakat, şüphe yok ki altın, adı iyi olarak kalır.

این صلات و این جهاد و این صیام
هم نماند جان بماند نیک نام
16448-Bu namaz, bu mücâhede, bu oruç da kalmaz. Lâkin onları halisâne îfâ eyleyenin ruhu Müsallî, mücâhid ve sâim gibi iyi vasıflarla bâkî kalır.

جان چنین افعال و اقوالی نمود
بر محک امر جوهر را بسود
16449-Ruh, böyle söz ve işlerde bulunmakla cevherini emr-i ilâhi mahalline sürmüş olur.

که اعتقاد راست است اینک گواه
لیک هست اندر گواهان اشتباه
16450-Benim itikâdım doğrudur. Onun doğruluğuna da işte kavlim, tevhi-d-i ilahîyi ve nübüvvet-i Risâletpenâhîyi tasdîkim ile fiilim, ilâhî emirleri edâ ile ifâ edişim şahiddir, der. Lâkin şâhitlerin doğru mu, yalan mı söylediklerinden şüphe edilir.

تزکیه باید گواهان را بدان
تزکیهش صدقی که موقوفی به آن
16451-Bilmiş ol ki şahitler için tezkiye gerektir. Senin dâvânı kabul etmek, şâhidi tezkiyeye bağlıdır.

حفظ لفظ اندر گواه قولی است
حفظ عهد اندر گواه فعلی است
16452-Kavlî şehâdetinde lafzî, fiilî şehâdetinde ahdi muhafaza lâzımdır.

گر گواه قول کژ گوید رد است ور گواه فعل کژ پوید رد است
16453-Eğer kavîlî şahid eğri söylerse, red olunur; fiilî şahid de eğri hareket ederse merdud olur.

قول و فعل بی تناقض بایدت تا قبول اندر زمان پیش آیدت
16454-Sana bir birini nakzetsmeyen, zâhiri batınına muvâfık olan söz ve iş lâzımdır ki kabûl-i İlâhî derhal karşına gelsin.

سعیمک شتی تناقض اندرید روز می‌دوزید و شب بر می‌درید
16455-Ey insanlar, sizin sa'yiniz mütenâkızdır. Gündüz dikiyorsunuz, gece yırtıyorsunuz.

پس گواهی با تناقض که شنود یا مگر حلمی کند از لطف خود
16456-Sözleri birbirine uymayan şahidi kim kabul eder ki Ahkem'ül-Hakimîn olan Allâh (C.C.) kabul etsin. Meğer ki Cenâb-ı Hakk, lutfû umumî ile kabûlüne hükmeyleye.

فعل و قول اظهار سر است و ضمیر هر دو پیدا می‌کند سر ستیر
16457-Söz ve iş, kalpteki sırrın izharıdır. Her ikisi de gizli olan sırrı meydana çıkarır.

تا تو بستیزی ستیزند ای حرون فانتظرهم إنهم منتظرون
16458-Ey inatçı olan riyâkar ve münâfık; sen riyâ ve nifakında devam ettikçe onlar da sana muhalif olmaya devam ederler. Ey riyâkar, sen onların zevâlini bekleme dur, onlar da senin helâkini bekliyorlar.

HZ. MUSTAFA (S.A.V.) EFENDİMİZİN MİSAFİRİNE ŞEHADETİ TALİM ETMESİ عرضه کردن مصطفی علیه السلام شهادت را بر آن مهمان خویش

این سخن پایان ندارد مصطفی عرضه کرد ایمان و پذیرفت آن فتی
16459-Bu sözün sonu gelmez, Mustafa Aleyhisselâm, kelime-i şehâdet teklif etti, o yiğit de onu kabul eyledi.

آن شهادت را که فرخ بوده است بندهای بسته را بگشوده است
16460-O mübârek şehâdet -kelime-i tevhîd- bağlanmış düğümleri çözer.

گشت مومن گفت او را مصطفی که امشبان هم باش تو مهمان ما
16461-O kimse Müslüman oldu. Resûlullah (S.A.V.) ona: Bu akşam da bizim misafirimiz ol, buyurdu.

گفت و الله تا ابد ضیف توام هر کجا باشم به هر جا که روم
16462-Yeni Müslüman dedi ki: Vallâhil-azim, nerede bulunsam ve nereye gitsem ebede kadar senin misafirimim.

زنده کرده و معتق و دربان تو این جهان و آن جهان بر خوان تو
16463-Ben senden hayat buldum, senin âzâdlınım ve kapında hizmetçinim. Zâten Dünya ve Âhîret de senin şefaât sofrana misafirdir.

هر که بگزیند جز این بگزیده خوان عاقبت درد گلوی ز استخوان
16464-Her kim senin sofrandan başka bir tarafa giderse şüphesiz şeytan onunla çanak yoldaşı olur.

ور رود بی تو سفر او دور دست دیو بد همراه و هم سفره‌ی وی است

16465-Kim senin sofrandan başka bir sofraya giderse bil ki Şeytan onunla bir kaseden yemek yer.

ور نشیند بر سر اسب شریف حاسد ما هست دیو او را ردیف

16466-O kimse âsil bir ata da biniş olsa Ay'a hased eder. Çünkü şeytan onun terekesindedir.

ور بچه گیرد از او شهنواز دیو در نسلش بود انباز او

16467-Eğer karısı ondan bir çocuk doğursa Şeytan onun soyundan ona ortak kesilir.

در نبی شارکُهمُ فرمود حق هم در اموال و در اولاد ای شفق

16468-Kur'ânda Hakk Teâlâ'nın Şeytan'a: "Ortak ol!" dediği hikayet buyurulmuştur. Ey şefkatli mü'min; bu ortaklık hem malda, hem evlattadır.

گفت پیغمبر ز غیب این را جلی در مقالات نوادر با علی

16469-Hz. Peygamber Aleyhisselâm, bu beyitlerin meallerini bir takım nâdir hadislerinde alenen Ali Keremallahü veche'ye beyan buyurmuştur.

یا رسول الله رسالت را تمام تو نمودی همچو شمس بی غمام

16470-Yâ Resûlallâh, sen risâlet vazifesini tamamıyla ve bulutsuz Güneş gibi şek ve şüphe bırakmayacak bir vüruh ile îfâ ettin.

این که تو کردی دو صد مادر نکرد عیسی از افسونش با عازر نکرد

16471-Senin bu yaptığını -gösterdiğin şefkat ve merhameti- iki yüz ana yapamaz. Hatta İsa Aleyhisselâm bile bunu Âzer'e yapmamıştır.

از تو جانم از اجل نك جان ببرد عازر ار شد زنده ز آن دم باز مرد

16472-Senin sâyende rûhum ölümden kurtuldu ve îmân ile yaşıyor. Âzer, İsa Aleyhisselâm'ın duasıyla dirildiyse de derhal öldü.

گشت مهمان رسول آن شب عرب شیر يك بز نیمه خورد و بست لب

16473-O gece o bedevî, Resûlullâh'ın misafiri oldu. Bir keçinin sütünden yarısını ancak içti ve ağzını sildi ve çekildi.

کرد الحاحش بخور شیر و رفاق گفت گشتم سیر و الله بی نفاق

16474-Resûlullâh Hazretleri ona: "Süt iç, yufka ekmeğinden ye" diye tekrar teklif eyledi. Fakat O Vallâhil-azim, riyâsız ve nifaksız olarak söylüyorum ki "doydum" dedi.

این تکلف نیست نی ناموس و فن سیرتر گشتم از آن که دوش من

16475-Tekellüf için, utandığımdan, yahut gösteriş yapmak istediğimden söylemiyorum. Dün gecekinden daha fazla doydum.

در عجب ماندند جمله اهل بیت پر شد این قندیل زین يك قطره زيت

16476-Bu kandil, bir damla zeytin yağı ile nasıl doldu? diye bütün evdekiler şaşırıp kaldılar.

آن چه قوت مرغ بابیلی بود سیری معده ی چنین پیلی شود

16477-Ebâbil kuşunun gıdasıyla böyle bir filin midesi nasıl doydum? dediler.

فجفجه افتاد اندر مرد و زن قدر پشه می خورد آن پیل تن

16478-Fil vücutlu adam sivri sinek kadar yiyor; diye, fısıldaşmaya başladılar.

حرص و وهم کافری سر زیر شد ازدها از قوت موری سیر شد

16479-Kâfirlik hırsıyla vehmi tepe taklak oldu. Ejderhâ, bir karıncanın gıdasıyla doydu.

آن گدا چشمی کفر از وی برفت لوت ایمانیش لمتز کرد و زفت

16480-Küfrün o aç gözlülüğün ondan zâil oldu. İman gıdası onu besledi ve kuvvetlendirdi.

آن که از جوع البقر او می‌طپید همچو مریم میوه‌ی جنت بدید

16481-Öküz açlığından kıvranan o adam, Meryem Aleyhisselâm gibi Cennet meyvesini gördü.

میوه‌ی جنت سوی چشمش شتافت معده‌ی چون دوزخش آرام یافت

16482-Karşısına mânen Cennet meyveleri gelince, Cehennem gibi olan midesi sükûn buldu.

“ŞEYTANIM, BENİM ELİMDE MÜSLÜMAN OLDU” HADİSİNE GÖRE RUHUN GIDASı OLAN NUR, RUHA EŞ VE DOST OLMAK İÇİN, VELİLERİN CİSİMLERİNE GIDA OLUR.

بیان آن که نور که غذای جان است غذای جسم اولیا می‌شود تا او هم یار می‌شود روح را که اسلم شیطانی علی یدی

ذات ایمان نعمت و لوتی است هول ای قناعت کرده از ایمان به قول

16483-Ey imandan, yalnız kavı ile; “Lâ ilâhe illallâh Muhammedûrrasûlullâh” demekle kanaat etmiş olan kişi, zaten iman büyük bir nimettir ki ondan bir parça zevk alan aç gözlülüktan kurtulur.

گر چه آن مطعوم جان است و نظر جسم را هم ز آن نصیب است ای پسر

16484-Vâkıa iman lokması, rûhun ve basiret gözünün gıdasıdır. Fakat ey oğul; cismin de o gıdadan nasîbi vardır.

گر نگشتی دیو جسم آن را اکول اسلم الشیطان نفرمودی رسول

16485-Cisim şeytanı ondan yemeseydi Resûlullâh (S.A.V.) “Bendeki şeytan Müslüman oldu” buyurmazdı.

دیو ز آن لوتی که مرده حی شود تا نیاشامد مسلمان کی شود

16486-Tadına bakmakla ölünün dirildiği iman lokmasından cisim şeytanı yememiş olsa nasıl Müslüman olabilir?

دیو بر دنیاست عاشق کور و کر عشق را عشقی دگر برد مگر

16487-Şeytan -cisim- kör ve sağır bir halde dünya âşıkıdır. Bir aşkı diğer bir aşk keser ve unutturur.

از نهان خانه‌ی یقین چون می‌چشد اندک اندک رخت عشق آن جا کشد

16488-Cisim,yakînin gizli evinde muhabbet şarabını tadacak olursa Aşk-ı İlâhî yavaş yavaş onun kalbine yerleşir.

یا حریص البطن عرج هکذا انما المنهاج تبدیل غذا

16489-Ey karnını doyurmaya harîs olan; şöyle süfliyetten ulviyyet tarafına gel. Bunun yolu da gıdanın değıştirilmesidir.

یا مریض القلب عرج للعلاج جمله التدبیر تبدیل المزاج

16490-Ey kalbi zayıf olan; ilaç için davran. Bütün tedbir ve tedâvinin özü mizacını değıştirmeden ibarettir.

ایها المحبوس فی رهن الطعام سوف تنجو ان تحملت الفطام

16491-Ey yemeğe rehin düşüp hapiste kalan, eğer çocuk gibi sütten kesilmeye tahammül edersen kurtulursun.

ان فی الجوع طعاما وافرًا افتقدها و ارتج یا نافرًا

16492-Hakikaten açlıkta bir çok yemekler vardır. Ey açlıktan nefret eden; o yemekleri araştır ve bulmayı dile.

اغتن بالنور كن مثل البصر وافق الاملاك یا خير البشر

16493-Ey insanın hayırlısı; nur ile gıdalan da göz gibi ol ve meleklere uy!

چون ملك تسبیح حق را كن غذا تا رهی همچون ملايك از إذا

16494-Melekler gibi Allâh (C.C.)'ı tesbih ve takdisi kendine gıda itti haz et ki onlar gibi ezâdan kurtulmuş olasın.

جبرئیل ار سوی جیفه کم تند او به قوت کی ز کرکس کم زند

16495-Cebrâil, akbaba gibi leş etrafında dolaşmaz, fakat kuvvet ve kudretçe ondan aşağı kalır m?

حبذا خوانی نهاده در جهان لیک از چشم خسیسان بس نهان

16496-Cenâb-ı Hakk tarafından Dünyada kurulmuş, fakat aşağılık kişilerin gözlerinden gizli tutulmuş ne güzel bir sofradır.

گر جهان باغی پر از نعمت شود قسم موش و مار هم خاکی بود

16497-Eğer Dünya nimetle dolu bir bağ olsa, fare ve yılanın kısmeti, yine toprak yemektir.

“TEN EHLİ OLANLARIN RUH GIDASINI İNKÂR EDEREK ADİ BİR YEMEĞE TİTREMELERİ”

انکار اهل تن غذای روح را و لرزیدن ایشان بر غذای خسیس

قسم او خاک است گر دی گر بهار میر کونی خاک چون نوشی چو مار

16498-İster kış, ister bahar olsun, fare ve yılan gibi hayvanların gıdası topraktır. Sen, kâinatın emiri -insan- iken, niçin yılan gibi, toprak yiyorsun.

در میان چوب گوید کرم چوب مر که را باشد چنین حلوائ خوب

16499-Ağaç kurdu, içinde bulunduğu ağacı yer ve: “Kimin böyle güzel bir helvası var?” der.

کرم سرگین در میان آن حدث در جهان نقلی نداند جز خبث

16500-Pislik böceği, o pislikler içinde iken, Dünyada ondan başka bir gıda aramaz.

ای خدای بی نظیر ایثار کن گوش را چون حلقه دادی زین سخن

16501-Ey eşi ve benzeri olmayan Allâh (C.C.); Mâdem ki âyet ve hadis gibi güzel ve hikmet dolu olan sözlerden kulağımıza küpe taktın. Bu sözleri bol bol saç!

گوش ما گیر و بدان مجلس کشان کز رحيقت می خورند آن سر خوشان

16502-Kulağımızdan tut da aşk ve muhabbetinin mesti bulunan zevâtın: “Ve sekahûm Rabbûhûm şerâben tahûrâ” bâdesini içtikleri meclise çek.

چون به ما بویی رسانیدی از این سر مبند آن مشک را ای رب دین

16503-Madem ki bize dinin hakikatinden bir koku duyurdun, tamamıyla neşelendirmeden evvel şarap tulumunun ağzını kapama!

از تو نوشند ار ذکورند ار اناث بی‌دریغی در عطا یا مستغاث

16504-Ey kendisinden fazl ve kerem istenilen Allâh (C.C.), erkek de, kadın da maddî ve manevî gıdalarını senin lûtfunla bulurlar.

ای دعا ناگفته از تو مستجاب داده دل را هر دمی صد فتح باب

16505-Ey duâları daha edilmeden evvel duyan, muratları istenmeden veren Allâh (C.C.), gönüle her an yüzlerce kapı açarsın.

چند حرفی نقش کردی از رقوم سنگها از عشق آن شد همچو موم

16506-İlâhî, vech-i insana yazıdan birkaç harf nakşettin. Taş gibi katı olan gönüller o harflerin tesiriyle mum gibi yumuşadı.

نون ابرو صاد چشم و جیم گوش بر نوشتی فتنه‌ی صد عقل و هوش

16507-Akıl ve şuur fitnesi olmak üzere, insan yüzüne tersine “nun” gibi bir kaş, “sad” gibi bir göz, “cim” gibi bir kulak verdin.

ز آن حروف‌ت شد خرد باریک ریس نسخ می‌کن ای ادیب خوش نویس

16508-İlâhî, akıl o harfler yüzünden ince eleyip sık dokumaya koyuldu. Ey yazısı güzel edip, bunları boz...

در خور هر فکر بسته بر عدم دم‌بدم نقش خیالی خوش رقم

16509-Yokluğa, her düşünceye göre anbean güzel bir hayal nakşetmiştir.

حرفهای طرفه بر لوح خیال بر نوشته چشم و عارض خد و خال

16510-Hayal levhasına göz, yanak, yüz ve ben gibi güzel harfler ve şekiller resmetmiştir.

بر عدم باشم نه بر موجود مست ز آنکه معشوق عدم وافی‌تر است

16511-Halbuki ben yokluğa aşıkım, vara bakıp sarhoş olmam. Çünkü yokluk mâşûku çok vefâkârdır.

“LEVH-İ MAHFUZ VE HERKESİN, GÜNLÜK NASİBİ VE KADARSA O LEVHDEN O KADARINA AKILL ERDİRMESİ, CEBRAİL ALEYHİSSELÂMIN HER GÜN O LEVHDEN BİR ŞEY ANLAMASINA BENZER.”

تمثیل لوح محفوظ و ادراک عقل هر کسی از آن لوح آن که امر و قسمت و مقدور هر روزه‌ی وی است همچون ادراک جبرئیل علیه السلام هر روزی از لوح اعظم

چون ملک از لوح محفوظ آن خرد هر صبا‌ی درس هر روزه برد

16512-Cebrâil'in levh-i mahfuzdan her sabah feyz aldığı gibi, her akıl da her sabah o günün dersini alır.

بر عدم تحریرها بین بی‌بنان و ز سوادش حیرت سوداییان

16513-Yokluk üstüne, parmak vasıtası olmaksızın, yazılar yazılmıştır ki o yazılar insanların hayretini mucîbdir.

هر کسی شد بر خیالی ریش گاو گشته در سودای گنجی کنج کاو

16514-Herkes bir hayale kapılmış, o hayalin maskarası olmuş, yine o hayal sevkiyle ve define bulmak ümidiyle köşeyi, bucağı kazmaya kalkışmıştır.

از خیالی گشته شخصی پر شکوه روی آورده به معدنهای کوه
16515-Bir şahıs, hayal sevkiyle olan teşebbüsünü büyük tutar, dağlardaki
madenlere teveccüh ederek onları işletmeye kalkar.

و ز خیالی آن دگر با جهد مر رو نهاده سوی دریا بهر در
16516-Diğer biri inci avlama hayaliyle denize dalar, kumlara yapışık
istiridyeleri bıçakla kesip boynunda asılı torbaya doldurmak için bir çok
meşakkat çeker.

و آن دگر بهر ترهب در کنشت و آن یکی اندر حریصی سوی کشت
16517-Üçüncü bir şahıs, papaz yahud târik-i dünya olmak için kiliseye,
manastıra kapanır, dördüncü bir kimse de hırs ile çiftçilik tarafına gider.

از خیال آن ره زن رسته شده و ز خیال این مرهم خسته شده
16518-Levh-i mahfuzda mukadder olan hükümlerden birinin hayaliyle,
bir yol kesen şekâvetten kurtulur, yine o hayalin sevkiyle biri, bir hastanın
yarasına merhem olur.

در پری خوانی یکی دل کرده گم بر نجوم آن دیگری بنهاده سم
16519-Yine, biri peri çağırmaya koyulmuş, gönlünü aklını kaybetmiş,
öbürü ise, yıldızlardan ahkâm çıkaracağım diye, ilm-i nücûm ile iştigalde sebat
gösterir.

این روشها مختلف ببند برون ز آن خیالات ملون ز اندرون
16520-İçteki renk renk hayaller yüzünden dışarda da birbirine aykırı
görünür.

این در آن حیران شده کان بر چی است هر چشنده آن دگر را نافی است
16521-Bu, ona bakıp ne yapıyor, ne iş işliyor diye hayrette. Bu şaraptan
her tadan kişi öbürünün yaptığını boş bulmada...

آن خیالات ار نبند ناموتلف چون ز بیرون شد روشها مختلف
16522-O hayaller birbirine aykırı olmasaydı, görünen gidişler nasıl olur
da birbirine zıt olur ve zıt görünürdü.

“BİRBİRNE AYKIRI GİDİŞLER VE ÇEŞİTLİ DİDİNİŞLER, KARANLIKTA KIBLENİN VE
TARAFTA OLDUĞUNU ARAYANLARIN HALİNE VE DENİZİN DİBİNE İNCİ ARAYAN
DALGIÇLARIN DURUMUNA BENZER.”

تمثیل روشهای مختلف و همتهای گوناگون به اختلاف تحری متحریان در وقت نماز قبله
را به وقت تاریکی و تحری غواصان در قعر بحر

همچو قومی که تحری می کنند بر خیال قبله سویی می تنند
16523-Halkın hâli, karanlıkta namaz kılmak için kible cihetini arayan ve
kestirdikleri bir cihete doğru namaza duran kimselere benzer.

چون که کعبه رو نماید صبحگاه کشف گردد که گم کردست راه
16524-Sabah olup da Kâbe yüz gösterdi mi, kimin kıblesini şaşırmış
olduğu meydana çıkar.

یا چو غواصان به زیر قعر آب هر کسی چیزی همی چینه شتاب

16525-Yâhud da dalgıçlar gibi hani... Hepsi denize dalar, her dalgıç alelacele eline ne geçerse toplar.

بر امید گوهر و در ثمین تویره پر می‌کنند از آن و این

16526-Cevher ve kıymetli inci ümidiyle şunu bunu torbasına doldurur.

چون بر آیند از تگ دریای ژرف کشف گردد صاحب در شگرف

16527-O derin denizin dibinden çıktılar mı, iri ve değerli inci kimde ise meydana çıkar.

و آن دگر که برد مروارید خرد و آن دگر که سنگ ریزه و شبه برد

16528-Kezâ o küçük inci bulmuş, yahut taş parçası ve boncuk çıkarmış olan da belli olur.

هكذا يبلوهم بالساهره فتنه ذات افتضاح قاهره

16529-İşte onları uyaracak olan, kahredici ve kötülükleri açığa vurucu bulunan "mahşer" de buna benzer.

همچنین هر قوم چون پروانگان گرد شمعی پر زنان اندر جهان

16530-Böylece her bölük, pervâneler gibi, Dünyada bir mumun etrafında dönüp dolaşır.

خویشتن بر آتشی بر می‌زنند گرد شمع خود طوافی می‌کنند

16531-Kendilerini mumun şûlesine vururlar ve onu tavaf ederken kanatlarını yakarlar.

بر امید آتش موسای بخت کز لهیبش سبزتر گردد درخت

16532-Alevinden ağacın daha ziyâde yeşerdiği bahtı yaver Musa'nın ateşini umarlar.

چون بر آید صبحدم نور خلود و ا نماید هر یکی چه شمع بود

16533-Ebediyyet sabâhının nûru doğup da her tarafı aydınlatınca her biri, etrafında döndüğü nûrun ne biçim bir mum olduğunu görecektir.

جوق پروانه‌ی دو دیده دوخته مانده زیر شمع بد پر سوخته

16534-Nice pervaneler gözlerini yumarak kötü bir muma atılmışlardır da, kanatlarını yakıp onun dibine düşmüşlerdir.

می‌طپد اندر پشیمانی و سوز می‌کند آه از هوای چشم دوز

16535-Kanatlarının yanmasından pişman olarak debelenir ve gözlerini bağlamış olan hevâ ve hevesten âh ederler.

شمع او گوید که چون من سوختم کی ترا برهاتم از سوز و ستم

16536-Mum da: Ben yandım; Seni yanmadan, cefâ ve elemden nasıl kurtarabilirdim?

شمع او گریان که من سر سوخته چون کنم مر غیر را افروخته

16537-Benim başım yanmışken başkalarını nasıl aydınlatabilirim?

او همی‌گوید که از اشکال تو غره گشتم دیر دیدم حال تو

16538-O, senin ahvâline baktım da gururlandım, halini geç gördüm, der.

شمع مرده باده رفته دل ربا غوطه خورد از ننگ کزبینی ما

16539-Sabah olunca mum sönmüş, şarap tükenmiş, meclis dağılmış, sâkî ise bizim yanlış görüşümüzden ar ve hicab dalgaları arasında.

ظلت الارباح خسرا مغرما تشکی شکوی الی الله العمی

16540-Fayda ümit edilen şeyler zarar ve borç haline girer. Ey muhatap, sen de o vakit Dünyadaki gaflet körlüğünden Allâh (C.C.)'a şikâyet edersin.

حبذا ارواح اخوان ثقات مُسَلِّمَاتِ مُؤْمِنَاتِ قَانِتَاتِ
 16541-Halbuki kendilerine inanılır Müslüman, îman sahibi ve ibâdete devam eden kardeşlerin ruhları ne güzeldir.

هر کسی رویی به سویی برده‌اند و آن عزیزان رو به بی‌سو کرده‌اند
 16542-Herkes bir tarafa dönüp gittikleri halde, o azizler, taraf ve cihetten münezzeh olan Allâh'a teveccüh etmişlerdir.

هر کبوتر می‌پرد در مذهبی وین کبوتر جانب بی‌جانبی
 16543-Her güvercin bir tarafa doğru uçar. Bu aziz ruhlar ise, cihetsizlik cihetine -lâmekân ve bî-cihet olan Allâh (C.C.)'a- doğru uçarlar.

ما نه مرغان هوا نه خانگی دانه‌ی ما دانه‌ی بی‌دانگی
 16544-Biz, ne hava, ne ev güverciniyiz. Bizim yemimiz, maddî dâne ve gıda değildir.

ز آن فراخ آمد چنین روزی ما که دریدن شد قبا دوزی ما
 16545-Bizim dikili elbisemiz -ruhumuzu elbise gibi kaplamış olan vehmi varlığımız- yırtılmış ve ruhumuz serbest kalmış olduğu için rızığımız böyle bol bol gelmektedir.

“BİZİM FERÂCE DEDİĞİMİZ BOL CÜBBEYE ÖNCE FERECÎ DENİLMESİNİN SEBEBİ”
 سبب آن که فرجی را نام فرجی نهادند از اول

صوفیی بدرید جبه در حرج پیشش آمد بعد بدریدن فرج
 16546-Sôfiyyeden bir zat bir iç sıkıntısına uğradı, cübbesinin önünü yırttı ve ondan sonra ferahladı...

کرد نام آن دریده فرجی این لقب شد فاش ز آن مرد نجی
 16547-O yırtık cübbenin adını ferecî -ferahlık- koydu, bu lakab, o necat bulmuş kimseden sonra yayıldı.

این لقب شد فاش و صافش شیخ برد ماند اندر طبع خلکان حرف درد
 16548-Bu ferecî -ferâce- lakabı yayıldı. Fakat onun sâf neşesini, cübbesini yırtan şeyh duydu. Halka tortu gibi olan harf ve lâfız kaldı...

همچنین هر نام صافی داشته ست اسم را چون دردی بگذاشته ست
 16549-Böylece her ismin sâfiyyeti, bir hakikati vardır. Ehl-i Hakk olanlar o safiyyeti alırlar, ismi ve sûreti tortu gibi bırakırlar.

هر که گل خوار است دردی را گرفت رفت صوفی سوی صافی ناشکفت
 16550-Her kim toprak yemeyi âdet edinmişse o tortuya yapışmıştır. Sôfi ise durmaksızın ve oyalanmaksızın sâfî tarafına gider.

گفت لا بد درد را صافی بود زین دلالت دل به صفوت می‌رود
 16551-Her tortunun bir sâf'ı vardır, der ve gönül de bu delâletle saflığa varır, ulaşır.

درد عسر افتاد و صافش یسر او صاف چون خرما و دردی یسر او
 16552-Tortu, bir husustaki zorluk gibidir. Sâf ise onun kolaylığı. Sâf olan olgunlaşmış hurma, tortu ise hurmanın olmamışdır.

یسر با عسر است هین آیس مباش راه داری زین ممات اندر معاش

16553-Güçlük, kolaylıkla beraberdir. Kendine gel, ümidini kesme. Bu ölümden sonra hayata yol var.

روح خواهی جبه بشکاف ای پسر
تا از آن صفوت بر آری زود سر
16554-Oğlum; rûhen ferahlamak istersen -o sôfinin cübbesini yırttığı gibi
sen de- vehmi varlığını yırt ki tortudan kurtulasın ve kalbinde safiyet zuhûr
etsin.

هست صوفی آن که شد صفوت طلب
نه از لباس صوف و خیاطی و دب
16555-Sôfi; bulanıklıktan kurtulmayı ve safvet kesbetmeyi isteyen
kimsedir. Yoksa sôfilik, sof, abâ, yamalı cübbe giymek ve ağır ağır yürümek
değildir.

صوفیی گشته به پیش این لئام
الخیاطة و اللواطه و السلام
16556-Bu alçaklara göre sôfilik hayyâte ile livâtadan ibârettir.
بر خیال آن صفا و نام نیک
رنگ پوشیدن نکو باشد و لیک
16557-O güzel safvet ve iyi nâm hayâliyle renge bürünmek iyidir. Lâkin.
بر خیالش گر روی تا اصل او
نی چو عباد خیال تو به تو
16558-O hayal ile onun aslına kadar gitmelisin. Yoksa hayâle tapanlar
gibi renkte ve şekilde kalırsın.

16559-Ey aşk tâlibi; koku bir kılavuzdur ki tâlibi, zuhur ettiği yere
götürür. Yâkup Aleyhisselâm'ın gözleri, Yusuf'un gömleğinin kokusuyla
açılmadı mı?

دور باش غیرتت آمد خیال
گرد بر گرد سرپرده‌ی جمال
16560-Hayal, seni cemal -güzellik- otağının çevresine sokulmaktan men'
eden gayret çavuşudur.

بسته هر جوینده را که راه نیست
هر خیالش پیش می‌آید که بیست
16561-O, her arayanın yolunu, yol yok, diye keser. Karşına çıkan her
hayal sana dur! der.

جز مگر آن تیز گوش تیز هوش
کش بود از جیش نصرت‌های جوش
16562-Ancak o kulağı delik, akıl ve izânı erik kimseyi durdurmaz. Çünkü
o Allâh (C.C.) ordularının yardımına -evliyâullahın nazarına ve himmetine-
sığınmış, o sâyede coşup köpürmüştür.

نجد از تخیل‌های شه شود
تیر شه بنماید آن گه ره شود
16563-Kendisine hakim olan hayâlât sevkiyle hareket etmez, pâdişahın
nişâne olarak verdiği oku gösterir ve yoluna gider.

این دل سر گشته را تدبیر بخش
وین کمانهای دو تو را تیر بخش
16564-İlâhî; bu şaşırmış kalbe tedbir ihsan et. Bu yay gibi iki büküm
olmuş ihtiyar kullarına birer ok ver.

جرع‌ای بر ریختی ز آن خفیه جام
بر زمین خاک من کاس الکرام
16565-İlâhî, o gizli kadehten ve kerîm olanların kâsesinden bu toprak
üstüne bir yudumcuk saçtın.

هست بر زلف و رخ از جرع‌ش نشان
خاک را شاهان همی‌لیسند از آن
16566-Güzellerin saçlarında, yüzlerinde o bir yudumun nişânesi var.
Şahlar bile bu yüzden o topraktan meydana gelen güzelleri ve güzellikleri öper
ve koklarlar.

جرع‌ه خاک آمیز چون مجنون کند
مر ترا تا صاف او خود چون کند

16567-Seni, toprakla karışmış o bir yudumdan vücuda gelenler -ilâhî güzelliğe sadece ayna olan güzellerin câzibesi- mecnûn haline getirirse, acaba onun karışmamış olan Saf'ı nasıl tesir yapar?

هر کسی پیش کلوخی جامه چاک کان کلوخ از حسن آمد جرعه‌ناک

16568-Herkes, kerpiç gibi, topraktan olan bir güzellik karşısında göğsünü, bağrını yırtmaktadır. Halbuki o kerpiç -o güzel- Hüsn-i İlâhî'nin sadece bir damlasına sahip...

جرعه‌ای بر ماه و خورشید و حمل جرعه‌ای بر عرش و کرسی و زحل

16569-İlâhî, Ayda, Güneşte, Hamel burcunda, hüsn'ünün bir damlası; Kezâ, Arşta, Kürsîde ve Zühal seyyâresinde o güzelliğin yalnız bir zerresi var...

جرعه گوییش ای عجب یا کیمیا که ز آسیبش بود چندین بها

16570-Acaba, o cevhere; bir damla mı dersin, yoksa kimya mı dersin? O'na bir temasla bu kadar güzellikler meydana geliyor.

جرعه‌ای بر زر و بر لعل و درر جرعه‌ای بر خمر و بر نقل و ثمر

16571-O cür'adan altına, lâ'l taşına ve inciye, şaraba, mezeye ve meyveye damlamıştır.

جرعه‌ای بر روی خوبان لطاف تا چگونه باشد آن راواق صاف

16572-Lâtif güzellerin yüzlerinde de yine bir yudumcuk... Acaba onun sâf olan aslı nasıldır bir düşün.

چون همی‌مالی زبان را اندر این چون شوی چون بینی آن را بی‌ز طین

16573-O bir yudum güzelliği, çamurla karışmış bulunduğu halde, tehâlükle öpüyorsun. O cür'ayı toprağa karışmamış bir halde görsen ne hale geleceksin?

چون که وقت مرگ آن جرعه‌ی صفا زین کلوخ تن به مردن شد جدا

16574-Ölüm vaktinde o safâ cür'ası, bu toprak bedenden ölüm sebebiyle ayrılınca;

آن چه می‌ماند کنی دفنش تو زود این چنین زشتی بدان چون گشته بود

16575-Kalanı çarçabuk gömersin. O ceset, nasıl olmuş da böyle çirkinleşmiştir.

جان چو بی‌این جیفه بنماید جمال من نتانم گفت لطف آن وصال

16576-Ruh, bu ceset cîfesi olmaksızın yüz gösterecek olursa, onun müşâhedesindeki letâfeti ben târif edemem.

مه چو بی‌این ابر بنماید ضیا شرح نتوان کرد ز آن کار و کیا

16577-Ruh Kameri, beden bulutu olmaksızın ziyâsını saçarsa ondaki letâfet ve melâhât şerh edilemez.

حبذا آن مطبخ پر نوش و قند کاین سلاطین کاسه لیسان وی‌اند

16578-O tatlı ve şekerli matbah -âlem-i ervâh- ne güzeldir ki, pişen yemeklerin nefâsetiyle o sultanlar, oranın çanak yalayıcısıdırlar.

حبذا آن خرمن صحرای دین که بود هر خرمن آن را دانه چین

16579-O din sahrâsının harmanı ne güzeldir. Zirâ Dünyâ harmanları oranın başak toplayıcısıdır.

حبذا دریای عمر بی‌غمی که بود زو هفت دریا شبنمی

16580-O gamsız ömür deryâsı ne güzeldir. Yedi deniz -bahr-i muhitler-onun bir katresi demektir.

جرعه‌ای چون ریخت ساقی الست
بر سر این شوره خاک زیر دست
16581-Eleşt sâkisi -Allâh (C.C.)- bu süflî ve çorak toprağın üstüne bir yudumcuk saçmıştır da.

جوش کرد آن خاک و ما ز آن جوششیم
جرعه‌ای دیگر که بس بی‌کوششیم
16582-O çorak toprak o sebeple coşmuştur. Biz de o coşkunluktan meydana geldik. Ey sâki-i ervâh olan Allâh (C.C.) çok talepsiz ve tembel bir halde bulunuyoruz. Bir yudumcuk daha ihsan et.

گر روا بد ناله کردم از عدم
ور نبود این گفتنی نک تن زدم
16583-Eğer ademden -yokluk- şikâyet câiz ise inliyorum. Söylenilmesi câiz değilse işte sükût ediyorum.

این بیان بط حرص منتهی است
از خلیل آموز کان بط کشتنی است
16584-Bu kat kat hırs kazının beyânıdır. Halil Peygamber Aleyhisselâmdan öğren, o hırsı kazı öldürülmeye layıktır.

هست در بط غیر این بس خیر و شر
ترسم از فوت سخنهاى دگر
16585-Bu hırs kazının hayır ve şerre dair daha çok şeyler var ama mühim bazı sözleri söyleyemeyeceğimden korktuğum için onları geçiyorum.

“TAVUS KUŞUNUN TABİATİ VE İBRAHİM ALEYHİSSELÂMIN ONU KESMESİNDEKİ SEBEB”

صفت طاوس و طبع او و سبب کشتن ابراهیم علیه السلام او را

آمدیم اکنون به طاوس دو رنگ
کاو کند جلوه برای نام و ننگ
16586-Şimdi nam ve şöhret için cilveler eden iki renkli tâvusun beyanına geldik.

همت او صید خلق از خیر و شر
وز نتیجه و فایده‌ی آن بی‌خبر
16587-Onun gayreti, neticesinden ve faydasından habersiz bir halde halkı, hayırla şerle avlamaktır.

بی‌خبر چون دام می‌گیرد شکار
دام را چه علم از مقصود کار
16588-Tuzak gibi, farkında olmaksızın av tutar. Tuzak, av tutmaktan maksadın ne olduğunu bilir mi?

دام را چه ضرر و چه نفع از گرفت
زین گرفت بی‌هدهش دارم شگفت
16589-Tuzağın av yakalamaktan ne faydası ve ne de zararı vardır. Onun bu beyhûde yakalayışına şaşarım.

ای برادر دوستان افراشتی
با دو صد دل داری و بگذاشتی
16590-Birader; sen de dostları artırdım, ikiyüz güzelle dost oldun, sonra yine onları terk ettin.

کارت این بوده‌ست از وقت ولاد
صید مردم کردن از دام و داد
16591-Doğduğun günden beri muhabbet tuzağıyla halkı avlamak işin, gücün olmuştu.

ز آن شکار و انبهی و باد و بود
دست در کن هیچ یابی تار و پود
16592-Bu avlamaktan, bu kalabalıktan bu başlık sevdasından el çek. Hiç bunlarla bir şey ördün, bu yüzden bir şey elde ettin mi?

بیشتر رفته‌ست و بی‌گاه است روز
تو به جد در صید خلقانی هنوز

16593-Ömrünün çoğu geçmiş ve gün akşama yaklaşmış olduğu halde sen hala halkı avlamakla uğraşıyorsun.

آن یکی می‌گیر و آن می‌هل ز دام وین دگر را صید می‌کن چون لثام

16594-Birinci tuzağa düşür, diğerini tuzaktan salıver. Başka birini de alçaklar gibi avla.

باز این را می‌هل و می‌جو دگر اینت لعب کودکان بی‌خبر

16595-Derken tekrar birini salıver de başka birini ara. İşte sana, hiçbir şeyden habersiz çocukların oyunu!

شب شود در دام تو يك صید نی دام بر تو جز صداع و قید نی

16596-Gece gelip çatar, senin tuzağında bir av bile yok. Tuzak senin için bir bağ ve baş ağrısından başka bir şey değil.

پس تو خود را صید می‌کردی به دام که شدی محبوس و محرومی ز کام

16597-Şu halde sen, kendini tuzağa düşürdün, demektir. Çünkü hapse düştün, maksada erişemedin, mahrum kaldın.

در زمانه صاحب دامی بود همچو ما احق که صید خود کند

16598-Hiç âlemde, kendi kendini avlayan bizim gibi ahmak bir tuzak sahibi olur mu?

چون شکار خوك آمد صید عام رنج بی‌حد لقمه خوردن زو حرام

16599-Avâmı kandırmak domuz avlamaya benzer ki zahmeti ve tehlikesi çoktur. Ve etinden bir lokma bile yemek haramdır.

آن که ارزد صید را عشق است و بس لیک او کی گنجد اندر دام کس

16600-Avlamaya değen şey, ancak aşktır. Fakat o, herkesin tuzağına nasıl düşer?

تو مگر آیی و صید او شوی دام بگذاری به دام او روی

16601-Meğer ki sen gidip onun avı olasan, kendi tuzağını bırakıp tuzağına düşesin.

عشق می‌گوید به گوشم پست پست صید بودن خوشتر از صیادی است

16602-Aşk, hafifçe kulağıma diyor ki: Av olmak, avcılıktan iyidir.

بر درم ساکن شو و بی‌خانه باش دعوی شمعی مکن پروانه باش

16603-Benim kapımda otur, evsiz, barksız ol -şunun bunun kapısına başvurmaktan kurtul- mumluk dâvâsına kalkışma, pervâne ol...

تا ببینی چاشنی زندگی سلطنت بینی نهان در بندگی

16604-Bu sûretle dirilik sultanlığını bulur, kulluk içinde gizli bir saltanat görürsün.

نعل بینی بازگونه در جهان تخته بندان را لقب گشته شهان

16605-Dünyada tersine çakılmış nallar -aksine verilmiş ünvanlar- vardır. Meselâ tahtına, tâcına esirlere padişah adı verildiğini duyarsın.

بس طناب اندر گلو و تاج دار بر وی انبوهی که اینک تاجدار

16606-Boğazına ipler takılmış, kendi dar ağacının tâcı olmuştur da, böyle iken; işte tâcdârımız ve pâdişahımız, diye başına bir gürûh toplanmıştır.

همچو گور کافران بیرون حل اندرون قهر خدا عز و جل

16607-Dışı gâvur mezarı gibi ziynetlidir. İçerisinde ise Aziz ve Celil olan Allâh (C.C.)'in kahrı ve azâbı vardır.

طبع مسکینت مجصص از هنر
همچو نخل موم بی برگ و ثمر
16608-Ey şeyh-i mürâî ve mürşid-i müzevvir; seninde yoksul tabiatın
hünerden kireçle sıvanmış. Lâkin mumdan yapılmış ağaç gibi yaprağın ve
yemişin yok.

**“ALLÂH (C.C.)’IN LUTFU VE KAHRINI HERKES BİLİR, YİNE HERKES KAHR-I
İLÂHİDEN KAÇAR, LÜTF-U İLÂHİYE SARILIR. LÂKİN HAKK TEÂLA KAHIRLARI
LÜTUFTA, LÜTUFLARI DA KAHIRDA GİZLENMİŞTİR.
HAL VE HAKİKATI MÜŞÂHEDE EDENLERLE YALNIZ ZAHİRİ GÖRENLERİN
AYRILMASI İÇİN BU HAL, KAHRIN LUTUFTA, LUTFUN KAHIRDA GİZLENMİŞ OLMASI
ALLÂH (C.C.)’IN MEKRİDİR VE İMTİHANDIR.”**

در بیان آن که لطف حق را همه کس داند و قهر حق را همه کس داند و همه از قهر حق
گریزانند و به لطف حق در آویزان اما حق تعالی قهرها را در لطف پنهان کرد و لطفها را
در قهر پنهان کرد، نعل بازگونه و تلبیس و مکر الله بود تا اهل تمیز و بنظر بنور الله از
حالی بینان و ظاهر بینان جدا شوند که لَبِّلُوكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا

گفت درویشی به درویشی که تو
چون بدیدی حضرت حق را بگو
16609-Bir derviş, bir dervişe Hz. Hakk’ı nasıl gördün? Söyle, dedi.
گفت بی چون دیدم اما بهر قال
باز گویم مختصر آن را مثال
16610-Dedi ki: Bilâ keyfiyet gördüm. Lâkin söze getirebilmek için onu
kısa bir misalle anlatayım.

دیدمش سوی چپ او آذری
سوی دست راست جوی کوثری
16611-Onu, sol tarafında bir ateş, sağ tarafında kevser gibi hoş bir
ırmak olduğu halde görürsün.

سوی چپش بس جهان سوز آتشی
سوی دست راستش جوی خوشی
16612-Evet, sol tarafından Dünyayı yakacak bir ateş, sağ cihetinde hoş
bir nehir vardı.

سوی آن آتش گروهی برده دست
بهر آن کوثر گروهی شاد و مست
16613-Bir takım kimseler o ateş el uzatmış, bir gürûh da o nehirde
mesrur ve mest bir halde.

لیک لعب بازگونه بود سخت
پیش پای هر شقی و نیک بخت
16614-Lâkin böyle olması, her saîd ve her şakîyi şaşırtacak, pek aykırı
ve acayip bir oyundu.

هر که در آتش همی رفت و شرر
از میان آب بر می کرد سر
16615-Her kim ateş ve kıvılcım tarafına gittiyse, suyun ortasından
başını çıkarıyordu.

هر که سوی آب می رفت از میان
او در آتش یافت می شد در زمان
16616-Kim su tarafına gittiyse kendisini derhal ateş içinde buluyordu.

هر که سوی راست شد و آب زلال
سر ز آتش بر زد از سوی شمال
16617-Her kim sağ tarafa ve tatlı suya gitmiş ise sol taraftaki ateş
içinde baş gösteriyordu.

و انکه شد سوی شمال آتشین
سر برون می کرد از سوی یمین

16618-Ateşli olan sol tarafa gidense, sağ taraftan baş gösteriyordu.

کم کسی بر سر این مضمّر زدی لاجرم کم کس در آن آتش شدی

16619-Çok az kimse bu sırra vâkıf olduğu için, o ateşe pek az kişi atılıyordu.

جز کسی که بر سرش اقبال ریخت کاو رها کرد آب و در آتش گریخت

16620-O gidenler de başlarına ikbal ve saadet dökülenden -saadet-i ezeliyyeye mazhar olandan- başkası değildi. Ancak o kimse suyu bırakmış, ateşe kaçmıştır.

کرده ذوق نقد را معبود خلق لاجرم زین لعب مغبون بود خلق

16621-Halk, eldeki hazır zevki kendine mâbud itti haz eylemiş ve bu oyun da -Allâh (C.C.)'ın mekrinde- aldanmıştır.

جوق جوق وصف صف از حرص و شتاب محترز ز آتش گریزان سوی آب

16622-Hırslarına uyup aldanmış olanlardan pek çoğu saf saf olarak ve acele ile ateşten kaçıp su tarafına giderler.

لاجرم ز آتش بر آوردند سر اعتبار الاعتبار ای بی خبر

16623-Ey haberi olmayan gafil; şu sözlere dikkat et ve onlardan ibret al.

بانگ می زد آتش ای گیجان گول من نی ام آتش منم چشمه ی قبول

16624-O ateş hal diliyle: Ey bön ve ahmak olanlar, dikkat edin, ben ateş değilim; makbul bir kaynağım.

چشم بندی کرده اند ای بی نظر در من آی و هیچ مگریز از شرر

16625-A gözsüzler, sizin gözünüzü bağlamışlar. Bana gelin ve kıvılcımlardan kaçmayın.

ای خلیل اینجا شرار و دود نیست جز که سحر و خدعه نمرود نیست

16626-Ey Halil, burada ne kıvılcım vardır, ne duman. Bu görünen şey, Nemrud'un sihir ve hilesinden başka bir şey değildir, diye sesleniyordu.

چون خلیل حق اگر فرزانه ای آتش آب تست و تو پروانه ای

16627-Sen de Halil gibi âkil isen anla ki ateş sana sudur, sen de o ateşin pervânesisin.

جان پروانه همی دارد ندی کای دریغا صد هزارم پر بدی

16628-Pervânenin ruhu nida ederek der ki: Keşke yüz binlerce kanadım bulunsaydı da.

تا همی سوزید ز آتش بی امان کوری چشم و دل نامحرمان

16629-Mahrem olmayanların körlüklerine rağmen amansız bir surette ateşlere yansaydı.

بر من آرد رحم جاهل از خری من بر او رحم آرم از بینشوری

16630-Bir cahil, eşekliğinden benim kanatlarımın yanmasına acır. Ben ise hakikati gördüğüm için onun câhilliğine acırım.

خاصه این آتش که جان آبهاست کار پروانه بعکس کار ماست

16631-Hususiyle şu bahsettiğim ateş, suların ruhudur. Pervânenin işi, bizim işimizin aksinedir.

این چنین لعب آمد از رب جلیل
 تا ببینی کیست از آل خلیل
16632-Hakk'ın Halil meslek ve meşrebinde bulunanları bilmen için böyle oyunları vardır.
 آتشی را شکل آبی داده‌اند
 و اندر آتش چشمه‌ای بگشاده‌اند
16633-Bir ateşe su şekli vermişler ve o ateşin içinde de bir kaynaktır coşturmuşlardır.
 ساحری صحن برنجی را به فن
 صحن پر کرمی کند در انجمن
16634-Meselâ bir sihirbaz, büyüğü ile bir topluluk içinde, pirinçle dolu bir sahanı, akreplerle dolu gösterir.
 خانه را او پر ز کژدمها نمود
 از دم سحر و خود آن کژدم نبود
16635-Sihirbaz, sihri ve efsunuyla, bir evi akreplerle dolmuş gösterir. Halbuki orada akrep yoktur.
 چون که جادو می‌نماید صد چنین
 چون بود داستان جادو آفرین
16636-Sihirbaz böyle yüzlerce hüner gösterdikten sonra, artık düşün, büyücüyü yaradan, neler yapmaz?
 ساحرانشان بنده بودند و غلام
 اندر افتادند چون صعوه به دام
16637-Büyücüler O'na kuldur, köledir. Hepsi de yont kuşu gibi tuzağa düşmüşlerdir.

هین بخوان قرآن ببین سحر حلال
 سر نگوئی مکرهای کالجبال
16638-Kendine gel de dağlar gibi olan mekirlerin nasıl tepetaklak olduğunu Kur'an'ı okuyup anla ve sihr-i halâli gör.
 من نی‌ام فرعون کایم سوی نیل
 سوی آتش می‌روم من چون خلیل
16639-Ben, Fir'avun değilim ki Nil suyu -dünya hazları- tarafına gideyim. Ben İbrahim meşrep bir âşık olduğum için Halilullah gibi ateş cihetine giderim.
 نیست آتش هست آن ماء معین
 و آن دگر از مکر آب آتشین
16640-O, ateş değildir, duru bir sudur. Halbuki öbürü -Dünya hazları ise-Mekr-i ilâhiden, su şeklinde gösterilmiş ateştir.
 بس نکو گفت آن رسول خوش جواز
 ذره‌ای عقلت به از صوم و نماز
16641-İyi şeyleri caiz gören Resûl-i Ekrem (S.A.V.): "Zerre kadar aklın senin için namaz ve oruçtan hayırlıdır" buyurmuştur.
 ز آنکه عقلت جوهر است این دو عرض
 این دو در تکمیل آن شد مفترض
16642-Çünkü ey sâlik senin aklın bir cevher, namaz ve oruç ise ârâzdır. Bu ikisi -namaz ve oruç- aklın kemâliyle farz oldu.
 تا جلا باشد مر آن آیینه را
 که صفا آید ز طاعت سینه را
16643-Evet, senin aynana cilâ olsun ve onunla edeceğin tâat dolayısıyla kalbine safâ gelsin diye sana akıl verilmiştir.
 لیک گر آیینه از بن فاسد است
 صیقل او را دیر باز آرد به دست
16644-Lâkin, eğer ayna dibinden bozulmuş ise -paslanmış ise- üzerine vurulacak cilâ onu geç ıslâh eder.
 و آن گزین آیینه که خوش مغرس است
 اندکی صیقل‌گری آن را بس است
16645-O seçilmiş ayna ki aslından temizdir, az bir cilâ vurmak onu parlatmak için kâfidir.

MÛTEZİLE: CÛZ'İ AKILLAR ASILDA MÛSÂVİDİR. ARALARINDAKİ ÇOKLUK VE AZLIK; ÖĞRENMEK, RİYÂZET VE TECRÛBE ETMEKLE HASIL OLUR DERLER. ONLARIN HİLÂFİNA OLARAK AKILLARIN, YARATILIŞTA BİRBİRİNDEN FARKLI OLUŞU
 تفاوت عقول در اصل فطرت خلاف معتزله که ایشان گویند در اصل عقول جزوی برابرند
 این فزونی و تفاوت از تعلم است و ریاضت و تجربه

این تفاوت عقلها را نیک دان
 در مراتب از زمین تا آسمان
16646-Akıllar arasındaki farklılık, bil ki mertebe bakımından yerden göğe kadardır.

هست عقلی همچو قرص آفتاب
 هست عقلی کمتر از زهره و شهاب
16647-Akıl vardır ki Güneş kadar parlaktır. Akıl vardır, zühre yıldızından da aşağıdır, yıldız akmasından da.

هست عقلی چون چراغی سر خوشی
 هست عقلی چون ستاره‌ی آتشی
16648-Akıl vardır ki bir sarhoş kandili gibidir. Yine akıl vardır ki ateşten sıçrayan kıvılcıma benzer.

ز آنکه ابر از پیش آن چون وا جهد
 نور یزدان بین خردها بر دهد
16649-Zira gaflet bulutu, önünden sıyrılınca Allâh (C.C.)'ı gören -onun vahdet ve kudretini idrak eyleyen- akıllar meyve verirler.

عقل جزوی عقل را بد نام کرد
 کام دنیا مرد را بی‌کام کرد
16650-Akl-ı cüz'î Akıl'ın adını kötüye çıkarmıştır. Dünya muradı da böyle: İnsanı Âhiret murâdından mahrum bırakır.

آن ز صیدی حسن صیادی بدید
 وین ز صیادی غم صیدی کشید
16651-O -tam akıllı olanlar- av oldukları için avcının cemâlini görmüşler, cüz'î akıllı olanlar ise, avcılığa kalkıştıklarından av yakalamak gamını çekmişlerdir.

آن ز خدمت ناز مخدومی بیافت
 وین ز مخدومی ز راه عز بتافت
16652-O -akl-ı kül sâhibi- hizmetle hizmet edilme nazına erişmiştir; öbürü ise, kendisine hizmet edilmeyi dilemiş, yüce yolundan geri dönmüştür.

آن ز فرعونی اسیر آب شد
 وز اسیری سبط صد سهراب شد
16653-Cüz'î akıl sahibi firavunlughundan suyun esiri olmuş, -suda boğulmuş- Benî İsrail ise, esirlikten yüz Sührâb kadar kuvvet ve kudret bulmuştur.

لعب معکوس است و فرزین بند سخت
 حيله کم کن کار اقبال است و بخت
16654-Dünya işleri tersine ve ustaca bir oyundur, yaman bir ferzin -bent-tir. Hileye kalkışma ki, devlet ve baht işidir bu...

بر خیال و حيله کم تن تار را
 که غنی ره کم دهد مکار را
16655-Hayal ve hile ile harekete kalkışma! Zirâ, Ganî olan Allâh (C.C.), hileciyi muvaffak etmez.

مکر کن در راه نیکو خدمتی
 تا نبوت یابی اندر امتی
16656-Eğer mekr edecek olursan iyi bir hizmet yolunda mekrde bulun ki, bir ümmet içinde nebî gibi olasın.

مکر کن تا واره‌ی از مکر خود
 مکر کن تا فرد گردی از جسد

16657-Mekr et ki kendi mekrinden kurtulasın, mekr et ki bedenden ayrılarak tek kal.

مکر کن تا کمترین بنده شوی در کمی رفتی خداونده شوی

16658-Mekr et de en aşağı bir kul ol -nefsini tezlil edesin. Onu tezlil edince efendilik mertebesini bulursun.

روبهی و خدمت ای گرگ کهن هیچ بر قصد خداوندی مکن

16659-Ey koca kurt; tilkiliğe kalkışma; hile ve hizmetle efendilik elde etmeyi umma!

لیک چون پروانه در آتش بتاز کیسه‌ای ز آن بر مدوز و پاک باز

16660-Lâkin pervâne gibi ateşe saldır. O ateşi kesene doldurup ağzını büzme, her şeyden kurtul!

زور را بگذار و زاری را بگیر رحم سوی زاری آید ای فقیر

16661-Gücü, kuvveti bırak ağlamaya giriş. A yoksul merhamet iniltiye olur.

زاری مضطر تشنه معنوی است زاری سرد دروغ آن غوی است

16662-Susuz ve âciz kişinin iniltisi mânevîdir. Soğuk ve yalan olan inilti sapıklara mahsustur.

**KÖPEĞİ AÇLIKTAN ÖLEN VE DAĞARCIĞI EKMEKLE DOLU OLDUĞU HALDE
KÖPEĞİNE BİR LOKMA BİLE VERMEYİP DE ÖLÜMÜNE AĞLAYAN, ŞİİRLER
SÖYLEYEN, BAŞINA, YÜZÜNE VURAN ARABIN HİKAYESİ**

حکایت آن اعرابی که سگ او از گرسنگی می‌مرد و انبان او پر نان بود و بر سگ نوحه می‌کرد و شعر می‌گفت و می‌گریست و بر سر و رو می‌زد و دریغش می‌آمد لقمه ای از انبان به سگ دادن

آن سگی می‌مرد و گریان آن عرب اشک می‌بارید و می‌گفت ای کرب

16663-Bir bedevinin köpeği ölüyordu. Sâhibi ise ağlıyor, gözünden yaşlar dökülüyor, vâh ne musîbet diyordu.

سائلی بگذشت و گفت این گریه چیست نوحه و زاری تو از بهر کیست

16664-Bir dilenci geçiyordu, ona: Neden ağlıyorsun? Kimin için feryat ve figan ediyorsun? diye sordu.

گفت در ملکم سگی بد نیک خو نك همی‌میرد میان راه او

16665-Bedevî cevap verdi ki: İyi huylu bir köpeğim vardı. İşte yolun ortasında ölüyor.

روز صیادم بد و شب پاسبان تیز چشم و صید گیر و دزدان

16666-Gündüz bana avcılık, gece bekçilik ederdi. Keskin görüşlü, av yakalayıcı ve hırsız kaçırıcı idi.

گفت رنجش چیست زخمی خورده است گفت جوع الکلب زارش کرده است

16667-Adam: Hastalığı ne idi, yaralanmış mı idi? diye sordu. Bedevî: Onu açlık zayıflatmış ve öldürecek hâle getirmiştir dedi.

گفت صبری کن بر این رنج و حرص صابران را فضل حق بخشد عوض

16668-Adam: Bu hastalığa ve ölüme sabret ki Allâh (C.C.) sabredenlere mukabilini, mükâfatını verir, dedi.

- بعد از آن گفتش که ای سالار حر
 چیست اندر دستت این انبان پر
 16669-Sonra da: Ey hür kişi; elindeki bu dolu torba nedir? diye sordu.
 گفت نان و زاد و لوت دوش من
 می کشانم بهر تقویت بدن
 16670-Bedevî dedi ki: Dün gecedan artan ekmeğim, katığım ve nafakamdır. Bedenimi kuvvetlendirmek için o torbayı taşıyorum.
 گفت چون ندهی بدان سگ نان و زاد
 گفت تا این حد ندارم مهر و داد
 16671-Adam: Köpeğe niçin ekmek ve yiyecek vermiyorsun? dedi. Bedevî o kadar merhametimi yok.
 دست ناید بی درم در راه نان
 لیک هست آب دو دیده رایگان
 16672-Yolda parasız ekmek ele geçmez. Lakin göz yaşı bedâvadır, dedi.
 گفت خاکت بر سر ای پر باد مشک
 که لب نان پیش تو بهتر ز اشک
 16673-Yolcu dedi ki: Ey hava ile dolu kırba; toprak başına! Demek ki sence bir dilim ekmek göz yaşından daha iyi ha?
 اشک خون است و به غم آبی شده
 می نیرزد خاک خون بی هده
 16674-Göz yaşı esasen kandan ibarettir, gam ve keder sebebiyle su haline gelir. Öyle olmakla beraber topraktan meydana gelen ekmek, beyhûde kan dökmeye değmez.
 کل خود را خوار کرد او چون بلیس
 پاره ی این کل نباشد جز خسیس
 16675-O bedevî, şeytan gibi bütün vücudunu hor hakir bir hale getirmişti. Bu bütünün parçası, ancak aşâğılık ve bayağı bir şeydir.
 من غلام آن که نفروشد وجود
 جز بدان سلطان با افضال و جود
 16676-Kendisini, kerem ve sehâvet sahibi olan Allâh (C.C.)'tan başkasına satmayan kimseye ben kul ve köle oluyum.
 چون بگرید آسمان گریان شود
 چون بنالد چرخ یا رب خوان شود
 16677-Ağlayacak olursa semalar da ağlar. İnleyecek olursa, felekler, aman Yâ rabbî diye feryât eder.
 من غلام آن مس همت پرست
 کاو به غیر کیمیا نارد شکست
 16678-Ben, kimya'dan başka hiçbir şeye karşı eğilmeyen o himmet sahibi bakıra da kul, köle olayım.
 گر رهایی بایدت زین چاه تنگ
 ای برادر رو بر آذر بی درنگ
 16679-Birâder; bu dar kuyudan kurtulmak istiyorsan, durup dinlenmeksizin aşk ateşine doğru git.
 مکر حق را بین و مکر خود بهل
 ای ز مکرش مکر مکاران خجل
 16680-Allâh (C.C.)'ın mekrini gör, kendini hileni bırak... Ey hilesine karşı hilebazların bile utanıp şaşkınlıkları Tanrım!
 چون که مکرش شد فدای مکر رب
 بر کشایی یک کمیزی بو
 العجب
 16681-Senin mekrin, mekr-i ilâhide fâni olunca o feyz ile acayip bir puslu açarsın.
 که کمینهای آن کمین باشد بقا
 تا ابد اندر عروج و ارتقا
 16682-O pusunun en aşağı vasfı ebedîliktir. Oradan ebedî bir sûretle boyuna yücelir, ağarsın.

İNSANA, KENDİNİ GÖRÜP BEĞENEN KENDİ GÖZÜNDEN DAHA TEHLİKELİ HİÇBİR KÖTÜ GÖZ OLAMAZ. ANCAK GÖZÜ, HAKK NURUYLA DEĞİŞMİŞ VE: “BENİMLE DUYAR, BENİMLE GÖRÜR” SIRRINA ERMİŞ, VARLIĞI, VARLIKSIZ BİR HALE GELMİŞSE O BAŞKA

در بیان آن که هیچ چشم بدی آدمی را چنان مهلك نیست که چشم پسند خویشان مگر که چشم او مبدل شده باشد به نور حق که بی‌یسمع و بی‌بصر و خویشان او بی‌خویشان شده

پر طاوست مبین و پای بین تا که سوء العین نگشاید کمین
16683-Ey muhatap olan mağrur kimse, kendindeki tavus kanadına bakma da ayaklarına dikkat et ki kötü göz sana pusu kurmasın.

که به لغزد کوه از چشم بدان یزلقونک از نبی بر خوان بدان
16684-Kötü gözlerin tesiriyle koca bir dağ yerinden oynar. Kur’ân-ı Kerîm’deki “yüzlükûneke” âyetini oku da bunu anla.

احمد چون کوه لغزید از نظر در میان راه بی‌گل بی‌مطر
16685-Dağ gibi kavi olan Hz. Ahmet Aleyhisselâm yağmursuz ve çamursuz bir yolda o nazarın tesiriyle kaydı.

در عجب درماند کاین لغزش ز چیست من نپندارم که این حالت تهی است
16686-Resûlullah: Bu kayma nedendir, ben bu hâli sebepsiz sanmıyorum, buyurdu.

تا بیامد آیت و آگاه کرد کان ز چشم بد رسیدت وز نبرد
16687-Nihayet, âyet geldi de: O hal sana müşriklerin kötü gözünden erişti diye Aleyhissalât Efendimize hikmetini bildirdi.

گر بدی غیر تو در دم لا شدی صید چشم و سخره‌ی افنا شدی
16688-Eğer o nazar değen kimse senden başka biri olsaydı o anda ölür, o nazara avlanır, erir giderdi.

“AZ KALDI Kİ KÂFİRLER, GÖZLERİYLE SENİ YERE DÜŞÜRECEKLERDİ” AYET-İ KERİMESİNİN TEFSİRİ

تفسیر وَ إِن يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ

یا رسول الله در آن نادى کسان می‌زنند از چشم بد بر کرکسان
16689-Yâ Resûlallâh; müşriklerin meclisinde bazı kimseler var ki akbaba kuşuna bakıp yere düşürürler. Onların bakışından kükremiş arslanın kellesi yarılr da o arslan inler.

بر شتر چشم افکند همچون حمام و آنگهان بفرستد اندر پی غلام
16690-Deveye ölüm gibi bir nazar eder, arkasından da kölesini gönderir.
 که برو از پیه این اشتر بخر بیند اشتر را سقط او راه بر
16691-Git, o devenin iç yağından satın al der. Köle deveyi yolda düşmüş görür.

سر بریده از مرض آن اشتری کاو بتک با اسب می‌کردی مری

16692-Koşmakta atla yarış eden o deve de hastalanmış ve başı kesilmiş olarak yatmaktadır.

کز حسد وز چشم بد بی هیچ شك سیر و گردش را بگرداند فلك

16693-Haset ve nazar değmesi feleğe vâkî olsaydı şüphesiz seyr ve devrini değiştirdi.

آب پنهان است و دولاب آشکار لیک در گردش بود آب اصل کار

16694-Bir nehir kenarına kurulmuş dolap meydandadır. Onu çeviren suyun tesiri ise gizlidir. Fakat dolabın dönmesinde asıl muessir şudur.

چشم نیکو شد دواى چشم بد چشم بد را لا کند زیر لگد

16695-Kötü gözün ilacı iyi gözdür ki nazarı değen gözün tesirini ezer ve mahveder.

سبق رحمت راست و او از رحمت است چشم بد محصول قهر و لعنت است

16696-İleri gidiş rahmet içindir. Hüsn-i nazarda rahmettendir. Kötü göz ise Kahr ve lânet mahsûlüdür.

رحمتش بر نفمتش غالب شود چیره زین شد هر نبی بر ضد خود

16697-Allâh (C.C.)'ın rahmeti, gazabından üstündür. Onun için her peygamber, zıttı bulunan kâfirlere galebe etmiştir.

کاو نتیجهی رحمت است و ضد او از نتیجهی قهر بود آن زشت رو

16698-Zira peygamberler, rahmet neticesidir, onların zıttı ise kötü yüzlüdür, kahr neticesidir.

حرص بظيك تاست این پنجاه تاست حرص شهوت مار و منصب اژدهاست

16699-Kazın hırsı birdir, fakat kibir ve gurur elli kat fazladır. Meselâ, şehvet hırsı bir yılan ise mevki hırs ve gururu, ejderhâdır.

حرص بط از شهوت حلق است و فرج در ریاست بیست چندان است درج

16700-Kaz hırsı, boğaz ve tenâsül şehvetidir. Fakat mevki ve baş olma hırsında bu şehvetlerin tam yirmi tanesi toplanmıştır.

از الوهیت زند در جاه لاف طامع شرکت کجا باشد معاف

16701-Böyle haris bir mevki sahibi, o mevkide bulundukça, âdetâ firavun gibi Tanrılık davâsına kalkar. Mevkiine iştirak etmeye kalkışanı nasıl muaf görür.

زلت آدم ز اشکم بود و باه و آن ابلیس از تکبر بود و جاه

16702-Âdemin zellesi karnından ve tenasülî şehvetinden idi. Şeytanın mel'ûn ve matrût olması ise mevki hırsı dolayısıyla kibr ve gururundan ileri gelmişti.

لا جرم او زود استغفار کرد و آن لعین از توبه استکبار کرد

16703-Şüphesiz Âdem Aleyhisselâm derhal istiğfar etti, mel'un Şeytan ise tevbe etmeyi kibrine yediremedi.

حرص حلق و فرج هم خود بد رگی است لیک منصب نیست آن اشکستگی است

16704-Boğaz ve tenasül hırsı da kötüdür. Fakat mevki hırsı olmadıkça, ona nisbetle acizlik kalır.

بیخ و شاخ این ریاست را اگر باز گویم دفتری باید دگر

16705-Eğer bu mevki hırsının kökünü ve dalını söyleyecek olursam, bir başka cilt lâzımdır.

اسب سرکش را عرب شیطاناش خواند نی ستوری را که در مرعی بماند

16706-Araplar; merada otlayan hayvana değil, azgın ata şeytan derler.

شیطننت گردن کشی بد در لغت
 مستحق لعنت آمد این صفت
 16707-Şeytanlık, lügatte baş çekme, baş olma hırsı mânâsınadır ki bu sıfat lânete müstehak olmuştur.

صد خورنده گنجد اندر گرد خوان
 دو ریاست جو نگنجد در جهان
 16708-Sofra etrafında yemek yiyecek yüzlerce kişi oturabilir. Fakat riyaset sevdasında olan iki kişi dünyaya sığamaz.

آن نخواهد کاین بود بر پشت خاک
 تا ملک بکشد پدر را ز اشتراک
 16709-Onlardan biri, diğerinin Dünyada bulunmasını istemez, hattâ mülke iştirak etmesin diye, babasını bile öldürür.

آن شنیدستی که الملك عقیم
 قطع خویشی کرد ملکت جو ز بیم
 16710-Saltanat kısırdır denildiğini işitmişsindir. Hükümdarlık tâlibi, hısım ve akrabalığı kat' etmiştir.

که عقیم است و و را فرزند نیست
 همچو آتش با کیش پیوند نیست
 16711-Evet, mülk ve saltanat kısırdır, çocuğu, hısım ve akrabası olmaz. Hattâ ateşe benzer ki neye dokunsa yakar.

هر چه یابد او بسوزد بر درد
 چون نیابد هیچ خود را می‌خورد
 16712-Ateş, her neyi bulursa yakar, yok eder; hiçbir şey bulamazsa kendi kendini yer, kül eder.

رحم کم جو از دل سندان او هیچ شو واره تو از دندان او
 16713-Ey muhatap, sen de hiç ol da o sûretle onun dişlerinden kurtul. O katı yürekli den merhameti az um.

چون که گشتی هیچ از سندان مترس
 هر صباح از فقر مطلق گیر درس
 16714-Hiç olunca örs gibi katı ve merhametsiz kalplerden korkma. Her sabah "mutlak yokluk"dan ders al.

هست الوهیت ردای ذو الجلال
 هر که در پوشد بر او گردد وبال
 16715-Ulûhiyyet, Hakk Sübhânehû ve Teâlâ'nın ridâsıdır. Her kim onu giymeye kalkışırsa kendisine vebal olur.

تاج از آن اوست آن ما کمر
 وای او کز حد خود دارد گذر
 16716-Taç Allâh (C.C.)'ındır, bize ait olan kemerdir, haddini tecavüz eyleyenin vay hâline!

فتنه‌ی تست این پر طاوسیت
 که اشتراکت باید و قدوسیت
 16717-Sendeki o tâvus kanadı -mal, mülk, mansıb ve nüfûz gibi şeyler-senin için bir imtihandır. Buna kapıldın mı Allâh (C.C.)'a şerik olmaya, onun gibi, noksan sıfatlardan münezzeh olduğunu davaya kalkışırsın.

BİR HAKİMİN, GÜZEL KANATLARINI GAGASIYLA KOPARIP ATAN VE KENDİSİNİ KEL VE ÇİRKİN BİR HALE KOYAN TAVUS KUŞUNU GÖRÜP HAYRETLE: "KENDİNE ACIMİYOR MUSUN?" DİYE SORMASI, TÂVUSUN DA: "ACIYORUM AMMA, BENİM İÇİN CAN, KANATTAN AZİZDİR, KANAT İSE CANIMIN DÜŞMANIDIR" DİYE CEVAP VERMESİ

قصه‌ی آن حکیم که دید طاوسی را که پر زیبای خود را می‌کند به منقار و می‌انداخت و تن خود را کل و زشت می‌کرد از تعجب پرسید که دریغت نمی‌آید گفت می‌آید اما پیش من جان از پر عزیزتر است و این عدوی جان من است

پر خود می‌کند طاوسی به دشت يك حکیمی رفته بود آن جا به گشت
16718-Bir tavus, kırdan kanatlarını yoluyordu. Bir hekîm de oralarda dolaşmaya gitmişti.

گفت طاوسا چنین پر سنی بی‌دریغ از بیخ چون بر می‌کنی
16719-Hekîm dedi ki: Ey tavus; böyle güzelim kanatlarını acımaksızın kökünden nasıl yoluyorsun?

خود دلت چون می‌دهد تا این حل بر کنی اندازی‌اش اندر وحل
16720-Bu süsü koparıp çamura atmaya gönlün nasıl rıza oluyor?
هر پرت را از عزیزی و پسند حافظان در طی مصحف می‌نهند
16721-Senin kanat tüylerin aziz ve makbûl olduğu için hâfızlar o tüyleri Mushaf aralarına koyarlar.

بهر تحریک هوای سودمند از پر تو باد بیزن می‌کنند
16722-Halk, havalanmak, serinlemek için senin kanadından yelpâze yapar.

این چه ناشکری و چه بی‌باکی است تو نمی‌دانی که نقاشش کی است
16723-Bu ne kadar şükürsüzlük ve saygısızlıktır. O tüylerin nakkâşının kim olduğunu bilmiyor musun?

یا همی‌دانی و نازی می‌کنی قاصدا قلع طرازی می‌کنی
16724-Yoksa biliyorsun da nazlanmak için mi o süsleri yoluyorsun?
ای بسا نازا که گردد آن گناه افکند مر بنده را از چشم شاه
16725-Ne kadar nazlı ve nâzenin vardır ki ettikleri naz, günah olur. Çok naz, bir köleyi padişahın gözünden düşürür.

ناز کردن خوشتر آید از شکر لیک کم خایش که دارد صد خطر
16726-Vakıa nazlanmak, onu yapana şekerden daha tatlı gelir. Lâkin o şekeri az çiğne -nazlanmayı ara sıra yap- ki yüz türlü tehlikesi vardır.

ایمن آباد است آن راه نیاز ترک نازش گیر و با آن ره بساز
16727-Niyaz yolu, emin bir yoldur. Sen nazı bırak da niyaz yoluna sülûk et.

ای بسا ناز آوری زد پر و بال آخر الامر آن بر آن کس شد وبال
16728-Nice nazlananlar vardır ki kol kanat çıkar ama nihâyet o naz, onun için vebal olur.

خوشی ناز از دمی بفرازدت بیم و ترس مضمرش بگدازد
16729-Nazın güzelliği seni bir lahza yükseltse de onun gizli korkusu seni eritir, mahveder.

وین نیاز از چه که لاغر می‌کند صدر را چون بدر انور می‌کند
16730-Bu niyaz ise, seni zayıflatır ve hakîr gibi gösterirse de kalbini ayın 14 gibi parlak bir hale getirir.

چون ز مرده زنده بیرون می‌کشد هر که مرده گشت او دارد رشد

16731-Madem ki ölüden diri çıkıyor. O halde, ölen hakikati bulur.

چون ز زنده مرده بیرون می‌کند نفس زنده سوی مرگی می‌تند

16732-Mâdem ki Allâh (C.C.), diriden ölü çıkarıyor, dilediği taktirde senin diri olan ruhundan ölü nefsinı çıkarır ve onu öldürür.

مرده شو تا مخرج الحی الصمد زنده‌ای زین مرده بیرون آورد

16733-Ey sâlik, sen tabii mevt ile ölmeden evvel kendi ihtiyarınla öl ki Hayyu's-samed olan Allâhü Ehad, bu ölüden bir diri çıkarsın.

دی شوی بینی تو اخراج بهار لیل گردی بینی ایلاج نهار

16734-Kış olursan baharın gelişini, gece olursan gündüzün oluşunu kendinde müşahede edersin.

بر مکن آن پر که نپذیرد رفو روی مخراش از عزا ای خوب رو

16735-O kanatları yolma ki daha yerine yapışmaz.Ey güzel yüzlü,matem ederek çehreni tirmalama.

آن چنان رویی که چون شمس ضحاست آن چنان رخ را خراشیدن خطاست

16736-Kuşluk güneşine benzeyen o güzelim yüzü yırtmak yanlış bir iştir.

زخم ناخن بر چنان رخ کافری است که رخ مه در فراق او گریست

16737-Böyle bir yanağı tırmalamak, küfrân-ı nimettir. Ay bile onun ayrılığından ağlamaktadır.

NEFS-İ MUTMAINNE'NİN SAFLIĞI VE TEMİZLİĞİ BİR TAKIM DÜŞÜNCELERLE BULANIR. NİTEKİM, AYNANIN ÜZERİNE BİR YAZI YAZSAN, YAHUT NAKİŞ YAPSAN DA SONRA TEMİZLESEN O YAZININ VE NAKŞIN AYNANIN SATHINDA ESERİ KALIR.

در بیان آن که صفا و سادگی نفس مطمئنه از فکرت‌ها مشوش شود چنان که بر روی آینه چیزی نویسی یا نقش کنی اگر چه پاک کنی داغی بماند و نقصانی

روی نفس مطمئنه در جسد زخم ناخنهای فکرت می‌کشد

16738-Bedende nefsi mutamainnenin yüzü, düşünce tırnaklarıyla yaralanır.

فکرت بد ناخن پر زهر دان می‌خراشد در تعمق روی جان

16739-Kötü fikri, zehirli tırnak gibi bil. Bu tırnak derinleştikçe can yüzünü tırmalar.

تا گشاید عقده‌ی اشکال را در حدث کردست زرین بیل را

16740-Âlim geçinen bir kimse müşkil düğümünü çözmek ister; fakat bu, adetâ altın bir kaba abdest bozmaya benzer.

عقده را بگشاده گیر ای منتهی عقده‌ی سخت است بر کیسه‌ی تهی

16741-Ey işin sonuna varan düğümü çözülmüş -uğraştığın meseleyi halledilmiş- farz et. Bu düğüm boş keseye vurulmuş kuvvetli ve çözülmez bir düğümdür.

در گشاد عقده‌ها گشتی تو پیر عقده‌ی چندی دگر بگشاده گیر

16742-Düğümler çözmekte ve mesele halletmekte sen üstâd ve pîr olmuşsun. Birkaç düğüm daha hallediver ve halkın takdirini kazan.

عقده‌ای کان بر گلوی ماست سخت که بدانی که خسی یا نیک بخت

16743-Asıl halledilecek bir düğüm vardır ki boğazımızda tıkanıp kalmıştır.

حل این اشکال کن گر آدمی
خرج این کن دم اگر آدمی
16744-Eğer âdem isen bu müşkülü hallet; eğer âdem nefesli isen nefesini bu müşkülü halletmek için sarf et.

حد اعیان و عرض دانسته گیر
حد خود را دان که نبود زین گزیر
16745-Kendini âyân ve ârâzı bilmiş farz et ne çıkar? Asıl kendi haddini bil ki o zarûridir.

چون بدانی حد خود زین حد گزیر
تا به بی حد در رسی ای خاک بیز
16746-Ey toprak eleyen -Dünyadaki şeyleri ilim kalburundan geçiren-kendi haddini bilersen bîhadliğe, hududu, nihâyeti olmayan bir âleme vâsıl olursun.

عمر در محمول و در موضوع رفت
بی بصیرت عمر در مسموع رفت
16747-Ey mantıkçı; ömrün mahmûl ve mevzû derdiyle geçti. Gözün açılmadı, hayatın, duyduğun şeylerle geçip gitti.

جز به مصنوعی ندیدی صانعی
بر قیاس اقتراعی
16748-Yapanı, ancak yapılan şeylerle görebildin; iktirânî kıyasla kanaat ettin.

می فزاید در وسایط فلسفی
از دلایل باز بر عکسش صفی
16749-Filozof, dâvâsında delilleri artırır. Halbuki Hakk'ın kalbi temiz kulu, onun aksine delillere bakmaz bile.

این گریزد از دلیل و از حجاب
از پی مدلول سر برده به جیب
16750-Bu sôfi; delilden ve hicaptan kaçır, delâlet edilenin peşine düşer, başını yakasına çeker.

گر دخان او را دلیل آتش است
بی دخان ما را در آن آتش خوش است
16751-Filozofa göre duman ateşe delildir ama, bizce dumansız olarak o ateşin yanında olmak hoştur.

خاصه این آتش که از قرب و ولا
از دخان نزدیکتر آمد بما
16752-Hususiyle bu sevgi ve kurbiyyet ateşi yok mu? O bize dumandan pek çok yakındır.

پس سیه کاری بود رفتن ز جان
بهر تخیلات جان سوی دخان
16753-Hasılı cana ârız olan hayallere kapılıp dumana koşmak ve bu yüzden candan olmak, pek kötü bir iştir, pek bahtsızlıktır.

“RESÛL-İ EKREM SALLALLÂHÜ ALEYHİ VESELLEMİN: “İSLÂMDA RUHBANİYYET YOKTUR.” HADİS-İ ŞERİFİ”

در بیان قول رسول علیه السلام لا رهبانیه فی الاسلام

بر مکن پر را و دل بر کن از او
ز آنکه شرط این جهاد آمد عدو
16754-Ey tâvûs; kanadını yolma, gönlünü ondan kopar. Çünkü mücâdele için düşmanın bulunması şarttır.

چون عدو نبود جهاد آمد محال
شهوئت نبود نباشد امتثال
16755-Düşman olmadıkça cihat etmek muhaldir. Şehvet olmayınca da, ondan kaçınma emrine uymak mümkün değildir.

صبر نبود چون نباشد میل تو خصم چون نبود چه حاجت حیل تو
16756-Bir şeye meylin ve isteğin yokken onu yapmamak sabır olmaz.
Düşman olmayınca senin orduna ne hâcet vardır?
 هین مکن خود را خصی رهبان مشو ز انکه عفت هست شهوت را گرو
16757-Aklını başına topla da kendini hadım etmeye kalkışma. Zira iffet ve ismet şehvete merhûndur.
 بی‌هوا نهی از هوا ممکن نبود غازی بر مردگان نتوان نمود
16758-Hevâ ve heves olmasaydı, ondan nehiy de mümkün olmazdı. Nasıl ki ölümlere karşı gazâ edilmez.
 اُنْفِقُوا گفته است پس کسبی بکن ز انکه نبود خرج بی‌دخل کهن
16759-Cenâb-ı Hakk: "Fukarâyâ nafaka veriniz" buyurmuştur. Şu halde kazanmaya bak. Zirâ elinde eskiden kazandığın bir şey olmadıkça harcayamazsın ki...
 گر چه آورد اُنْفِقُوا را مطلق او تو بخوان که اکسبوا ثم انفقوا
16760-Hakk Sübhânehu her ne kadar mutlak -hiçbir kayıt ile mukayyed olmaksızın "Yoksulları doyurun" emrini verdiyse de sen onu: "Kazanın da sonra yoksulları doyurun." diye anla.
 همچنان چون شاه فرمود اصبروا رغبتی باید کز آن تابی تو رو
16761-Nasıl ki Mâlik'ül-mülk Cenâb-ı Hakk; "İsbirû" "Sabrediniz" buyurdu. Bir istek olmalı ki ondan yüz çeviresin.
 پس گُلُوا از بهر دام شهوت است بعد از آن لا تُسْرِفُوا آن عفت است
16762-"Külû" emri, şehvet için bir tuzaktır; ondan sonra ki "Velâtüsrifû" nehyi de iffettir.
 چون که محمول به نبود لدیه نیست ممکن بود محمول علیه
16763-Bir kimse de şehvet bulunmazsa, ondan kaçınmaya da imkân yoktur.
 چون که رنج صبر نبود مر ترا شرط نبود پس فرو ناید جزا
16764-Ey sâlik; sende sabır meşakkati olmazsa, karşılığında bir hayır ve mükâfât elde edemezsin.
 حبذا آن شرط و شادا آن جزا آن جزای دل نواز جان فزا
16765-Ne hoştur o şart ve ne güzel şeydir o gönüller açan, canlara can katan mükâfat...

"BİR AŞIKIN HAKK'TAN KAZANDIĞI SEVAP DA HAKK'TIR"

در بیان آن که ثواب عمل عاشق از حق هم حق است

عاشقان را شادمانی و غم اوست دست مزد و اجرت خدمت هم اوست
16766-Âşıkların sevinci de, kederi de O'dur, hizmetlerine karşılık aldıkları ücret de yine O'dur.
 غیر معشوق ار تماشایی بود عشق نبود هرزه سودایی بود
16767-Bir âşık, mâşukundan başka bir şeye bakacak olursa onun aşkı aşk değil, herzekârlıktır.
 عشق آن شعله‌ست کاو چون بر فروخت هر چه جز معشوق باقی جمله سوخت

16768-Aşk öyle bir ateştir ki parlayınca bâkî olan mâşuktan başka ne varsa yakar, mahveder.

تیغ لا در قتل غیر حق براند در نگر ز آن پس که بعد لا چه ماند

16769-Lâ kılıcı "aşk" Hakk'tan gayrısını keser, silip süpürür. Bir bak hele Lâ -yok-dan başka ne kalır?

ماند إلّا اللّٰه باقی جمله رفت شاد باش ای عشق شرکت سوز رفت

16770-Ancak "İllallâh" kalır, üst tarafı mahvolur. Ey ikiliği yakıp kavuran büyük aşk, şâd ol yaşa!

خود همو بود آخرین و اولین شرک جز از دیده‌ی احول مبین

16771-Hakikatte evvelkiler de, sonrakiler de eseri olmak itibarıyla hep O'dur. Şirk, şaşı bir gözün Bir'i iki görüşünden başka bir şey değildir.

ای عجب حسنی بود جز عکس آن نیست تن را جنبشی از غیر جان

16772-Şaşılacak şey! Acaba onun aksinden başka güzellik olur mu? Bedeni hareket ettiren candan gayrı bir şey midir?

آن تنی را که بود در جان خلل خوش نگردد گر بگیری در غسل

16773-Canı olmayan bedeni; istersen yağla, balla beslemeye kalk, yine beyhûdedir.

این کسی داند که روزی زنده بود از کف این جان جان جامی ربود

16774-Bunu, o canlar cânının elinde bir kadeh içip o neşe ile bir gün yaşamış olan bilir.

وان که چشم او ندیده‌ست آن رخان پیش او جان است این تف دخان

16775-Fakat gözü o vech-i dilârâyı görmeyene, şu duman, can görünür.

چون ندید او عمر عبد‌العزیز پیش او عادل بود حجاج نیز

16776-Bir adam, Ömer bin Abdülazîz (R.A.)i görmeyince Haccâc-ı Zâlim'i âdil vehmeder.

چون ندید او مار موسی را ثبات در حبال سحر پندارد حیات

16777-Mûsâ Aleyhisselâmın ejderhâ olan asâsındaki sebat ve dehşeti görmeyen, sihirbazların iplerini canlı yılan sanır.

مرغ کاو ناخورده است آب زلال اندر آب شور دارد پر و بال

16778-Tatlı su içmemiş olan bir kuş, acı ve tuzlu su içinde kanat çırpıp durur.

لاجرم دنیا مقدم آمده‌ست تا بدانی قدر اقلیم اُلسُت

16779-Hâsılı "Elest ikilimi"nin kadrini bilesin diye Dünya hayatı önce gelmiştir.

چون از اینجا وارهی آن جا روی در شکر خانه‌ی ابد شاکر شوی

16780-Fakat, buradan kurtulup oraya vardın mı ebediyet şükürhânesinde -sermediyyetin tatlı âleminde- şükür eder durursun.

گویی آن جا خاک را می‌بیختم زین جهان پاک می‌بگریختم

16781-Orada dersin ki: Dünyâda iken toprak elemiş, faydasız şeylerle meşgul olmuş ve pâk ve mukaddes Âlemden kaçıp durmuşum.

ای دریغا پیش از این بودیم اجل تا عذابم کم بدی اندر وحل

16782-Keşke ecelim -ölümüm- bundan evvel olsaydı da orada iken çektiğim ölüm korkusu da az olsaydı.

“RESÛL-İ EKREM SALLÂHÜ ALEYHİ VESELLEM’İN: “ÖLÜMÜNÜ, ÖLMEDEN ÖNCE İSTEYEN, ÖLMEMİŞ SAYILIR. İYİYE İYİLİĞE ULAŞMAYA ACELE EDER, KÖTÜ BİR ŞAHİS İSE KÖTÜLÜĞÜNÜN DAHA AZ OLMASINI DİLER” MEÂLİNDEKİ HADİS-İ ŞERİFİNİN TEFSİRİNE DÂİR”

در تفسیر قول رسول صلی الله علیه و آله ما مات من مات الا و تمنی ان یموت قبل ما مات ان کان برا لیکون الی وصول البر اعجل و ان کان فاجرا لیقل فجوره

زین بفرمودهست آن آگه رسول
 که هر آن که مرد و کرد از تن نزول
 16783-Bu sebeptendir ki, o her şeye vâkıf olan peygamber, şöyle buyurmuştur: Her kim ölür ve ruhu cesedinden çıkarsa.

نبود او را حسرت نقلان و موت
 لیک باشد حسرت تقصیر و فوت
 16784-O kimse ölüm ve Âhirete göçüşünden dolayı hasrete düşmez. Ancak ettiği kusurların ve boşuna geçirdiği vakitlerin hasretini çeker.

هر که میرد خود تمنی باشدش
 که بدی زین پیش نقل مقصدش
 16785-Ölen, keşke maksadıma bundan önce erişseydim diye diler.
 گر بود بد تا بدی کمتر بدی
 ور تقی تا خانه زودتر آمدی
 16786-Bu arzu, eğer o kimse kötü ise, kötülüğünün olmasını, müttekî ise, makâmına bir an evvel vüsul bulmasını istemesindendir.

گوید آن بد بی خبر می بوده ام
 دم به دم من پرده می افزوده ام
 16787-Ölen o kötü der ki: Ben gâfil imişim ki her vakit günaha girmekle perdeyi ve hicâbı artırmışım.

گر از این زودتر مرا معبر بدی
 این حجاب و پرده ام کمتر بدی
 16788-Eğer bundan daha evvel Dünyadan geçip Âhirete gitseydim günahlarım az olacağı cihetle perdem ve hicabım da daha az olacaktı.

از حریصی کم دران روی قنوع
 وز تکبر کم دران چهره ی خشوع
 16789-Hırs ve tamah ile kanaat yüzünü tırmalama. Kibir ve azametle huşû ve huzû, -tevâzû ve tezellül- çehresini yırtma.

همچنین از بخل کم در روی جود
 وز بلیسی چهره ی خوب سجود
 16790-Böylece hasislikle cömertlik yüzünü, şeytan kibriyle de secdenin güzel çehresini yırtma.

بر مکن آن پر خلد آرای را
 بر مکن آن پر ره پیمای را
 16791-Ey tavus; o Ebediyyet Cennetini süsleyen kanadını yolma. O yolları kaplayan kanatları koparma!

چون شد نید این پند در وی بنگریست
 بعد از آن در نه وحه آمد
 می گریست

16792-Tâvûs, bu nasihati işitince nasihati verenin yüzüne baktı. Ondan sonra hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı.

نوحه و گریه ی دراز دردمند
 هر که آن جا بود بر گریه اش فگند
 16793-Uzun uzadıya ve dertli dertli ağladı da orada kim varsa onları da ağlattı.

و آنکه می پرسید پر کردن ز چیست
 بی جوابی شد پشیمان می گریست

16794-Kanadını niçin yoluyorsun? diyen de cevap alamadığı için sorduğuna pişman oldu ve teessründen o da ağladı.

کز فضولی من چرا پرسیدمش او ز غم پر بود شورانیدمش

16795-Niçin boşboğazlık edip de sordum. O, gam ve kederle dolu imiş. Ben, suâlîmle onun derdini artırdım.

می‌چکید از چشم تر بر خاک آب اندر آن هر قطره مدرج صد جواب

16796-Tavusun ıslak gözlerinden toprağa yaşlar akıyordu. O yaşların her damlasında yüzlerce cevap vardı.

گریه‌ی با صدق بر جانها زند تا که چرخ و عرش را گریان کند

16797-Sıdk ile ağlayış, ruhlara tesir eder, hatta Feleği ve Arş'ı bile ağlatır.

عقل و دلها بی‌گمانی عرشی‌اند در حجاب از نور عرشی می‌زیند

16798-Akıl ve kalpler, şüphesiz, şüphesiz Arşa mensupturlar. Beden hicabında Arşın nûru ile yaşarlar.

**“HÂRUT İLE MÂRUTUN BÂBİL KUYUSUNDA MAHPUS OLDUKLARI GİBİ AKIL
VE RUH DA SU VE ÇAMURDAN MÜTEŞEKKİL OLAN
BEDEN KAFESİNE HAPSEDİLMİŞLERDİR.”**

در بیان آن که عقل و روح در آب و گل محبوس‌اند همچو هاروت و ماروت در چاه بابل

همچو هاروت و چو ماروت آن دو پاک بسته‌اند اینجا به چاه سهمناک

16799-İki pâk olan akıl ve ruh, Hârût ile Mârût gibi, bu âlemde korkunç bir kuyu içinde bağlıdırlar.

عالم سفلی و شهوانی درند اندر این چه گشته‌اند از جرم بند

16800-Süflî ve şehvânî bir âlemde ve tabiat kuyusunda, suçları sebebiyle hapsediliverdiler.

سحر و ضد سحر را بی‌اختیار زین دو آموزند نیکان و شرار

16801-Büyüyü de, büyüyü bozan şeyi de, iyiler ve kötüler, bu iki melekten öğrenirler.

لیک اول پند بدهندش که هین سحر را از ما می‌آموز و مچین

16802-Lâkin tâliplere: Aklını başına toplada büyüyü bizden öğrenme ve tahsil etme diye nasihat verirler.

ما بی‌آموزیم این سحر ای فلان از برای ابتلا و امتحان

16803-Ey fülân, biz bu büyüyü seni belâya uğratmak ve imtihan etmek için öğretiriz, diye nasihat ederler.

کامتحان را شرط باشد اختیار اختیاری نبودت بی‌اقتدار

16804-İmtihan için ihtiyar sahibi olmak şarttır. İktidarsız da ihtiyar olmaz.

می‌لها همچون سگان خفته‌اند اندر ایشان خیر و شر بنهفته‌اند

16805-İnsanın meyl ve arzuları, uyumuş köpekler gibidir ki onlarda hayır da, şer de gizlidir.

چون که قدرت نیست خفتند این رده همچو هیزم پاره‌ها و تن زده

16806-Bu meyl ve arzu takımında kudret bulunmayınca uyurlar. Susmuş ve ayağını salıvermiş odun gibi yatarlar.

تا که مرداری در آید در میان
نفخ صور حرص کوبد بر سگان

16807-Fakat, ortaya bir leş atıldı mı, o uyumuş köpeklere âdetâ hırs-ı sûrî üflenmiş olur.

چون در آن کوچه خری مردار شد
صد سگ خفته بدان بیدار شد

16808-O mahallede bir eşek düşüp öldü mü uyumuş yüzlerce köpek uyanır.

حرصهای رفته اندر کتم غیب
تاختن آورد سر بر زد ز جیب

16809-Gaybde gizlenmiş olan hırslar, insanlara hücum ederek onların yeninden, yakasından baş çıkarırlar.

مو به موی هر سگی دندان شده
وز برای حيله دم جنبان شده

16810-Leş başında köpeklerin her tüyü ayrı bir diş kesilir. Köpeğin kendisi de hile için kuyruk sallamaya başlar.

نیم زیرش حيله بالا آن غضب
چون ضعیف آتش که یابد او حطب

16811-Köpeğin yarı belinden aşağısı hile, yukarısı gazap ve hiddettir. Şu haliyle odun bulmuş zayıf bir ateşe benzer.

شعله شعله می‌رسد از لامکان
می‌رود دود لهب تا آسمان

16812-Mekânsızlık elinden ona şûleler, ateşten çıkan alev tâ gökyüzüne kadar çıkar.

صد چنین سگ اندر این تن خفته‌اند
چون شکاری نیست شان بنهفته‌اند

16813-Bu bedende böylece ve yüzlerce köpek uyumaktadır. Dışarıda avlayacak bir şey görmedikleri için gizlenmişlerdir.

یا چو بازان‌اند دیده دوخته
در حجاب از عشق صیدی سوخته

16814-Yâhud insandaki kötü hisler, başlarına başlık geçirilmiş ve gözleri örtülmüş doğan kuşları gibidir ki o başlığın altında kuş avlamak hasretiyle yanıp tutuşurlar.

تا کله بر دارد و بیند شکار
آن گهان سازد طواف کوهسار

16815-Onun örtüsünü kaldırır da av görecekt olursa o vakit dağ etrafında uçar durur.

شهوت رنجور ساکن می‌بود
خاطر او سوی صحت می‌رود

16816-Hastanın şehveti yatışmış olur; Çünkü onun akli, fikri sıhhat ve âfiyettedir.

چون نبیند نان و سیب و خربزه
در مصاف آید مزه و خوف بزه

16817-Fakat hasta, ekmeği, elmayı ve karpuzu görünce yeme arzusu ile dokuma korkusu savaşa girişir.

گر بود صبار دیدن سود اوست
آن تهیج طبع سستش را نکوست

16818-Eğer hasta sabretmeye muktedir ise istediği şeyleri görmesi onun için fayda eder. Zira duyacağı teheyyük ve teşevvuk, iştihası kesilmiş olan tabiatını şevke getirir.

ور نباشد صبر پس نادیده به
تیر دور اولی ز مرد بی‌زره

16819-Eğer sabredemeyen bir kimse ise görmemesi gerektir. Nitekim okun, zırhsız adamdan uzak olması evlâdır.

“TÂVÛS’UN SORANA CEVAP VERMESİ”

جواب گفتن طاوس آن سائل را

چون ز گریه فارغ آمد گفت رو که تو رنگ و بوی را هستی گرو
 16820-Tâvus, ağlaması bitince dedi ki: Haydi işine git. Çünkü sen renge ve kokuya kapılmışsın.

آن نمی‌بینی که هر سو صد بلا سوی من آید پی این بالها
 16821-Bu kanatlar için bana her taraftan yüzlerce belâ geldiğini görmüyor musun?

ای بسا صیاد بی‌رحمت مدام بهر این پرها نهد هر سوم دام
 16822-Ne kadar çok merhametsiz avcı, bu kanatlar için bana her tarafta tuzak kurmaktadır.

چند تیر انداز بهر بالها تیر سوی من کشد اندر هوا
 16823-Ne kadar okçu, yine bu kanatlar için, havada benim tarafıma ok atmaktadır.

چون ندارم زور و ضبط خویشتن زین قضا و زین بلا و زین فتن
 16824-Mâdem ki bu kazadan, bu belâdan ve bu fitnelerden kendimi korumaya muktedir değilim.

آن به آید که شوم زشت و کریه تا بوم ایمن در این کهسار و تیه
 16825-Şu dağda ve kırdan emin bulunmam için çirkin ve iğrenç olmam daha iyidir.

این سلاح عجب من شد ای فتی عجب آرد معجبان را صد بلا
 16826-Ey yiğit; bu kanatlar benim kendimi beğenme silâhı ve sebebi olmuştur. Kendini beğenmek ise sâhibine yüzlerce belâ getirir.

“HÜNERLER ZEKÂVETLER VE DÜNYA MALI, TÂVUSUN KANADI GİBİ İNSANIN CANINA DÜŞMANDIR.”

بیان آن که هنرها و زیرکیها و مال دنیا همچون پرهای طاوس عدوی جان است

پس هنر آمد هلاکت خام را کز پی دانه نبیند دام را
 16827-Nice hüner ve sanat vardır ki ham -terbiye görmemiş- bir şahsı helâk eder. Çünkü o şahıs; hırs ve tamahla tuzaktaki yemi görür de tuzağı görmez.

اختیار آن را نکو باشد که او مالک خود باشد اندر اتقوا
 16828-İhtiyarına sahip olmak, “Sakının” emrine uyan ve kendisine sahip olan kimse için iyidir.

چون نباشد حفظ و تقوی زینهار دور کن آلت بینداز اختیار
 16829-Sen de takvâ ve nefsinı haramdan muhafaza kudreti olmayınca, isyan âleti olan mal ve mansıbı bırak ve ihtiyar ve iradeyi terk et.

جلوه گاه و اختیارم آن پر است بر کنم پر را که در قصد سر است

16830-Benim de cilvelendiğim şey ve ihtiyarım o kanattır, onun için hayatıma kastı olan o kanadı, yoluyorum.

نیست انگارد پر خود را صبور تا پرش در نفگند در شر و شور

16831-Sabır bulunan kimse, kendi kanadını -malı ve mansıbı- yok farz eder de suretle kanadı, onu şerre ve fitneye düşürmez.

پس زیانش نیست پر گو بر مکن گر رسد تیری به پیش آرد مجن

16832-O sabır bulunan kimseye kanadın, mal ve mansıbın ziyarı yoktur. Ona kanadını koparma deme. Zira ona bir ok atılsa -Şeytan bir vesvese ilkâ eylese- bile sabır ve takvâ kalkanını derhal ona karşı tutar.

لیک بر من پر زیبا دشمنی است چون که از جلوه‌گری صبریم نیست

16833-Lâkin bu yakışıklı kanat benim düşmanımdır. Çünkü sabredemiyor ve onunla cilveleniyorum.

گر بدی صبر و حفاظم راهبر بر فزودی ز اختیارم کر و فر

16834-Eğer sabır ve hıfz-ı İlâhî delilim olsaydı, benim ihtiyar ve irademden, debdebem ve devletim artardı.

همچو طفلم یا چو مست اندر فتن نیست لایق تیغ اندر دست من

16835-Ben fitnelere karşı çocuk yâhut sarhoş gibiyim ki elimde kılıç yerine geçecek mal ve mansıb bulunması câiz değildir.

گر مرا عقلی بدی و منزجر تیغ اندر دست من بودی ظفر

16836-Eğer benim aklım ve haramdan çekinmem bulunsaydı elimdeki kılıç -mal ve mansıp-zafer vasıta olur ve hayırlı işler görürdü.

عقل باید نور ده چون آفتاب تا زند تیغی که نبود جز صواب

16837-İnsana Güneş gibi nur verecek bir akıl lâzımdır ki, doğru ve sevap olan yere kılıç vurabilsin.

چون ندارم عقل تابان و صلاح پس چرا در چاه نندازم سلاح

16838-Madem ki yolumu aydınlatacak bir akıl ve huyum yok, silâhımı niçin kuyuya atmayayım?

در چه اندازم کنون تیغ و مجن کاین سلاح خصم من خواهد شدن

16839-Kılıcı ve kalkanı kuyuya atmayalım ki benim elimde kalırsa düşmanımın silâhı olacaktır.

چون ندارم زور و یاری و سند تیغ او بستاند و بر من زند

16840-Ne kolumda kuvvet var, ne dayanacağım bir yer. Kılıcımı atmazsam, düşmanım elimden alır da onu bana vurur.

رغم این نفس و قبیحه خوی را که نیوشد رو خراشم روی را

16841-Yüzünü örtmeyen ve haramdan çekinmeyen bu kötü tabiatlı nefsin inadına ben de yüzümü tırmalıyorum.

تا شود کم این جمال و این کمال چون نماند رو کم افتم در وبال

16842-Tâ ki o tırmalayışla şu güzellik ve yücelik ekilsin. Yüzümde güzellik kalmayınca ben de vebâle girmem.

چون بدین نیت خراشم بزه نیست که به زخم این روی را پوشیدنی است

16843-Bu niyetle tırmaladığım için tırmalayışım günah değildir. Ki tırmık yaralarını göstermemek için yüzümü örtmek lâzımdır.

گر دلم خوی ستیری داشتی روی خوبم جز صفا نفراشتی

16844-Eğer kalbimde gizlenme tabiatı bulunsaydı, yüzüm, günden güne parlar ve güzelleşirdi.

چون ندیدم زور و فرهنگ و صلاح خصم دیدم زود بشکستم سلاح

16845-Kendimde kuvvet, akıl ve salâh görmediğim, bir de düşmanı kuvvetli gördüğüm için silâhımı kırdım.

تا نگرده تیغ من او را کمال تا نگرده خنجرم بر من وبال

16846-Bu suretle de, kılıcımın ona üstünlük vesilesi, hançerimin de kendime vebal olmamasına gayret ettim.

می‌گریزم تا رگم جنبان بود کی فرار از خویشتن آسان بود

16847-Damarlarım hareket ettikçe kaçacağım. Kendinden kaçmak kolay bir iş midir?

آن که از غیری بود او را فرار چون از او ببرید گیرد او قرار

16848-Başkasından kaçan bir kimse, ondan uzaklaşınca durur.

من که خصم هم منم اندر گریز تا ابد کار من آمد خیز خیز

16849-Ben ki hemen kendimin hasmıyım, hem de ondan kaçmaktayım. Onun için benim işim kıyamete kadar kaçmaktır.

نه به هند است ایمن و نه در ختن آن که خصم اوست سایه‌ی خویشتن

16850-Gölgesi kendisine düşman olan kimse ve Hindistan'da emin olabilir, ne de Hutun'de.

“GÜNDÜZÜN GÜNEŞTE YOK OLAN YILDIZLAR GİBİ HAKK VARLIĞINDA YOK OLUP KENDİSİNDEN GEÇENLER, HÜNER VE SANATLARIYLA ŞERLERİNDEN EMİN OLMUŞLARDIR. YOK OLANA TEHLİKE OLAMAZ.”

در صفت آن بی‌خودان که از شر خود و هنر خود ایمن شده‌اند که فانی‌اند در بقای حق همچون ستارگان که فانی‌اند روز در آفتاب و فانی را خوف آفت و خطر نباشد

چون فناش از فقر پیرایه شود او محمد وار بی‌سایه شود

16851-Kendinden geçen bir kimsenin “yokluk” ziyneti olursa, Hz. Muhammed Aleyhisselâtu Vesselâm gibi gölgesiz olur.

شمع جمله شد زبانه پا و سر سایه را نبود به گرد او گذر

16852-Mum, baştan ayağa kadar şûledir. Gölge onun çevresine uğrayamaz.

موم از خویش و ز سایه در گریخت در شعاع از بهر او که شمع ریخت

16853-Mum, mumu dökenin isteğine uyup, kendisinden ve gölgeden şûleye ve nûra kaçmıştır.

گفت او بهر فنایت ریختم گفت من هم در فنا بگریختم

16854-Mumcu, muma: Seni yok olman için döktüm, der. Mum da mumcuya: Ben de yokluğa kaçtım cevâbını verir.

شمع چون در نار شد کلی فنا نه اثر بینی ز شمع و نه ضیا

16855-Mum, yanıp külliyyen yok olunca artık onun ne eseri, ne ziyası kalır.

هست اندر دفع ظلمت آشکار
آتش صورت به مومی پایدار
16856-Karanlığı defetmek ve aydınlatmak hususunda ateş, mum
sûretinde âşikâr olur.

بر خلاف موم شمع جسم کان
تا شود کم گردد افزون نور جان
16857-Beden mumu, şu görünen mumum aksinedir; yok oldukça can nûru
artar.

این شعاع باقی و آن فانی است
شمع جان را شعله‌ی ربانی است
16858-Bu ebedî ışıktır, mumsa geçici. Can mumunun alevi Hakk'a aittir.

**16859-Bu bâkî ve Rabbânî olan şûle -can nûru- insan için lâzımdır, ârızî
ve fânî olan mumun şûlesi öyle değildir.**

این زبانه‌ی آتشی چون نور بود
سایه‌ی فانی شدن زو دور بود
16860-Can nûrunun alevi, tamamıyla nurdur; onun beşeriyet mumu fânî
olmuş ve mevhûm varlık gölgesi ondan uzaklaşmıştır.

ابر را سایه بیفتد بر زمین
ماه را سایه نباشد همنشین
16861-Bulutun gölgesi zemine düşer. Fakat Kamerle gölge bir yerde
beraber bulunmaz.

بی‌خودی بی‌ابری است ای نیک خواه
باشی اندر بی‌خودی چون قرص ماه
16862-Ey iyilik isteyen, bîhûdelik -kendinden geçip Hakk'da fânî olmak-
bulutsuz kalmak ve Kamer'in kurbu gibi olmaktır.

باز چون ابری بیاید رانده
رفت نور از مه خیالی مانده
16863-Fakat rüzgâr bir bulutu sürüp getirdi mi o vakit Kamer'in nûru
gider ve ancak bir hayal kalır.

از حجاب ابر نورش شد ضعیف
کم ز ماه نو شد آن بدر شریف
16864-Bulut ardında kalmasından o Kamerin nûru zayıflar, bedr-i tam
halinde iken yeni hilâlden daha zayıf olur.

مه خیالی می‌نماید ز ابر و گرد
ابر تن ما را خیال اندیش کرد
16865-Kamer, bulut ve toz hicabından hayal gibi görünür. İşte beden
bulutu da bizi hayal düşüncesine sürer.

لطف مه بنگر که این هم لطف اوست
که بگفت او ابرها ما را عدوست
16866-Kamerin lûtuft ve keremine bak ki bulutlar bizim düşmanımızdır
demesi de ayrı bir lutuftur.

مه فراغت دارد از ابر و غبار
بر فراز چرخ دارد مه مدار
16867-Kamer, buluttan ve tozdan müstağnîdir. Onun yeri semanın
fevkindedir.

حور را این پرده زالی می‌کند
بدر را کم از هلالی می‌کند
16868-O perde, Cennet hûrilerini bile koca karı haline getirir. Bedr
halinde bulunan Kameri hilâl gibi gösterir.

ماه ما را در کنار عز نشاند
دشمن ما را عدوی خویش خواند
16869-Kamer -Hakk ve Sübhânehû Teâlâ- bizi şeref ve izzet kucağında
oturttu ve düşmanımızı kendi düşmanı saydı.

تاب ابرو آب او خود زین مه است
هر که مه خواند ابر را بس گمره است
16870-Bulutun parlaklığı ve letâfeti hakikatte Kamerdendir. Her kim
buluta Kamerdir derse çok sapıktır.

- نور مه برابر چون منزل شده‌ست روی تاریکش ز مه مبدل شده‌ست
16871-Kamerin nûru buluta aksedince onun karanlık yüzü Kamerin aksiyle nurlanır.
- در قیامت شمس و مه معزول شد چشم در اصل ضیا مشغول شد
16872-Kıyamette Güneş de kalmaz, kamer de... Göz, ziyânın aslı ve menbâi ile meşgul olacaktır.
- تا بداند ملك را از مستعار وین رباط فانی از دار القرار
16873-İnsanın hakiki mülk ve iğreti mülkü bilmesi, fâni bir menzil olan Dünya ile ebedi karargâh olan Âhireti fark ve temyiz etmesi içindir.
- دایه عاریه بود روزی سه چار مادرا ما را تو گیر اندر کنار
16874-Süt nine bir çocuk için üç dört günlüktür ve iğretidir. Ey vâlîde; bizi sen kucağına al.
- پر من ابر است و پرده‌ست و کثیف ز انعکاس لطف حق شد او لطیف
16875-Benim kanadım da, bulut ve kalın bir perde gibidir ki Allâh (C.C.)'ın lutfu ile letâfet peydâ etmiştir.
- من نخواهم دایه مادر خوشتر است موسی‌ام من دایه‌ی من مادر است
16876-Ben süt nine istemem, ana daha hoştur. Ben Mûsayım ki süt ninem yine kendi anamdır.
- من نخواهم لطف مه از واسطه که هلاک قوم شد این رابطه
16877-Ben Kâmerin lutfunu vâsıtadan istemem. Çünkü vâsıtaya bağlanmak, halkın helâkine sebeptir.
- با مگر ابری بگیرد خوی ماه تا نگردد او حجاب روی ماه
16878-Yûhud Kamerin ahlâkıyla ahlaklanmış bir bulut olmalı ki Kamerin yüzüne perde olmamalıdır.
- صورتش بنماید او در وصف لا همچو جسم انبیا و اولیا
16879-O münevver bulutun sûreti, enbiyâ ve evliyânın cismi gibi, yok görünmelidir.
- آن چنان ابری نباشد پرده بند پرده در باشد به معنی سودمند
16880-Öyle bir bulut perde olmaz. Belki mânâda perdeyi kaldırır ve faydalı olur.
- آن چنانک اندر صباح روشنی قطره می‌بارید و بالا ابر نی
16881-Öyle bir bulut ki, bir sabah aydınlığında yağmur yağar, halbuki semâda bulut yoktur.
- معجزه‌ی پیغمبری بود آن سقا گشته ابر از محو هم رنگ سما
16882-O bulut Peygamberin bir mûcizesi idi ki yokluk dolayısıyla semâ rengini almıştı.
- بود ابر و رفته از وی خوی ابر این چنین گردد تن عاشق به صبر
16883-O bir bulut idi, fakat kendisinden bulutluk tabiatı zâil olmuştu. Âşıkın cesedi de sabr ile böyle olur.
- تن بود اما تنی گم گشته زو گشته مبدل رفته از وی رنگ و بو
16884-Âşıkın bedeni de tendir, amma ondan tenlik sıfatı kaybolmuş, nûra tebeddül ederek rengi ve râyihası gitmiştir.
- پر پی غیر است و سر از بهر من خانه‌ی سمع و بصر استون تن

16885-Kanat başkaları içindir, onunla süslenirler; lâkin baş benimdir. Onunla yaşarım. O baş, işitmek ve görmek hislerinin makamı, vücûdun da temel direğidir.

جان فدا کردن برای صید غیر کفر مطلق دان و نومیدی ز خیر

16886-Başkasının avı için can fedâ etmeyi küfr-ü mutlak ve hayırdan ümitsizlik bil.

هین مشو چون قند پیش طوطیان بلکه زهری شو شو ایمن از زیان

16887-Ey muhatap, kendine gel, dudu kuşlarının önündeki şekere benzeme. Zehire benze de ziyandan kurtul.

یا برای شاد باشی در خطاب خویش چون مردار کن پیش کلاب

16888-Yâhut Allâh (C.C.) ve evliyaullah tarafından takdire mazhar olmak için, kendini Dünya köpeklerine murdar gibi göster.

پس خضر کشتی برای این شکست تا که آن کشتی ز غاصب باز رست

16889-Hızır Aleyhisselâm, gemiyi, gâsıbın elinden kurtarmak için sakatlamıştı.

فقر فخری بهر آن آمد سنی تا ز طماعان گریزم در غنی

16890-“Fakr, benim medâr-ı iftihârımdır” hadisi, onun için yüce bir söz oldu, tamahkârlardan Ganî Tanrıya kaçmama yol açtı.

گنجها را در خرابی ز آن نهند تا ز حرص اهل عمران وارهند

16891-Hazine ve defineleri, mâmurelerde oturanların hırsından kurtarmak için, harâbelere saklarlar.

پر ندانی کند رو خلوت گزین تا نگردی جمله خرج آن و این

16892-Mal ve mülkten ibaret olan kanadını yolamazsan git bir köşede halvete gir ki, şunun bunun sohbetiyle zamanın harcanmış ve boşuna geçmiş olmasın.

ز آنکه تو هم لقمه‌ای هم لقمه‌خوار آکل و مأکولی ای جان هوش دار

16893-Çünkü sen hem lokmasın, hem lokmayı yiyen. Ey can, aklını başına al, hem yiyorsun, hem yeniyorsun.

“ALLÂH (C.C.)DAN GAYRI HER ŞEY HEM YER VE HEM YENİLİR. ÇEKİRGE AVLAMAKTA OLAN VE ARDINDA ONU AVLAMAYA KALKIŞAN AÇ BİR DOĞANDAN GAFİL BULUNAN KUŞ GİBİ... ŞİMDİ, EY ADEMOĞLU, SEN YİYOR VE AVLANIYORSUN AMA SEN DE SENİ YİYECEK OLANDAN GAFİL OLMA. EĞER SENİ YİYECEK OLANI SÛRET GÖZÜYLE GÖREMİYORSAN İBRET GÖZÜYLE BAK Kİ BU BAKIŞLA İNŞAALLÂH SÛRET GÖZÜN DE AÇILIR.”

در بیان آن که ما سوی الله هر چیزی آکل و مأکول است همچون آن مرغی که قصد صید ملخ می‌کرد و به صید ملخ مشغول می‌بود و غافل بود از باز گرسنه که از پس قفای او قصد صید او داشت، اکنون ای آدمی صیاد آکل از صیاد آکل خود ایمن مباش، اگر چه نمی‌بینیش به نظر چشم به نظر دلیل عبرتش می‌بین تا چشم سر باز شدن

- مرغکی اندر شکار کرم بود گربه فرصت یافت او را در ربود
16894-Bir kuşcağız, bir kurdu avlamakta iken kedi fırsat buldu ve kuşu kaptı.
- آکل و مأکول بود و بی‌خبر در شکار خود ز صیادی دگر
16895-Kurdu avlarken kendisini avlayacak olan kediden habersiz bulunduğ u için kurdu yedi ve fakat kediye yenildi.
- دزد گر چه در شکار کاله‌ای است شحنة با خصمانش در دنباله‌ای است
16896-Hırsız, kumaş avlamak, çalmaktadır, lâkin onun hasımları -çaldığı şeyin sahipleri- zâbıta memuruyla onun peşindedir.
- عقل او مشغول رخت و قفل و در غافل از شحنة ست و از آه سحر
16897-Hırsızın akli evdeki eşya ve kapının kilidiyle meşgul olmakta, zâbıta memuruyla, seher çağında ah edeceğinden gâfil bulunmaktadır.
- او چنان غرق است در سودای خود غافل است از طالب و جویای خود
16898-O kendi sevdâsına, o kadar dalmıştır ki kendisini takip edeni unutmuştur.
- گر حشیش آب زلالی می‌خورد معده‌ی حیوانش در پی می‌چرد
16899-Eğer ot, tatlı su içer, sulanırsa bir hayvanın midesi de onu otlar, yer.
- آکل و مأکول آمد آن گیاه همچنین هر هستی غیر اله
16900-O, ot hem yiyen, hem yenilendir. Allâh (C.C.)’tan başka bütün varlık da böyledir.
- و هو يطعمکم و لا يطعم چو اوست نیست حق مأکول و آکل لحم و پوست
16901-Allah(C.C) “sizi doyurur fakat kendi yemez”. O ne yenir ve ne de yer. O, et ve deri değildir.
- آکل و مأکول کی ایمن بود ز آکلی کاندز کمین ساکن بود
16902-Yiyen ve yenilen bir mahluk, pusuda oturan bir yiyiciden nasıl emin olabilir?
- امن مأکولان جذوب ماتم است رو بدان درگاه کاو لا يطعم است
16903-Yenen şeylerin emin olması, mâtemi cezbeder. Ey sâlik; sen git de yemeyen ve yenilmeyen Allâh (C.C.)’ın kapısına sığın.
- هر خیالی را خیالی می‌خورد فکر آن فکر دگر را می‌چرد
16904-Her hayali başka bir hayal, her fikri başka bir fikir otlar ve yer.
- تو نتانی کز خیالی واره‌ی یا بخشبی که از آن بیرون جهی
16905-Sen hayal ve fikirden kurtulamazsın, meğer uyumuş olasın da düşünce haricine çıkabilesin.
- فکر زنبور است و آن خواب تو آب چون شوی بیدار باز آید ذباب
16906-Düşünce arı, senin uyuman ise su gibidir.Uyanınca sinekler tekrar başına üşer.
- چند زنبور خیالی در پرد می‌کشد این سو و آن سو می‌برد
16907-Ne kadar hayal arısı, kafasında uçuşur da onu kâh bu tarafa, kâh o tarafa çeker.
- کمترین آکلان است این خیال و آن دگرها را شناسد ذو الجلال
16908-Bu hayal, yiyicilerin en hafifidir. Diğerlerini ise Zülcelâl ve’l-ikrâm olan Allâh (C.C.) bilir.
- هین گریز از جوق آکال غلیظ سوی او که گفت ماییمات حفیظ

16909-Aklını başına al da bu haşin yiyiciler cemaatinden, “Biz seni hıfz ederiz” demiş olan Allâh (C.C.) tarafına kaç!

یا به سوی آن که او آن حفظ یافت گر نتانی سوی آن حافظ شتافت

16910-Eğer Hâfız-ı Hakîkî olan Allâh(C.C.) tarafına bizzat firâr ve O’nun hıfzına ilticâ edemezsen Hakk’ın hıfzını bulmuş ve onun mahfûzu olmuş insan-ı kâmil’e kaç.

دست را مسپار جز در دست پیر حق شدهست آن دست او را دستگیر

16911-Elini pîr-i kâmil ve mükemmilden başkasına verme. Zira, Allâh (C.C.) o elin destgîr ve hâfızı olmuştur.

عقل کامل را قرین کن با خرد تا که باز آید خرد ز آن خوی بد

16912-Kâmil bir aklı, aklına arkadaş et de o aklın irşâdiyle kötüyundan vazgeçsin.

چون که دست خود به دست او نهی پس ز دست آکلان بیرون جهی

16913-Elini, o kâmil akıl sâhibi mürşidin eline koyunca -ona biat eyleyince- bütün yiyicilerin elinden kurtulursun.

دست تو از اهل آن بیعت شود که یدُ الله فوقَ ایدیهم بود

16914-Allâh (C.C.): “Hakk’ın eli onların ellerinin üstündedir” dedi ya, işte senin elin de o biat ehlinin eli olur.

چون بدادی دست خود در دست پیر پیر حکمت که علیم است و خطیر

16915-Hakîm, Alîm ve Habîr olan bir pîrin eline elini verirsen kurtuldun demektir.

کاو نبی وقت خویش است ای مرید تا از او نور نبی آید پدید

16916-Çünkü o pîr, vaktinin peygamber vârisidir. Ey mürid; ondan Zât-ı Risâletin nûru âşîkar olur.

در حدیبیه شدی حاضر بدین و آن صحابه‌ی بیعتی را هم قرین

16917-O pîr-i kâmile bîat etmekle sen de Hudeybiye’de bulunmuş ve sahabe gibi biat etmiş olursun.

پس زده یار مبشر آمدی همچو زر ده دهی خالص شدی

16918-Aşere-i mübeşşere sırasına girersin, zerr-i dehdehî hâlis ve saf altın olursun.

تا معیت راست آید ز انکه مرد با کسی جفت است کاو را دوست کرد

16919-Ey sâlik, sen o pîr-i kâmile bîat ve temâmiyle itaat edersen onun dostu ve muîni olursun. Çünkü insan kimi sever ve dost olursa ona eştir.

این جهان و آن جهان با او بود وین حدیث احمد خوش خو بود

16920-Bu Dünyada da, o bir dünyada da kişi sevdiği ile beraber olur. Bu söz, güzel huyların sâhibi olan Hz. Ahmedin (S.A.V.) hadisidir.

گفت المرء مع محبوبه لا يفك القلب من مطلوبه

16921-Hz. Peygamber: “Kişi sevdiği ile beraberdir. Kalp matlûbundan ayrılmaz” buyurmuştur.

هر کجا دام است و دانه کم نشین رو زبون گیرا زبون گیران ببین

16922-Her nerede tuzak ve yem varsa, orada az otur. Ey âcizleri yakalayan ve zulmeden; git de âciz yakalayanları gör.

ای زبون‌گیر زبunan این بدان دست هم بالای دست است ای جوان

16923-Ey âcizleri yakalayan genç; şunu bil ki el, elden üstündür.

حرص صیادی ز صیدی مغفل است دلبری می‌کند او بی‌دل است

16924-Avcılık -başkalarını avlamak hırsı- insanı kendi avlanacağından gâfil kılar. Erlik gösterir ama yüreksizdir.

بین ایدی خلفهم سدا مباحش که نبینی خصم را و آن خصم فاش

16925-Önlerinde ve arkalarında bulunanlardan olma ki âşikâr düşmanı görmez olmayasın.

تو کم از مرغی مباحش اندر نشید بین ایدی خلف عصفوری بدید

16926-Ey sâlik; sen talep hususunda bir kuştan aşağı olma ki serçe bile dâne toplarken önüne ve ardına dikkat eder.

چون به نزد دانه آید پیش و پس چند گرداند سر و رو آن نفس

16927-Serçe, dânenin yanına gelince, önüne, ardına kaç kere dolanır.

کای عجب پیش و پسم صیاد هست تا کشم از بیم او زین لقمه دست

16928-Acaba önümde ve arkamda avcı var mı, varsa onun korkusundan bu lokmadan vazgeçmem gerek.

تو ببین پس قصه‌ی فجار را پیش بنگر مرگ یار و جار را

16929-Sen Kur'ân'daki fâcir ve kâfirlerin kıssasını oku, hallerine bak. Eşinin, dostunun ölümlerinden ibret al!

کاو هلاکت دادشان بی‌آلتی او قرین تست در هر حالتی

16930-Cenâb-ı Hakk, Kur'ân'da zikredilen kavimleri ok,mızrak,kılıç gibi âlet olmaksızın helâk etti. O Zât-ı Ecell ü Âlâ, bütün mahlûkâta olduğu gibi sana da senden yakındır.

حق شکنجه کرد و گر زو دست نیست پس بدان بی‌دست حق داور کنی است

16931-Allâh (C.C.), elsiz ve gürz denilen ezici harp âleti olmaksızın da azâp eder. Bilmiş ol ki Cenâb-ı Hakk, elsiz ve âletsiz icrâyı adâlet eder.

آن که می‌گفتی اگر حق هست کو در شکنجه‌ی او مقر می‌شد که هو

16932-Allâh (C.C.) varsa nerede? diyenler bile bir azâba meselâ tedavi edilmeyen bir hastalığa uğrayınca "Aman yâ Rabbî" diye feryât eder.

آن که می‌گفت این بعید است و عجیب اشک می‌راند و همی‌گفت ای قریب

16933-Bir Allâh (C.C.) bulunması ve bize hâkim olması, akıldan uzak ve şaşılacak bir şeydir! diyenler de böyle bir azaba uğrayınca göz yaşı döker ve: Ey bana benden yakın olan Allâh (C.C.) varsın! der.

چون فرار از دام واجب دیده است دام تو خود بر پرت چسبیده است

16934-Tuzaktan kaçmak, tehlikeden uzaklaşmak vaciptir. Senin tuzağın, kanadına yapışmıştır.

بر کنم من میخ این منحوس دام از پی کامی نباشم تلخ کام

16935-İşte onun için ben bu uğursuz tuzağın çivisini söküyorum. Murada erişmek için dilimi damağımı acıtmamak istiyorum.

در خور عقل تو گفتم این جواب فهم کن وز جستجو رو بر متاب

16936-Bu cevabı senin aklının erebileceği surette söyledim. Anla da hak ve hakikat arayışından yüz çevirme!

بگسل این حبلی که حرص است و حسد یاد کن فی جیدها حبل مسد

16937-Hırs ve hasedden ibaret olan şu bağı kopar "Fîcîdihâ hablûn mimmesed" âyetini hatırla.

**“İBRAHİM HALİL ALEYHİSSELÂMIN KARGAYI ÖLDÜRMESİ VE BUNUN BİR MÜRİDDE
BULUNAN KÖTÜ VE HELÂK EDİCİ SIFATLARDAN HANGİSİNİN
GİDERİLMESİNE İŞARET OLDUĞU”**

سبب کشتن خلیل علیه السلام زاغ را که آن اشارت به قمع کدام صفت بود از صفات
مذمومه‌ی مهلکه در مرید

این سخن را نیست پایان و فراغ ای خلیل حق چرا کشتی تو زاغ
16938-Bu sözün sonu gelmez, ey Allâh (C.C.)'ın Halil'i; kargayı niçin
öldürdün?

بهر فرمان حکمت فرمان چه بود اندکی ز اسرار آن باید نمود
16939-Halilullâhın kargayı öldürmesi, fermân-ı ilâhi icabı idi. Fakat o
fermandaki hikmet ne idi? Onun esrarından bir parçasını olsun göstermek
lâzımdır.

کاغ کاغ و نعره‌ی زاغ سیاه دایما باشد به دنیا عمر خواه
16940-Kara karganın gak gak diye ötmesi, Dünyada uzun bir ömür
istememesindendir.

همچو ابلیس از خدای پاک فرد تا قیامت عمر تن درخواست کرد
16941-Karganın bu uzun ömür temennisi, Kuddûs ve Bir olan Allâh
(C.C.)'tan, Şeytanın Kıyâmete kadar yaşamak istemesi gibidir.

گفت انظرنی الی یوم الجزا کاشکی گفتی که تنبا ربنا
16942-Şeytan: Yâ Rabbi; bana Kıyamet gününe kadar ömür ve mühlet
ver, dedi. Keşke: Yâ Rabbenâ, ettiğimiz isyana tevbe eyledik, deseydi.

عمر بی‌توبه همه جان کندن است مرگ حاضر غایب از حق بودن است
16943-Tövbesiz geçen ömür can çekişmekten ibarettir. Allâh (C.C.)tan
gâib ve gâfil bulunmak da hazır ölümdür.

عمر و مرگ این هر دو با حق خوش بود بی‌خدا آب حیات آتش بود
16944-Allâh (C.C.) ile olunca, ömür ve ölümün ikisi de hoştur. Fakat,
Hakk'sız âb-ı hayat bile ateş olur.

آن هم از تاثیر لعنت بود کاو در چنان حضرت همی‌شد عمر جو
16945-Şeytanın Huzur-u ilâhide uzun bir ömür isteyip de afv talebinde
bulunmaması da mazhar olduğu lânetin tesiri idi.

از خدا غیر خدا را خواستن ظن افزونی است و کلی کاستن
16946-Allâh (C.C.)'tan Allâh'ın gayrısını istemek görünüşte istenilen
şeyin artmasını istemektir, ama hakikatte onun tamamıyla eksilmesini
dilemektir.

خاصه عمری غرق در بیگانگی در حضور شیر روبه‌شانگی
16947-Hele ayrılık ve yabancılıkla geçen ömür yok mu? Bu, adetâ aslanın
huzurunda tilkilik taslamaya benzer.

عمر بیشم ده که تا پس‌تر روم مهلم افزون کن که تا کمتر شوم
16948-Bana daha fazla ömür ver ki daha çok geri gideyim, mühletimi
artır ki daha ziyâde alçalayım”demektir.

تا که لعنت را نشانه او بود بد کسی باشد که لعنت جو بود

16949-Şeytanın ve ona bağlı olanların uzun ömür istemesi, Allâh (C.C.)'ın lânetine hedef olmalarıdır.Çünkü yaşadıkça günâha girerler ve lânet-i Hakk'a liyâkat peydâ ederler. Kendi hakkında lânet arayan da kötü bir mahluktur.

عمر خوش در قرب جان پروردن اس عمر زاغ از بهر سرگین خوردن است

16950-Hoş ömür, Kurb-ü ilâhide can beslemektir. Yüz sene yaşayan karganın ömrü ise leş ve gübre demektir.

عمر بیشم ده که تا گه می خورم دایم اینم ده که بس بد گوهرم

16951-Bana fazla ömür ver de fazla pislik yiyeyim, dâima onu bana ver ki benim yaratılışım kötüdür demektir.

گر نه گه خوارست آن گزده دهان گویدی کز خوی زاغم

وارهان

16952-Eğer o kokmuş ağızlı karga pislik yiyici olmasaydı: Yâ Rabbi; beni kargalık tabiatından kurtar diye yalvarırdı.

ای مبدل کرده خاکی را به زر خاک دیگر را بکرده بو البشر

16953-Ey toprağı altına tahvil eden, diğer bir toprağı insanların babası eyleyen Kaadir-i Müteâl.

کار تو تبدیل اعیان و عطا کار من سهو است و نسیان و خطا

16954-İlâhî, senin işin eşyayı tedbil eylemek, ihsan ve lûtuflarda bulunmaktır; Benim işim ise yanılmaktır, unutmaktır, hatâ etmektir.

سهو و نسیان را مبدل کن به علم من همه خلم مرا کن صبر و حلم

16955-Benim yanılmamı ve unutmamı ilme tedbil eyle. Ben baştan aşağıya kadar sümükten ibâretim; Sen beni sabır ve hilm'e tahvil eyle!

ای که خاک شوره را تو نان کنی وی که نان مرده را تو جان کنی

16956-İlâhî, sen çorak toprağı -ondan yetişen buğdayı- ekmek yaparsın. Cansız ekmeğı de insanlara can haline getirirsin.

ای که جان خیره را رهبر کنی وی که بی‌ره را تو پیغمبر کنی

16957-İlâhî, sen muhayyer bir ruhu, insanlara kılavuz ve yolunu kaybetmiş bir tıfl'ı peygamber yaparsın.

می‌کنی جزو زمین را آسمان می‌فزایی در زمین از اختران

16958-Her kim bu cihandan bir âb-ı hayat elde ederse ölüm, ona diğerlerinden daha çabuk gelir.

هر که سازد زین جهان آب حیات زوترش از دیگران آید ممات

16959-İlâhî yeryüzünün bir cüzünü gök yaparsın, yeryüzünün neşesini yıldızlarla artırırısın.

دیده‌ی دل کاو به گردون بنگریست دید کاینجا هر دمی میناگری است

16960-Kâinata bakan gönül gözü, görür ki burada her an yeniden yeniye bozulup düzelen şeyler var.

قلب اعیان است و اکسیری محیط دید کاینجا هر دمی میناگری است

16961-Şu ten hırkasının iğnesiz, ipliksiz dikilmesi a'yânın değişmesinden ve bakırı altın yapan iksirden başka bir şey değildir.

تو از آن روزی که در هست آمدی آتشی یا باد یا خاکی بدی

16962-Ey insan; sen doğduğun günden evvel ya ateş ya toprak, yahut hava idin.

- گر بر آن حالت ترا بودی بقا
کی رسیدی مر ترا این ارتقا
16963-Eğer o halde bâkî kalaydın bu yücelik sana nasıl erişirdi?
از مبدل هستی اول نماند
هستی بهتر به جای آن نشاند
16964-Âyânı tebdil eyleyen Allâh (C.C.)'ın kudretiyle sen de o evvelki hal kalmadı. Onun yerine Cenâb-ı Hakk, daha iyi bir varlık getirdi.
همچنین تا صد هزاران هستها
بعد یکدیگر دوم به ز ابتدا
16965-Bunun gibi yüz binlerce varlığa büründün ki daima ikinci varlık, ilkinden iyidir.
از مبدل بین وسایط را بمان
کز وسایط دور گردی ز اصل آن
16966-O halde vasıtaları bırak da, bu tahavvül ve terakkiyi doğrudan doğruya Allâh (C.C.)'dan bil. Zira vasıtalara bağlanırsan asıl hakikatten uzak kalırsın.
واسطه هر جا فزون شد وصل جست
واسطه‌ی کم ذوق وصل افزون‌تر است
16967-Her nerede vâsıta fazla olursa vuslat kaybolur gider. Vâsıta azaldıkça vuslat zevki artar.
از سبب دانی شود کم حیرتت
حیرت تو ره دهد در حضرتت
16968-Şaşkınlığın, her şeyi sebepten bilmedendir. Halbuki ancak hayret hâli Huzur-u İlâhî için sana yol verir.
این بقاها از فناها یافتی
از فنایش رو چرا بر تافتی
16969-Bu varlıkları yokluktan bulduğun -yoktan vücûda geldiğin halde-niçin yokluktan yüz çeviriyor ve çekiniyorsun?
ز آن فناها چه زیان بودت که تا
بر بقا چسبیده‌ای ای نافقا
16970-Şimdiye kadar geçirdiğin yokluklardan ne ziyan gördün ki, bu mevhum varlığa yapışıp kaldın ey yer fâresi?
چون دوم از اولینت بهتر است
پس فنا جو و مبدل را پرست
16971-Mâdem ki o geçirdiğin hallerin ikincisi birincisinden daha iyidir, yokluğu ara ve insanı halden hale değiştiren Allâh (C.C.)'a yönel!
صد هزاران حشر دیدی ای عنود
تا کنون هر لحظه از بدو وجود
16972-Ey inatçı kimse; varlığa düştüğün demden beri şimdiye kadar her lahza yüz binlerce haşr gördün.
از جمادی بی‌خبر سوی نما
و ز نما سوی حیات و ابتلا
16973-Farkında olmaksızın cemâdiyyet mertebesinden nebâtiyyet mertebesine, nebâtiyyet mertebesinden de hayat ve ibtilâ âlemine geldin.
باز سوی عقل و تمییزات خوش
باز سوی خارج این پنج و شش
16974-Hayat mertebesinden akıl ve temyiz âlemine gider, bu beş duyguyla altı cihet -tabiat- âleminden kurtulursun.
تالاب بحر این نشان پایهاست
پس نشان پا درون بحر لاست
16975-Bu ayak izleri, deniz kenarına kadar gider. Sonra deniz içinde ayak izleri yok olur biter.
ز آنکه منزلهای خشکی ز احتیاط
هست دهها و وطنها و رباط
16976-Çünkü kara yollarında ve menzillerde ihtiyat için köyler, vatanlar ve hanlar vardır.
باز منزلهای دریا در وقوف
وقت موج و حبس بی‌عرصه و سقوف
16977-Denizin konakları da durup dinlenmeyen, sahası ve tavanı olmayan dalgalanmalardır.

- نیست پیدا آن مراحل را سنام
 نه نشان است آن منازل را نه نام
16978-Deniz merhalelerinin bir âlameti ve menzillerinin nişanı ve adı yoktur.
- هست صد چندان میان منزلین
 آن طرف که از نما تا روح عین
16979-Nebat âleminden sırf ruh âlemine kadar her iki konak arasında bunlar gibi yüzlerce konak vardır.
- در فناها این بقا را دیده‌ای
 بر بقای جسم چون چفسیده‌ای
16980-Bir çok yokluktan sonra bu varlıkları gördüğün halde beden varlığına neden yapıştın kaldın?
- هین بده ای زاغ این جان باز باش
 پیش تبدیل خدا جان باز باش
16981-Kendine gel ey karga; bu canı ver de doğan ol, Allâh (C.C.)'ın tebdili karşısında can fedâ et.
- گر نباشی نخل وار ایثار کن
 کهنه بر کهنه نه و انبار کن
16982-Eğer hurma ağacı gibi meyve saçıcı olmazsan var eskiyi üstüne koyun anbara doldur.
- کهنه و گندیده و پوسیده را
 تحفه می‌بر بهر هر نادیده را
16983-O köhne, kokmuş ve çürümüş metâ, körlere hediye götür.
- آن که نو دید او خریدار تو نیست
 صید حق است او گرفتار تو نیست
16984-Yeniyi görmüş olan, senin çürümüş ve kokmuş olan metâna müşteri olmaz. O Allâh (C.C.)'a av olur, senin tuzağına tutulmaz.
- هر کجا باشند جوق مرغ کور
 بر تو جمع آیند ای سیلاب شور
16985-Ey kara ve tuzlu su, nerede kör kuş varsa bölük bölük senin başına toplanır.
- تا فزاید کوری از شورابه‌ها
 ز آنکه آب شور فزاید عمی
16986-O toplanışları, körlükleri artmak içindir. Çünkü kara ve tuzlu su körlüğü artırır.
- اهل دنیا ز آن سبب اعمی دلند
 شارب شورابه‌ی آب و گلند
16987-Ehl-i dünya olanlar, su ve çamur -cismaniyetin acu suyunu- içtikleri ve ondan hazzettikleri için gönül gözleri ködür.
- با چنین حالت بقا خواهی و یاد
 همچو زنگی در سیاه رویی تو شاد
16988-Ey basîret gözü kapalı bulunan, bu halle bir de varlık istiyor, onu arıyorsun ha? Halbuki sen zenci gibi kara yüzlü olmakla neşelisin.
- در سیاهی زنگ از آن آسوده است
 کو ز زاد و اصل زنگی بوده است
16989-Zencinin kara renkten hoşlanması ve rahat etmesi, öyle doğduğu ve asıl rengi siyahlık olduğu içindir.
- آن که روزی شاهد و خوش رو بود
 گر سیاه گردد تدارک جو بود
16990-Bir gün güzelleşse, güzel yüzlü bir hale gelse de sonra kararsa çaresini aramaya koyulur.
- مرغ پرنده چو ماند در زمین
 باشد اندر غصه و درد و حنین
16991-Uçan bir kuş, yerde kalacak olursa, gam ve kedere düşer, feryada başlar.
- مرغ خانه بر زمین خوش می‌رود
 دانه چین و شاد و شاطر می‌دود
16992-Tavuk ise yerde hoşça gezer, dâne toplar, mesrûr ve neşeli bir halde koşar.

ز انکه او از اصل بی پرواز بود و آن دگر پرنده و پرواز بود
16993-Çünkü tavuk aslında kanatlı olmakla beraber uçucu değildi. Kuş ise uçucu olmak üzere yaratılmıştı.

گفت پیغمبر که رحم آرید بر جان من کان غنیا فافتقر
16994-Hz. Peygamber buyurdu ki: Zengin iken fakir düşen kimseye acıyın!

و الذي كان عزيزا فاحتقر او صفيا عالما بين المضر
16995-Kezâ, aziz ve mûteber iken hakir ve zelîl bir hale gelene ve seçilmiş bir âlim iken câhillerin istihzâsına uğrayan âlime de merhamet edin!

گفت پیغمبر که با این سه گروه رحم آرید از ز سنگید و ز کوه
16996-Resûlullah buyurdu ki: Eğer taş ve dağ gibi duygusuz değilseniz, bu üç kişiye acıyın.

آن که او بعد از رئیسی خوار شد و آن توانگر هم که بی دینار شد
16997-O üç kişiden biri reis iken hor ve hakir olandır. Diğeri parasız kalan zengindir.

و آن سوم آن عالمی کاندز جهان مبتلا گردد میان ابلهان
16998-Üçüncüsü: Dünyâda ahmaklar arasında istihzâ olunmak belâsına duçar olan âlimdir.

ز انکه از عزت به خواری آمدن همچو قطع عضو باشد از بدن
16999-Çünkü Şeref ve izzet mevkiinden bakârate düşmek, bedenden bir uzvun kesilmesi gibidir.

عضو گردد مرده کز تن و ابرید نو بریده جنبد اما نی مدید
17000-Bedenden kesilen bir uzuv, biraz kımıldar ve titrer ama, uzun uzadıya hareket edemez.

هر که از جام اُلسْتُ او خورد پار هستش امسال آفت رنج و خمار
17001-Her kim, geçen yıl -âlem-i ervâhda- “Elest” kadehinden içmişse bu yıl -bu Dünyada- onun için mahmurluk derdi vardır.

و انکه چون سگ ز اصل کهدانی بود کی مر او را حرص سلطانی بود
17002-Köpek gibi aslen necis olan bir şahısta sultanlık hırsı ne gezer?

توبه او جوید که کردست او گناه آه او گوید که گم کردست راه
17003-Günaha girmiş olan tövbeye çalışır, yolunu kaybeden de âh eder.

“BİR CEYLAN YAVRUSUNUN EŞEK AHIRINDA MAHPUS OLMASI, EŞEKLERİN O GARİPLE KÂH İTİP KAKMAK VE İSIRMAKLA, KÂH EĞLENMEKLE ALAY ETMELERİ, GIDASIZ OLMAYAN KURU SAMAN YEMEYE MECBUR KALMASI... BU HALLERİN HEPSİ, DÜNYA, ŞEHVET VE HEVÂ ERBABI ARASINDA KALMIŞ BİR HAS KULUN SIFATIDIR. RESÛLULLAH SALLALLÂHÜ ALEYHİ VESELLEM: “İSLAM GARİP OLARAK BAŞLADI? YİNE GARİP OLARAK BİTER. GARİB OLANLARA NE MUTLU” BUYURMUŞTUR. EVET, HAKK PEYGAMBERİ DOĞRU SÖYLEMİŞTİR.”

قصه‌ی محبوس شدن آن آهو بچه در آخور خران و طعنه‌ی آن خران بر آن غریب گاه به جنگ و گاه به تسخر و مبتلا گشتن او به کاه خشک که غذای او نیست، و این صفت بنده‌ی خاص خداست میان اهل دنیا و اهل هوا و شهوت که الاسلام بدا غریبا و سيعود غریبا
(فطوبی للغرباء صدق رسول الله ص)

آهویی را کرد صیادی شکار اندر آخور کردش آن بی‌زینهار
17004-Bir avcı bir ceylânı avladı ve merhametsizce eşek ahırında hapsetti.

آخوری را پر ز گاوان و خران حبس آهو کرد چون استمگران
17005-Öküzler ve eşeklerle dolu olan bir ahırda o ceylânı zâlimcesine hapsetti.

آهو از وحشت به هر سو می‌گریخت او به پیش آن خران شب کاه ریخت
17006-Ceylân, ürktüğü için her tarafa kaçüyordu. Avcı, gece vakti o eşekler önüne saman döktü.

از مجاعت و اشتها هر گاو و خر کاه را می‌خورد خوشتر از شکر
17007-Her öküz ve eşek açlığından ve iştihâsından samanı şekerden daha lezzetli olarak yiyordu.

گاه آهو می‌رمید از سو به سو گاه ز دود و گرد که می‌تافت رو
17008-Ceylân, kâh ürküp o tarafa bu tarafa kaçıyor, kâh samanın tozundan ve dumanından yüzünü çeviriyordu.

هر که را با ضد خود بگذاشتند آن عقوبت را چو مرگ انگاشتند
17009-Bir kimseyi zıttı olan şahısla beraber bırakırlarsa, onu ölüm azâbına uğratmış olurlar.

تا سلیمان گفت کان دهد اگر عجز را عذری نگوید معتبر
17010-Süleyman Aleyhisselâm demişti ki: Hüdhd; gitmeye mecbur olduğuna diâr kabul edilecek bir özür getirmezse,

بکشمش یا خود دهم او را عذاب يك عذاب سخت بیرون از حساب
17011-Ya onu öldürürüm, yâhut sayıya gelmez bir azap ile cezalandırırım.

هان کدام است آن عذاب ای معتمد در قفس بودن بغیر جنس خود
17012-Ey güvenilir kişi; o nasıl bir azaptı düşün; Cinsinin gayrisıyla bir kafeste hapsedilmekti.

زین بدن اندر عذابی ای بشر مرغ روح بست با جنسی دگر
17013-Oğul, bu beden kafesinde azap içindesin. Çünkü kuş gibi olan ruhun cinsi olmayan bedene hapsedilmiştir.

روح باز است و طبایع زاغها دارد از زاغان و جغدان داغها
17014-Ruh, doğan kuşu gibidir. Tabiatlar ise karga misâlidir. O doğan gibi ruh, karga ve baykuşlardan yaralanır.

او بمانده در میانشان زار زار همچو بو بکری به شهر سبزوار
17015-Ruh, Sebzvâr şehrinde Ebû Bekir isminde birinin inler bir halde kaldığı gibi, beden ve tabiat arasında azap içinde kalmıştır.

“SULTAN MUHAMMED HARZEMŞAHIN, AHÂLİSİ TAMAMIYLA RÂFİZÎ OLAN SEBZVAR ŞEHRİNİ SAVAŞLA ALMASI, AHALİSİNİN AMAN İSTEMESİ, HARZEMŞAHIN DA BU ŞEHİRDEN EBÛBEKİR İSİMLİ BİRİNİ BANA HEDİYE OLARAK GETİRİSENİZ SİZE AMAN VERİRİM DEMESİ”

حکایت محمد خوارزمشاه که شهر سبزوار که همه رافضی باشند به جنگ بگرفت، امان جان خواستند، گفت آن گه امان دهم که از این شهر پیش من به هدیه ابو بکر نامی بیارید

شد محمد الپ الغ خوارزمشاه در قتال سبزوار پر پناه
17016-Muhammed Hârzemşâh, ahâlisi fâsık ve fâcîr bulunan Sebzvâr'a harp için gitti.

تنگشان آورد لشکرهای او اسپهش افتاد در قتل عدو
17017-Orduları Sebzvârlıları sıkıştırdı. Askerleri düşman öldürmeye koyuldu.

سجده آوردند پیشش کالامان حلقه‌مان در گوش کن وابخش جان
17018-Ahâli, Hârzemşâhın huzurunda yerlere kapandılar, kulağımıza küpe tak -bizi köle olarak kabul et- canımızı bağışla diye, aman istediler.

هر خراج و صلتی که بایدت آن ز ما هر موسمی افزایش
17019-Sana istediğin kadar haraç ve vergi verelim, her mevsimde vergimizi artıralım.

جان ما آن تو است ای شیر خو پیش ما چندی امانت باش گو
17020-Ey arslan tabiatlı hükümdâr; bizim canımız senindir. Birkaç gün bizde emânet kalmasına müsâade et.

گفت نرهانید از من جان خویش تا نیاریدم ابو بکری به پیش
17021-Hârzemşâh dedi ki: Huzûruma Ebû Bekir isimli bir kimse getirmediğçe canınızı kurtaramazsınız.

تا مرا بو بکر نام از شهرتان هدیه نارید ای رمیده امتان
17022-Şehrinizden bana Ebû Bekir nâmında birini hediye getirmediğçe Ey Hakk'dan ürkmüş ve bâtıla sapmış olan ümmet;

بدروم تان همچو کشت ای قوم دون نه خراج استانم و نه هم فسون
17023-Ey alçak kavm; sizi ekin gibi biçerim, ne haracınızı alırım, ne de söyleyeceğiniz masalı dinlerim.

بس جوال زر کشیدندش به راه کز چنین شهری ابو بکری مخواه
17024-Böyle bir şehirden Ebû Bekir arama, diye Hârzemşâhın yoluna bir çuval altın getirdiler.

کی بود بو بکر اندر سبزوار یا کلوخ خشک اندر جویبار
17025-Sebzvâr şehrinde Ebû Bekir nasıl bulunur? Nitekim dere içinde kuru kerpiç bulunmaz.

رو بتابید از زر و گفت ای مغان تا نیاریدم ابو بکر ارمغان
17026-Hârzemşâh altından yüz çevirdi ve dedi ki: Ey kâfirler, bana hediye olarak bir Ebû Bekir getirmediğçe.

هیچ سودی نیست کودک نیستم تا به زر و سیم حیران بیستم
17027-Hiçbir faydası yoktur. Çocuk değilim ki, altın ve gümüş karşısında hayran kalayım.

تا نیاری سجده نرهی ای زبون گر بیپیمایی تو مسجد را به کون
17028-Ey mağlûp kimse Huzur-u İlâhîde sıldık ve ihlâs ile secde etmeyince mescidi sürünerek silip, süpürsen de faydası yoktur.

منهیان انگيختند از چپ و راست کاندراين ويرانه بو بکری کجاست
17029-Bu virâned e Ebû Bekir isimli bir kimse var mı? diye delâl
çağırttılar.

بعد سه روز و سه شب که شتافتند يك ابو بکری نزاری یافتند
17030-Üç gün üç gece aradıktan sonra zayıf ve hasta bir Ebû Bekir
buldular.

رهگذر بود و بمانده از مرض در یکی گوشه‌ی خرابه پر حرص
17031-Yolcu imiş, Sebzvar onun yolu üstünde olduğu için uğramış ve
hastalanıp bir virâne köşesinde âdeta çürüyecek bir hâle gelmişti.

خفته بود او در یکی کنجی خراب چون بدیدندش بگفتندش شتاب
17032-O, harap bir köşede yatıyordu. Onu bulunca dediler ki: Kalk ve
acele et!

خیز که سلطان ترا طالب شده‌ست کز تو خواهد شهر ما از قتل رست
17033-Kalk ki seni sultan istiyor. Şehrimiz, senin yüzünden katliâmdan
kurtulacak.

گفت اگر پایم بدی یا مقدمی خود به راه خود به مقصد رفتمی
17034-Ebû Bekir dedi ki: Yürüyecek ve gidebilecek kadar ayağım da
kuvvet olsaydı kendi yoluma ve maksadıma giderdim.

اندر این دشمن‌کده کی ماندمی سوی شهر دوستان می‌راندمی
17035-Bu düşman memleketinde nasıl kalırdım? Dostların bulunduğu bir
şehre giderdim.

تخته‌ی مرده کشان بفراشتند بر کتف بو بکر را برداشتند
17036-Bir tabut getirip o Ebû Bekiri üstüne yatırdılar.

سوی خوارزمشاه حملان کشان می‌کشیدندش که تا بیند نشان
17037-Hamallar, onu yüklenip Sebzvârda Ebû Bekir isimli biri
bulunduğunu görsün diye Hârzemşâhın huzuruna getirdiler.

سبزوار است این جهان و مرد حق اندر اینجا ضایع است و ممتحق
17038-Bu Dünyâ Sebzâr şehri gibidir ki Merd-i İlâhi olanlar burada zâyî
olup gitmişlerdir.

هست خوارمشاه یزدان جلیل دل همی‌خواهد از این قوم رذیل
17039-Hârzemşâh da Rabb-i Celîli temsil etmektedir ki o Rabb-i Celîl, bu
rezil kavimden saf ve hâlis bir kalp istemektedir.

گفت لا ينظر الی تصویرکم فابتغوا ذا القلب فی تدبیرکم
17040-Cenâb-ı Peygamber: "Allâh (C.C.) sizin sûretlerinize bakmaz"
buyurmuştur. O halde Ey Ehl-i Dünya; bir gönül sâhibini -bir Merd-i ilâhîyi-
arayın.

من ز صاحب دل کنم در تو نظر نی به نقش سجده و ایثار زر
17041-Ben bir ârif vâsıtasıyla sana nazar ederim. Ettiğin sûri secde ve
dağıttığın altın sebebiyle değil!

تو دل خود را چو دل پنداشتی جستجوی اهل دل بگذاشتی
17042-Sen, kendi kalbini hakiki bir kalp sandın da, gönül sâhibi ârifleri
aramayı bıraktın.

دل که گر هفصد چو این هفت آسمان اندر او آید شود یاوه و نهان

17043-Gönül öyle bir şeydir ki, bu yedi semânın yedi yüz misli bir genişlik ona dâhil olsa, gönlün genişliği içinde kaybolur.

این چنین دل ریزه‌ها را دل مگو سبزواری اندر ابو بکری مگو

17044-Böyle gönül döküntülerine gönül deme. Sebzvâr şehrinde Ebû Bekir arama.

صاحب دل آینه‌ی شش رو شود حق از او در شش جهت ناظر بود

17045-Gönül sahibi, altı taraflı ayna gibidir. Allâh(C.C.) altı cihete onun vasıtasıyla bakar.

هر که اندر شش جهت دارد مقرر نکندش بی‌واسطه‌ی او حق نظر

17046-Altı cihette karar etmiş olanlara onun vasıtası olmaksızın Allâh (C.C.) nazar eylemez.

گر کند رد از برای او کند ور قبول آرد همو باشد سند

17047-Eğer Cenâb-ı Hakk, birinin matlûbunu reddederse o gönül sahibi için reddeder, kabul eyleyecek olursa yine o gönül sahibi için kabul eder.

بی‌از او ندهد کسی را حق نوال شمه‌ای گفتم من از صاحب وصال

17048-O vasıta olmadan Allâh (C.C.) kimseye bir nimet vermez. Ben Hakk'a vasil olan zâtın ahvâlinden pek az bir şey söylüyorum.

موهبت را بر کف دستش نهد و ز کفش آن را به مرحومان دهد

17049-Atâ ve ihsanı onun avcunu kor. O avuç vasıtasıyla atıyye ve mevhibesini merhametine mazhar olanlara verir.

با کفش دریای کل را اتصال هست بی‌چون و چگونه و بر کمال

17050-O gönül sahibinin avucuyla Deryâ-yı Küll'ün -Allâh(C.C.)'ın rahmet denizinin- ittisâli vardır. Fakat o ittisal -birleşme- nasıllıktan münezze ve tarif edilemez bir hâl-i kemâldir.

اتصالی که نگنجد در کلام گفتنش تکلیف باشد و السلام

17051-O öyle bir ittisaldır ki târif ve beyânı kelâma sığmaz. Onu söylemeye ve anlatmaya çalışmak, beyhûde zahmetten ibaret kalır.

صد جوال زر بیاری ای غنی حق بگوید دل بیار ای منحنی

17052-Ey zengin kimse; sen Huzur-u ilâhiyyeye yüz çuval altın götürse -o miktar hayır ve hasenâtta bulunsan- Cenâb-ı Hakk buyurur ki: "Ey huzurumda eğilmiş olan; bana gönül getir."

گر ز تو راضی است دل من راضی‌ام ور ز تو معرض بود اعراضی‌ام

17053-Eğer senden o Gönül râzî ise ben de râzıyım. Yok yüz çevirmişse ben de yüz çeviririm.

ننگرم در تو در آن دل بنگرم تحفه او را آر ای جان بر درم

17054-Ey ruhu kapımda bulunan kimse; sana bakmam, bana getireceğin gönül'e bakarım. Hediye olarak bana öyle bir gönül getir.

با تو او چون هستم من چنان زیر پای مادران باشد جنان

17055-Gönül seninle nasılsa ben de öyleyim. Cennet anaların ayakları altındadır.

تو بگویی نك دل آوردم به تو گویدت پر است از این دلها قتل

17056-Sen dersin ki: İşte sana gönül getirdim ya... Cenâb-ı Hakk da sana buyurur ki böyle gönüllerle şehir dopdoludur.

آن دلی آور که قطب عالم اوست جان جان جان جان آدم اوست

17057-Sen bana Alemin kutbu olan gönlü getir. İnsanın canının canının canının canı o gönlüdür.

از برای آن دل پر نور و بر هست آن سلطان دلها منتظر

17058-O münevver ve hayırkâr gönül için, gönüller sultanı olan Allâh (C.C.) muntazırdır.

تو بگردی روزها در سبزوار آن چنان دل را نیابی ز اعتبار

17059-Ey sâlik; sen Sebzvâr şehrinde günlerce dolaşsan öyle bir kalbe itibar edildiğini bulamaz ve göremezsın.

پس دل پژمرده‌ی پوسیده جان بر سر تخته نهی آن سو کشان

17060-Sen solmuş ve ruhu çürümüş bir gönlü teneşir tahtasına yatırıp taraf-ı ilâhiye götürüyorsun.

گویدت این گورخانه است ای جری که دل مرده بدین جا آوری

17061-Cenâb-ı Hakk sana buyurur ki: Ey küstâh ve cüretkâr; burası kabir midir ki huzuruma ölmüş bir kalp getiriyorsun?

رو بیاور آن دلی کاو شاه خوست که امان سبزوار کون از اوست

17062-Git de huzuruma şâhâne tabiatlı bir gönül getir ki Dünya Sebzvârının amânı onun sâyesindedir.

گویی آن دل زین جهان پنهان بود ز آنکه ظلمت با ضیا ضدان بود

17063-Sanki o gönül, bu cihandan gizlenmiştir. Çünkü zulmet ile ziya birbirine zıttır, bir arada bulunmaz.

دشمنی آن دل از روز اُلسْتُ سبزوار طبع را میراثی است

17064-Eleştü birabbiküm gününden beri, o gönüle olan düşmanlık tabiat sebzvarına miras kalmıştır.

ز آنکه او باز است و دنیا شهر زاغ دیدن ناجنس بر ناجنس داغ

17065-Çünkü o gönül sâhibi doğan kuşu gibidir. Dünya ise, kargalar şehri mesâbesindedir. Kendi cinsinden olmayanı görmek, insanı yaralar.

ور کند نرمی نفاقی می‌کند ز استمالت ارتفاقی می‌کند

17066-İnsan kendi cinsinden olmayanla uyuşmuş gibi görünürse o hal, samimi değildir, münâfıklıktır.

می‌کند آری نه از بهر نیاز تا که ناصح کم کند ناصح

دراز

17067-O münâfık, evet der ama tasdik ettiğinden değil, nasihat verenin sözü kısa kesmesi içindir.

ز آنکه این زاغ خس مردار جو صد هزاران مکر دارد تو بتو

17068-Çünkü bu leş kargası, yüz binlerce ve kat kat mekr ve hile bilir.

گر پذیرند آن نفاقش را رهید شد نفاقش عین صدق مستفید

17069-Eğer Münâfıkın nifâfkını o gönül sâhibi kabul ederse münâfık kurtulur; ve münâfıklığı, kendisine fayda verecek bir doğruluk olur.

ز آنکه آن صاحب دل با کر و فر هست در بازار ما معیوب خر

17070-Çünkü o muhterem gönül sahibi, bizim pazarımızda ayıplı olanları satın alırlar.

صاحب دل جو اگر بی‌جان نه‌ای جنس دل شو گر ضد سلطان نه‌ای

17071-Ey sâlik; eğer cansız -taş ve ağaç gibi ruhsuz- değilsen gönül sahibini ara. Eğer hakikat sultanına zıt değilsen, gönülle aynı cinsten olmaya bak.

آن که زرق او خوش آید مر ترا آن ولی تست نه خاص خدا

17072-Halbuki riyâsı, sana hoş gelen, tabiatına uygun olan kişi dostundur. Dostundur ama Hakk'ın dostu değil ki!

هر که او بر خو و بر طبع تو زیست پیش طبع تو ولی است و نبی است

17073-Her kim senin arzu ve tabiatına göre yaparsa senin indinde o, velî hatta nebî görünür.

رو هوا بگذار تا بویت شود و آن مشام خوش عبر جویت شود

17074-Yürü, hevâ ve hevesi bırak da bir koku al, o güzelim amber kokusunu duy.

از هوارانی دماغت فاسد است مشک و عنبر پیش مغزت کاسد است

17075-Heva ve hevesine uyarsan dimağın bozulur. Misk ve amber sence hiçbir şeye yaramaz bir hale gelir.

حد ندارد این سخن و آهوی ما می‌گریزد اندر آخور جا به جا

17076-Bu sözün sonu gelmez, halbuki ceylânımız, ahırda bir yerden bir yere kaçıp durmada!...

“EŞEKLE AHIRINDAKİ CEYLÂN HİKÂYESİNİN ARTA KALANI”

بقیه‌ی قصه‌ی آهو و آخور خران

روزها آن آهوی خوش ناف نر در شکنجه بود در اصطبل خر

17077-O göbeği miskli ceylân, günlerce eşek ahırında işkence çekmekteydi.

مضطرب در نزع چون ماهی ز خشک در یکی حقه معذب پشک و مشک

17078-Karaya vurmuş balık gibi can çekişmede, çırpınıp durmadaydı. Pislikle misk, âdetâ bir hokkaya girmişti.

یک خرش گفتی که ها این بو الوحوش طبع شاهان دارد و میران خموش

17079-Bir eşek diyordu ki: Bu hayvanlar babası, padişahlarla beylerin huyunda, susun!

و آن دگر تسخر زدی کز جر و مد گوهر آورده‌ست کی ارزان دهد

17080-Başka bir eşek, onun gidip gelmesine bakıp alay ederek: Bir inci bulmuş, nasıl olurda ucuza satar? diyordu.

و آن خری گفتی که با این نازکی بر سریر شاه شو گو متکی

17081-Bir başka eşek: Söyleyin diyordu, bu nâziklikle padişahın tahtına çıkıp yaslansın.

آن خری شد تخمه‌ی وز خوردن بماند پس به رسم دعوت آهو را بخواند

17082-Bir başka eşek de çok yemiş, imtilâya uğramış, yemeden kalmıştı. Ceylânı çağırdı.

سر چنین کرد او که نه رو ای فلان اشتهايم نيست هستم ناتوان

17083-Ceylan başını kaldırıp: Hayır, iştahım yok, kuvvetsizim, dedi.

گفت می‌دانم که نازی می‌کنی یا ز ناموس احترازی می‌کنی

17084-Eşek dedi ki: Biliyorum ki nazlanıyorsun. Yahut da utanıyorsun da onun için çekinmektesin.

گفت او با خود که آن طعمه‌ی تو است که از آن اجزای تو زنده و نو است

17085-Ceylân kendi kendisine: O yemek senin yemeğin. Senin bedenin cüz'üleri ondan dirilmekte, tazelenmekte...

من الیف مرغزاری بوده‌ام در زلال و روضه‌ها آسوده‌ام

17086-Ben çayırılığın arkadaşığıydım. Duru sularla, bağlar, bahçelerle avunur, eğlenirdim.

گر قضا انداخت ما را در عذاب کی رود آن خو و طبع مستطاب

17087-Kaza ve Kader, bizi azâba düşürürse o huy, o güzel tabiat nasıl olur da değişir?

گر گدا گشتم گدا رو کی شوم ور لباسم کهنه گردد من نوم

17088-Yoksul olduysam bile nasıl olur da yoksulca hareket ederim? Elbisem eskidiyse ben yeniyim.

سنبل و لاله و سپر غم نیز هم با هزاران ناز و نفرت خورده‌ام

17089-Ben, sümbülü, lâleyi, reyhanı bile binlerce nazla ve istemeyerek yedim, dedi.

گفت آری لاف می‌زن لاف لاف در غریبی بس توان گفتن گزاف

17090-Eşek: Evet, dedi. Söylen, dırıldan. Gariplikle çok saçma şeyler söylenebilir.

گفت نافم خود گواهی می‌دهد منتهی بر عود و عنبر می‌نهد

17091-Ceylân dedi ki: Göbeğim, sözlerime şehadet etmede. Öd ağacı ile ambere bile ehemmiyet vermeme.

لیک آن را که شنود صاحب مشام بر خر سرگین پرست آن شد حرام

17092-Fakat koku almayan bunları nereden duyacak? Pislîğe tapan eşeğe o koku haramdır.

خر گمیز خر ببوید بر طریق مشک چون عرضه کنم با این فریق

17093-Eşek yolda giderken diğer bir eşeğin sidiğini koklar ve ondan hoşlanır. Bu çeşit mahluklara nasıl misk arz edebilirim.

بهر این گفت آن رسول مستجیب رمز الاسلام فی الدنيا غریب

17094-O şefâat sahibi peygamber, bu yüzden: "İslam, dünyada garipdir" remzini söylemiştir.

ز انکه خویشانش هم از وی می‌رمند گر چه با ذاتش ملائک هم دمنند

17095-Çünkü zâtı, meleklerle hemdem olmakla berâber, akrabaları bile kendisinden kaçarlardı.

صورتش را جنس می‌بینند انام لیک از وی می‌نیابند آن مشام

17096-Avam takımı, onun sûretine bakar, onu kendilerine cins sanır ama ondaki kokuyu duymaz.

همچو شیرری در میان نقش گاو دور می‌بینش ولی او را مکاو

17097-Öyle bir zât, sığır derisi içinde arslan gibidir. Onu uzaktan gör, fakat o deriyi kazımaya kalkışma!

ور بکاوی ترك گاو تن بگو که بدرد گاو را آن شیر خو

17098-Eğer kazımaya kalkışırsan ten öküzünü terk et. Çünkü o arslan tabiatlı velî, o öküzü parçalar.

طبع گاوی از سرت بیرون کند
 خوی حیوانی ز حیوان بر کند
 17099-O arslan tabiatlı veli, senin öküzlük tabiatını başından, yahut sırrından, -kalbinden çıkarır- hayvanlık huyunu hayvandan izâle eyler.
 گاو باشی شیر گردی نزد او
 گر تو با گاوی خوشی شیری مجو
 17100-Sen öküz bile olsan O'nun himmet ve terbiyesiyle arslan olursun. Fakat öküzlükten hoşlanıyorsan nâfile arslanlığı arama.

**“BEN YEDİ ARIK ÖKÜZ GÖRDÜM, YEDİ SEMİZ ÖKÜZÜ YEDİ”
 ÂYET-İ KERİMESİNİN TEFİSİRİ”**

تفسیر اینی اری سَبَّحَ بَقَرَاتِ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبَّحٌ عَجَافٌ، آن گاو آن لاغر را خدا به صفت شیران گرسنه آفریده بود تا آن هفت گاو فربه را به اشتها می‌خوردند، اگر چه آن خیالات صور گاو آن در آینه‌ی خواب بنمودند تو معنی نگر

آن عزیز مصر می‌دید به خواب
 چون که چشم غیب را شد فتح باب
 17101-Mısır azizi gayb gözüne kapı açıldığından rüyâda:
 هفت گاو فربه بس پروری
 خوردشان آن هفت گاو لاغری
 17102-Yedi semiz ve çok besili öküzü, yedi tâne zayıf öküzün yediğini gördü.

در درون شیران بدن آن لاگران
 و نه گاو آن را نبودندی خوران
 17103-O zayıf öküzler mânen arslan idiler. Yoksa besili öküzleri yiyemezlerdi.

پس بشر آمد به صورت مرد کار
 لیک در وی شیر پنهان مرد خوار
 17104-Ef'âl-i îlâhiyyenin zuhûruna vasıta olan bir kâmil de sûrette insan görünür, fakat, onun derûnunda insan yiyici bir aslan gizlidir.

مرد را خوش و اخورد فردش کند
 صاف گردد دردش ار دردش کند
 17105-O arslan, müsteid bir kimseyi hoşça yer ve ahlâk-ı zemîmeden pâk bir hale getirir. Derdi varsa tortusunu süzer, sâf bir hâle sokar.

ز آن یکی درد او ز جمله‌ی دردها
 و ارهد پا بر نهد او بر سها
 17106-O sâlik, muhabbet derdiyle bütün dertlerden şifâ bulur ve ayağını sühâ yıldızının üzerine kor.

چند گویی همچو زاغ پر نحوس
 ای خلیل از بهر چه کشتی خروس
 17107-Ey sâil; İbrahim Aleyhisselâma: Ey Halil, horozu niçin öldürdün? diye soran menhus karga gibi ne çok sual ediyorsun?

گفت فرمان حکمت فرمان بگو
 تا مسبح کردم آن را مو به مو
 17108-Hz. İbrahim: Fermân-ı îlâhî ile kestim, cevabını vermiş; karga da: O fermânın hikmetini söyle ki Allâh (C.C.)'ı dâimi sûrette ve her bir kılımla tesbih edeyim, demişti.

**“İBRAHİM ALEYHİSSELÂMIN HOROZU KESMESİ, MÜRİDİN BATININDAKİ KÖTÜ
 VE HELÂK EDİCİ SIFATLARDAN HANGİSİNİN GİDERİLMESİNE
 İŞARET OLDUĞUNUN BEYANI”**

بیان آن که کشتن خلیل علیه السلام خروس را اشارت به قمع و قهر کدام صفت بود از صفات مذمومات مهلاکات در باطن مرید

شهوتی است او و بس شهوت پرست
ز آن شراب زهرناک ژاژ مست
17109-Horoz, şehvete mensuptur, şehvetine tapar. O kötü hasletin zehirli şarabıyla sarhoştur.

گر نه بهر نسل بودی ای وصی
آدم از ننگش بکردی خود خصی
17110-Eğer şehvet, idâme-i nesil için olmasaydı Hz. Âdem, ondan utandığı için kendisini hadım ederdi.

گفت ابلیس لعین دادار را
دام زفتی خواهم این اشکار را
17111-Şeytan, Dergâh-ı İlâhiyyeden kovulunca ve kendisine kıyâmete kadar mühlet verilince Âdil-i Mutlak Hazretlerine dedi ki: İnsan avı için azîm bir tuzak isterim.

زر و سیم و گله‌ی اسبش نمود
که بدین تانی خلاق را ربود
17112-Allâh (C.C.) ona altın, gümüş ve at sürüsü gösterdi ve: Halkı bunlarla avlayabilirsin, dedi.

گفت شاباش و ترش آویخت لنج
شد ترنجیده و ترش همچون ترنج
17113-Şeytan zâhiren teşekkür etti, fakat suratını ekşitti, sıkılmış turunç gibi dudaklarını sarkıttı.

پس در و گوهر ز معدنهای خوش
کرد آن پس مانده را حق پیش کش
17114-Sonra Cenâb-ı Hakk, o geberesiceye, hoş madenlerden altın ve mücevheratı armağan etti.

گیر این دام دگر را ای لعین
گفت زین افزون ده ای نعم المعین
17115-Ve buyurdu ki: Ey mel'ûn; şu tuzakları da al. Şeytan da dedi ki: Ey güzel yardımcı, bundan fazlasını ver.

چرب و شیرین و شرابات ثمین
دادش و بس جامه‌ی ابریشمین
17116-Yağlı ve tatlı yemeklerle kıymetli meşrûbâtı ve türlü türlü ipekli elbiseleri de verdi.

گفت یا رب بیش از این خواهم مدد
تا ببندمشان بحبل من مسد
17117-Şeytan dedi ki: Yâ Rabbi, Âdem evlâdını liften örölmüş iple bağlamam -iyice sapıtmam- için bundan daha fazlasını isterim.

تا که مستانت که نر و پر دلند
مردوار آن بندها را بگسلند
17118-Senin muhabbetinle mest olmuş erkek ve cesur kimseler benim o bağlarımı erkekcesine kırar ve koparırlar.

تا بدین دام و رسنهای هوا
مرد تو گردد ز نامردان جدا
17119-Bana öyle vasıtalar ver ki, o tuzak ve iplerle Merdân-ı İlâhî nâmerdlerden ayrılsın.

دام دیگر خواهم ای سلطان تخت
دام مرد انداز و حیلت ساز سخت
17120-Ey ululuk tahtının hakiki sultanı, bunlardan başka kuvvetli hileler yapacak ve insanları aldatıp düşürecek başka bir tuzak isterim.

خمر و چنگ آورد پیش او نهاد
نیم خنده زد بدان شد نیم شاد
17121-Cenâb-ı Hakk, şarabı ve çeng çalgısını onun önüne koydu. Şeytan gülümsedi ve yarı memnun oldu.

سوی اضلال ازل پیغام کرد
که بر آر از قعر بحر فتنه گرد
17122-Allâh (C.C.)'ım idlâl-ı ezelisini tarafına iltica etti ve: Fitne denizinin dibinden toz kaldır, diye yalvardı.

نی یکی از بندگانت موسی است پرده‌ها در بحر او از گرد بست
 17123-İlâhî; Mûsâ kullarından biri değil miydi? O'na verdiği bir kudretle denize tozdan perdeler çekmedi mi? Çekmeyecek mi?
 آب از هر سو عنان را وا کشید از تگ دریا غباری بر جهید
 17124-O'nun mûcizesi ile denizin suları çekildi, denizin dibinden tozlar yükseldi.
 چون که خوبی زنان با او نمود که ز عقل و صبر مردان می‌فزود
 17125-Allâh (C.C.), erkeklerin aklını ve sabrını alan kadın güzelliğini Şeytana gösterince memnun oldu.
 پس زد انگشتک به رقص اندر فتاد که بده زوتر رسیدم در مراد
 17126-Ellerini çırpı ve oynamaya başladı da: Yâ rabbî; bu fitneyi çabuk bana ver, muradıma eriştim dedi.
 چون بدید آن چشمهای پر خمار که کند عقل و خرد را بی‌قرار
 17127-Şeytan, aklı, fikri bîkarar eden kadınların mahmur gözlerini görünce.
 و آن صفای عارض آن دلبران که بسوزد چون سپند این دل بر آن
 17128-Kezâ o dilber kadınların, kalbi çörek otu gibi yakan yanaklarındaki safvet ve letâfeti müşâhede edince.
 رو و خال و ابرو و لب چون عقیق گویا حق تافت از پرده‌ی رقیق
 17129-Onların yüzünü, benini, kaşını, hakik gibi kırmızı dudağını seyredince ince bir perde arkasından Hakk'ın cemâli parladı sandı.
 دید او آن غنچ و بر جست او سبک چون تجلی حق از پرده‌ی تنک
 17130-Şeytan, kadınlardaki o cilve ve edâyı görünce ince bir perdeden Hakk tecelli ediyormuş zannetti ve yerinden sıçradı.

“İNSANI EN GÜZEL BİR SIFATTA YARATTIK. SONRA ONU AŞAĞILIKLARIN EN AŞAĞISINA REDDETTİK” ÂYETİ İLE
 “KİMİ YAŞATIR, ÖMRÜNÜ UZUN EDERSEK, ONU KOCALTIR, GÜZELLİĞİNİ VE KUVVETİNİ AZALTIRIZ” ÂYETİNİ TEFSİRİ
 تفسیر خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَن تَقْوِيمٍ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ وَ تفسیر وَ مَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ

آدم حسن و ملک ساجد شده همچو آدم باز معزول آمده
 17131-Âdem güzellik timsaliydi, melek ona secde etmişti. Fakat Âdem, bu güzellikten düşünce.
 گفت آوه بعد هستی نیستی گفت جرمت این که افزون زیستی
 17132-Dedi ki: Eyvâh varlıktan sonra yokluk! Cenâb-ı Hakk da ona mânevî bir lisan ile buyurdu ki: Cürmün şu: Fazla yaşadın.
 جبرئیلش می‌کشاند موکشان که برو زین خلد و از جوق خوشان
 17133-Cebrail onu saçından tutup: Cennetten ve bu hoş kimseler arasından çekil dedi.
 گفت بعد از عز این اذلال چیست گفت آن داد است و اینت داوری است
 17134-O güzel Âdem: İzzetten sonra bu zillet nedir? diye sordu. Cebrâil de: İzzetin Allâh (C.C.)'ın ihsanı idi. Zilletin de O'nun adlidir, cevâbını verdi.

جبرئیل سجدہ می کردی بہ جان چون کنون می رانیم تو از جنان
17135-Ey Cebrail: Sen candan, gönülden bana secde ediyordun. Nasıl oluyor da şimdi Cennetten kovuyorsun?
 حلہ می پرد ز من در امتحان همچو برگ از نخل در فصل خزان
17136-Sonbaharda yapraklar ağaçtan ayrılıp nasıl dökülürse, benden de bir imtihan yüzünden şu güzelim elbiseler uçuyor.
 آن رخی کہ تاب او بد ماموار شد بہ پیری همچو پشت سوسمار
17137-Onun yanağı bir vakit ay gibi parlaktı. Şimdi ihtiyarlıktan kertenkele sırtı gibi buruşur.
 و آن سرو فرق گش شعشع شدہ وقت پیری ناخوش و اصلع شدہ
17138-Parıl, parıl parlayan saçlarla şâsaalı olan o baş ve o güzel tepe, yine ihtiyarlıktan nâhoş ve saçsız bir hale gelir.
 و آن قد صف در نازان چون سنان گشتہ در پیری دو تا همچون کمان
17139-O naz ve edâlarla salınan ve mızrak gibi dümdüz olan boy, ihtiyarlık dolayısıyla yay gibi iki kat olur.
 رنگ لالہ گشتہ رنگ زعفران زور شیرش گشتہ چون زہرہی زنان
17140-Lâle gibi kırmızı olan rengi, safran rengine döner. Arslan gibi kuvvetli iken gücü kuvveti kesilir, karılar gibi takatsız bir hâle gelir.
 آن کہ مردی در بغل کردی بہ فن می بگیرندش بغل وقت شدن
17141-O bir pehlivan güreşte hile ve oyunla koltuğunun altına alırken, şimdi, yürütmek için onun koltuğuna girerler.
 این خود آثار غم و پژمردگی است ہر یکی زینہا رسول مردگی است
17142-Bunlar hakikaten gam ve pörsüme alâmetleridir ki her biri ölümün elçisi demektir.

“ONU AŞAĞILIKLARIN EN AŞAĞISINA REDDETTİK. ANCAK İNANAN VE İYİLİKTE BULUNANLAR MÜSTESNÂ. ONLARA SONU OLMAYAN VE KESİLMEYEN ECİR VARDIR” ÂYET-İ KERİMESİNİN TEFSİRİ

تفسیر أسْفَلَ سَافِلِينَ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

لیک گر باشد طبیبش نور حق نیست از پیری و تب نقصان و دق
17143-Lâkin nûr-ı İlâhî insanın tabibi olursa ona ihtiyarlıktan ve hararetten bir noksan gelmez.
 سستی او هست چون سستی مست کاندہ آن سستیش رشک رستم است
17144-Nûr-ı ilâhiye nâil olan kimsenin gevşekliği ve zâafı, bir sarhoşun mestliği gibidir. O gevşeklikte bile güçlü kuvvetlidir, Rüstem bile ona haset eder.

گر بمیرد استخوانش غرق ذوق ذرہ ذرمش در شعاع نور شوق
17145-Ölürse kemikleri zevke gark olur, zerre zerre bütün varlığı şevk ışığine dalar.
 وان کہ آتش نیست باغ بی ثمر کہ خزانہش می کند زیر و زبر
17146-Kendisinde o nûr-ı İlâhî bulunmayan da son baharın alt üst ettiği meyvesiz bağ gibidir.

- گل نماند خاها ماند سیاه
 17147-Öyle bir bağda gül kalmaz, kara dikenler kalır da o bağ, saman
 yığını gibi sarı ve mahsulsüz bir hale gelir.
- تا چه زلت کرد آن باغ ای خدا
 17148-Ya Rabbî, o bağ ne kabahatte bulundu ki ondan bu letâfet
 elbiseleri ayrılıyor?
- خویشتن را دید و دید خویشتن
 17149-Kendini görmesidir, kendini görmek ise öldürücü zehirdir. Ey
 imtihan geçiren kimse aklını başına al!
- شاهدی کز عشق او عالم گریست
 17150-Bir güzel ki âlem onun aşkından ağılıyordu, şimdi herkes yanından
 kovuyor, acaba cürmü nedir?
- جرم آن که زیور عاریه بست
 17151-Cürmü şudur: İğreti süs takındığı halde, bu elbiseler ve süsler
 benimdir, diye davaya kalkıştı.
- واستائیم آن که تا داند یقین
 17152-Güzellik harmanı bizimdir, güzellerin o harmandan ancak dâne
 topladıkları yakinen bilinsin diye, onu geri alıyoruz.
- تا بداند کان حلل عاریه بود
 17153-O güzellik ve süslerin iğreti olduğunu, sadece Varlık Güneşinin bir
 pertevi bulunduğunu anlasın diye o letâfeti istirdâd ediyoruz.
- آن جمال و قدرت و فضل و هنر
 17154-Bütün güzellikler, kudretler, faziletler ve mârifetler; Güzellik
 Güneşindendir ve bu tarafa gelmiş vurmuştur.
- باز می‌گردند چون استارها
 17155-O Güneşin ışığı, yıldızlar gibi, geri döner ve vurduğu şu beden
 duvarlarından çekilir giderler.
- پرتو خورشید شد وا جایگاه
 17156-Güneşin ışığı gitti mi, aksetmiş olduğu her beden duvarı karanlık
 ve siyah kalır.
- آن که کرد او در رخ خوبانت دنگ
 17157-Güzellerin yüzünde parlayan ve insanı hayran eden nur, Güzellik
 Güneşinin üç renkli camdan akseden pertevidir.
- شیشه‌های رنگ رنگ آن نور را
 17158-O tek nûru, renk renk camlar, bize böyle çeşit çeşit
 göstermektedir.
- چون نماند شیشه‌های رنگ رنگ
 17159-Renk renk camlar kalmayınca o zaman bîrenk olan nûr seni
 hayran eder.
- خوی کن بی‌شیشه دیدن نور را
 17160-Nûru camsız görmeyi itiyad et ki cam kırılınca kör olmayasın.
- قانعی با دانش آموخته
 17161-Öğrenilmiş bilgiye kanaat etmiş, başkalarının kandiliyle gözünü
 aydınlatmışın.
- او چراغ خویش بر باید که تا
 تو بدانی مستعیری نی فتا

17162-Senin hakiki bir ilim sahibi değil, onu öğreti olarak üzerinde bulunduran biri olduğunu anlatmak için sahibi senden çerağını kaldırırverir.

گر تو کردی شکر و سعی مجتهد غم مخور که صد چنان بازت دهد

17163-Eğer sen hakikaten ve Allâh (C.C.) rızası için çalışıp şükredersen gam yeme. Zira, Cenâb-ı Hakk sana onun yüz mislini ihsan eder.

أمة الكفران أضلّ أعمالهم أمة الايمان أصلح بالهم

17164-Küfre ümmet olanların işleri boştur. İmana ümmet olanların kalpleri temizdir, özleri halistir.

گم شد از بی شکر خوبی و هنر که دگر هرگز نبیند ز آن اثر

17165-Şükretmeyenden güzellik, hüner ve mârifet zâil olur. O kadar ki, artık ondan bir eser bile göremez.

که أضلّ أعمالهم ای کافران جستن کام است از هر کامران

17166-Zira ey kâfirler yaptıkları, işledikleri boştur Nazm-ı Celîlinin mânası: Mûradına ermiş olanlardan o muradın çıkıp gitmesi demektir.

جز ز اهل شکر و اصحاب وفا که مر ایشان راست دولت در قفا

17167-Yalnız, şükür ehli ile vefâ sahiplerinin elde ettikleri kaybolmaz. Çünkü devlet, onların ardlarındadır.

دولت رفته کجا قوت دهد دولت آینده خاصیت دهد

17168-Zâil olmuş devlet nasıl kuvvet verir? İnsana kuvvet ve kudret gelecek devletten gelir.

قرض ده زین دولت اندر اقرضوا تا که صد دولت ببینی پیش رو

17169-Borç verin emrine uy da bu Dünya devletinden borç ver. Bu sûretle önünde yüzlerce devlet ve saâdet görürsün.

اندکی زین شرب کم کن بهر خویش تا که حوض کوثری یابی به پیش

17170-Bu dünyadaki yiyinti ve içintiden bir miktarını nefsenden azalt ki ona mükâfat olarak önünde Kevser havuzunu bulasın.

جرعه بر خاک وفا آن کس که ریخت کی تواند صید دولت زو گریخت

17171-Vefâ toprağına bir cür'a bile döken kimseden devlet şikârı nasıl kaçabilir?

خوش کند دلشان که أصلح بالهم رد من بعد النوى انزالهم

17172-Cenâb-ı Hakk böyle ahdine vefâkar kullarının gönlünü hoş eder ve “Özleri doğrulmuştur, halistir.” buyrulmuştur. Hakk, onlara ihsan ettikleri şeyleri, o şeyler, mahvolup bittikten sonra yine ihsan eder.

ای اجل وی ترک غارت ساز ده هر چه بردی زین شکوران باز ده

17173-Ey köyü yağmalayan Türk gibi olan ecel, bu çok şükreden kullarımdan ne aldınsa geri ver.

وا دهد ایشان بنپذیرند آن ز انکه منعم گشته‌اند از رخت جان

17174-Ecel, aldıklarını geri verir, verir ama, kabul etmezler. Zira onlar rûhânî nimetlerden niğmetlenmişlerdir.

صوفییم و خرقة‌ها انداختیم باز نستائیم چون درباختیم

17175-Biz sôfîleriz ve hırkalarımızı atmışız, attığımız şeyi tekrar almayız.

ز آب شور و مهلکی بیرون شدیم بر حقیق و چشمه‌ی کوثر زدیم

17176-Tuzlu ve helak edici bir sudan -Dünyadan- çıktık; arı duru suya, kevser havuzuna vâsıl olduk.

آن چه کردی ای جهان با دیگران بی‌وفایی و فن و ناز گران
17177-Ey dünyâ; başkalarına yapmış olduğun vefâsızlığı, hilekârlığı, aşırı nazlanmayı;

بر سرت ریزیم ما بهر جزا که شهیدیم آمده اندر غزا
17178-Yaptıklarına karşılık olarak senin başına atıyoruz. Çünkü biz, Dünyaya gaza için gelmiş ve şehit olmuş erlerimiz, derler.

تا بدانی که خدای پاک را بندگان هستند پر حمله و مری
17179-Sende bu sûretle bilmiş ol ki pâk ve kuddûs olan Cenâb-ı Hakk'ın yürekli ve yiğit öyle kulları vardır ki,

سبلت تزویر دنیا بر کنند خیمه را بر باروی نصرت زنند
17180-Dünya yalanının bıyıklarını yolarlar, otağlarını zafer burcunun tâ üstüne kurarlar.

این شهیدان باز نو غازی شدند وین اسیران باز بر نصرت زدند
17181-Bu şehitler; yeniden gazi, bu esirler; tekrar muzaffer olmuşlardır.

سر بر آوردند باز از نیستی که ببین ما را گر اکمه نیستی
17182-Yokluktan yine baş kaldırıp derler ki: Eğer anadan doğma kör değilsen, işte bizi gör ki,

تا بدانی در عدم خورشیده‌هاست و آنچه اینجا آفتاب آن جا سهاست
17183-Yoklukta Güneşler bulunduğunu ve burada Güneş gibi parlak olanların orada Sühâ yıldızı gibi sönük kaldığını bilesin!

در عدم هستی برادر چون بود ضد اندر ضد چون مکنون بود
17184-Ey birâder; yokluk âleminde varlık nasıl bulunur. Zıt, zıttın içine nasıl gizlenebilir?

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ بدان که عدم آمد امید عابدان
17185-Ölüden diri çıkarır âyetini oku. Zirâ bütün âbidlerin ümidi yokluktadır.

مرد کارنده که انبارش تهی است شاد و خوش نه بر امید نیستی است
17186-Tohumu tarlaya atmakla anbarı boşaltmış olan çiftçi, yokluk ümidiyle şâd ve hoş değil midir?

که بروید آن ز سوی نیستی فهم کن گر واقف معنیستی
17187-Ektiği tohum yokluktan yetişip bitecektir. Eğer mânâya vâkıf isen bu misalden anla!

دم به دم از نیستی تو منتظر که بیابی فهم و ذوق آرام و بر
17188-Sen de anbean yokluktan anlayış, zevk, huzur ve ihsan bulmayı beklemektesin.

نیست دستوری گشاد این راز را و نه بغدادی کنم ابخاز را
17189-Bu sırrı açmaya izin yoktur. Yoksa ben -değersiz bir şehir olan-Ebhâz'ı Bağdat haline getirirdim.

پس خزان‌هی صنع حق باشد عدم که بر آرد زو عطاها دم به دم
17190-O halde yokluk, Hakk sanatının hazinesidir. Anbeân oradan ihsan ve keremler gelip durmadadır.

**“YOK GİBİ GÖRÜNEN VE HAKİKATTE VAR OLAN ÂLEMLE, YOK OLDUĞU HALDE
VAR GÖRÜNEN ÂLEM”**

مثال عالم هست نیست نما و عالم نیست هست نما

- نیست را بنمود هست و محتشم
17191-Cenâb-ı Hakk, yoku var ve debdebeli olarak gösterdi, varı da yokluk şeklinde izhar etmiştir.
بحر را پوشید و کف کرد آشکار
17192-Kezâ o Kaadîr-i Mutlak; denizi gizledi, köpüğü meydana çıkardı. Rüzgarı gizledi de sana onun kaldırdığı tozu gösterdi.
خاک از خود چون بر آید بر علا
17193-Toz, hava içinde kıvrıla kıvrıla yükselir. Toprak nasıl olur da kendiliğinden yükseklere çıkabilir?
خاک را بینی به بالا ای علیل
17194-Ey görüşü illetli olan kimse; tozu, toprağı yükselmiş görürsün, rüzgârı ise görmüyorsun, onu delil ile anlıyorsun.
کف همی بینی روانه هر طرف
17195-Dalga köpüklerinin her tarafa akıp gittiğini görürsün. Fakat köpük kendi kendine var olamaz ki...
کف به حس بینی و دریا از دلیل
17196-Köpüğü görme hissinle görür, denizi ise delil ile anlarsın. Bunun gibi düşünce gizlidir de dedikodu meydana...
نفی را اثبات می‌پنداشتیم
17197-Biz, yoku var sanıyoruz.Çünkü gözlerimiz ancak mevhum mevcûdu görebiliyor.
دیده‌ای کاندر نعاسی شد پدید
17198-Uykulu göz hayalden ve yoktan başka ne görebilir?
لاجرم سر گشته گشتیم از ضلال
17199-Hasılı azgınlıkla başımız dönmüş, şaşırıp kalmışız. Nazarımızda hakikat gizli kalıyor, ancak hayali görüyoruz.
آفرین ای اوستاد سحر باف
17200-Aferin ey büyüler yapan üstâd! Hakikat âleminde yüz çevirenlere, şarap tortusu gibi, bu Dünyayı saf ve parlak gösterdin.
ساحران مهتاب پیمایند زود
17201-Büyücüler, ay ışığını kumaş yerine tüccara ölçüp biçerler de onlardan para çekerler.
سیم برابند زین گون پیچ پیچ
17202-Büyücüler böyle hilekârâne hareketle para kazanırlar. Halbuki tüccarın parası elden gider, kumaş ise hiç olur.
این جهان جادوست ما آن تاجریم
17203-Bu Dünya bir sihirbazdır, biz de onun müşterisiyiz ki ondan arşınla ay ışığı satın alır ve aldanırız.
گاز کند کرباس پانصد گز شتاب
17204-O sihirbaz, ay ışığından alelacele beş yüz arşın kumaş ölçer.

چون ستد او سیم عمرت ای رهی سیم شد، کرباس نی، کیسه تهی
17205-O *senin gümüş akçe gibi olan ömrünü alınca, ömür gümüşü gitmiş, hayali kumaş ortadan kaybolmuş, kesen ise boşalmış olur.*

قل اعودت خواند باید کای احد هین ز نفاثات افغان وز عقد
17206-Ey *Dünya sihrine kapılan kimse; sana "Kul eûzû"yü okumak ve: Yâ Rabbî, lutfet, beni bu üfürüklerden koru, feryat bu düğümlerden!...*

می‌دمند اندر گره آن ساحرات الغیاث المستغاث از برد و مات
17207-O *büyücü kadınlar, düğümler üstüne üflerler. Onların şerrinden sana sığınırım ey imdada yetişen Allâh (C.C.), medet... demek gerek.*

لیک بر خوان از زبان فعل نیز که زبان قول سست است ای عزیز
17208-Lâkin *azizim, Muavvezeteyni yalnız kavl ile değil; işinin, gücünün diliyle de okumalısın. Söz dili gevşektir.*

در زمانه مر ترا سه همراهند آن یکی وافی و این دو غدرمند
17209-Zamanede *sana üç arkadaş vardır ki biri vefâkar, ikisi gaddardır.*
آن یکی یاران و دیگر رخت و مال و آن سوم وافی است و آن حسن الفعال
17210-Vefasız *ve gaddar olan iki şeyin biri: Dost görünenler, diğeri mal ve eşyadır. Vefâlı olan üçüncüsü ise âmâl-i hasenedir, iyi işlerdir.*

مال ناید با تو بیرون از قصور یار آید لیک آید تا به گور
17211-Mal; *evden, dışarı çıkıp seninle beraber gelmez. Yâr gelir amma kabrin kenârına kadar gelir.*

چون ترا روز اجل آید به پیش یار گوید از زبان حال خویش
17212-Ecel *günü gelip sana çatınca yarin, ahbâbın hâl diliyle der ki:*
تا بدین جا بیش همراه نیستم بر سر گورت زمانی بیستم
17213-Sana *buraya kadar yoldaşım, bundan ötesine gidemem. Kabrinin üstünde bir müddet dururum.*

فعل تو وافی است زو کن ملتحدا که در آید با تو در قعر لحد
17214-Âmelin *ise vefâkârdır, onlara sarıl ki onlar; kabir çukuruna kadar seninle gelirler.*

“HZ. MUHAMMED (S.A.V.)İN BİR HADİSİNİN TEFSİRİ”

در تفسیر قول مصطفی علیه الصلاة والسلام لا بد من قرین یدفن معک و هو حی و تدفن معه و أنت میت، ان کان کریم اکرمک و ان کان لئیم اسلمک، و ذلك القرین عملک فاصلحه (ما استطعت، صدق رسول الله ص)

پس پیمبر گفت بهر این طریق با وفاتر از عمل نبود رفیق
17215-Hz. *Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: “Âhiret yolu için amelden daha vefâkâr bir arkadaş bulunmaz.*

گر بود نیکو ابد یارت شود و ر بود بد در لحد مارت شود
17216-Eğer *o amel iyi ise sana ebediyen dost olur, kötü ise kabirde yılanın olur, seni sokar.*

این عمل وین کسب در راه سداد کی توان کرد ای پدر بی‌اوستاد

17217-Babam doğruluk yolunda bu amel ve bu kazanç nasıl olur da üstadsız elde edilebilir?

هیچ بی‌ارشاد استادی بود دون‌ترین کسی که در عالم رود

17218-Dünyadaki en âdi sanat dahi bir üstadın tâlimi ve irşâdı olmaksızın elde edilebilir mi?

تا دهد بر بعد مهلت یا اجل اولش علم است آن گاهی عمل

17219-Her sanatın ibtidâsı ilim, sonrası ameldir ki bir müddet sonra, yâhut eceli müteâkip semere verir.

من کریم صالح من اهلها استعینوا فی الحرف یا ذا النهی

17220-Ey akıl sahibi, sanata çalış, fakat o sanatın aslını, inceliklerini kerim ve sâlih bir üstaddan talep et!

و اطلب الفن من ارباب الحرف اطلب الدر اخی وسط الصدف

17221-Birader; inciye sedefin ortasında ara, sanatı da o sanatın ehlinde iste.

بادروا التعلیم لا تستنکفوا ان رایتهم ناصحین انصفوا

17222-Hayırhâh kimseleri görürseniz, insaf edin de, onlardan öğrenmeye çalışın, çekinmeyin.

خواجگی خواجه را آن کم نکرد در دباغی گر خلق پوشید مرد

17223-Bir debbağ, iş görürken eski püskü bir hırka giyse, bu hırka, onun efendiliğini ve zenginliğini azaltmaz.

احتشام او نشد کم پیش خلق وقت دم آهنگر ار پوشید دل

17224-Bir demirci demir döverken, yırtık pırtık bir iş elbisesine bürünse bu, halk nazarında onun itibarını azaltmaz.

ملیس ذل پوش در آموختن پس لباس کبر بیرون کن ز تن

17225-Öyle ise vücûdundan kibir ve azamet elbisesini çıkar. Öğrenmekte zül ve tevâzu libâsını giyin.

حرفت آموزی طریقش فعلی است علم آموزی طریقش قولی است

17226-İlim öğrenmenin yolu sözledir, sanat öğrenmenin yolu ise iş ve hareketledir.

نه زبانت کار می‌آید نه دست فقر خواهی آن به صحبت قایم است

17227-Yokluk öğrenmek istersen bu, bir mürşid sohbetiyle kaim ve mümkündür. Bu hususta ne dilin işe yarar, ne de elin.

نه ز راه دفتر و نه از زبان دانش آن را ستاند جان ز جان

17228-Yokluk ilmini can, ancak bir candan alır. Bu defterden okumak ve dilden söylemekle mümkün değildir.

رمز دانی نیست سالک را هنوز در دل سالک اگر هست آن رموز

17229-Eğer sâlikin kalbinde fakr'ın remzi varsa bil ki daha onda fakrın rumûzu hâsıl olmamıştır.

پس أَلَمْ تَشْرَحْ بفرماید خدا تا دلش را شرح آن سازد ضیا

17230-Sâlikin gönlü açılır, nurlanırsa, o vakit Hakk Teâla: "Biz senin sineni, batınını şerh etmedik, ona vüsat vermedik mi?" buyurur.

شرح اندر سینه‌ات بنهاده‌ایم که درون سینه شرحت داده‌ایم

17231-Ey sâlik; senin de içini açtık, göğsünü ferahlattık.

محبلی از دیگران چون حالبی تو هنوز از خارج آن را طالبی

17232-Sen ise onu hâlâ dışarıda aramaktasın. Süt sağılan yer sensin de, sen başkalarının süt sağmasını bekliyorsun.

چشمه‌ی شیر است در تو بی‌کنار تو چرا می‌شیر جویی از تغار

17233-Sen de had ve kenarı olmayan bir süt pınarı vardır. O halde niçin hariçteki bir tulumdan süt talep ediyorsun?

منفذی داری به بحر ای آبگیر ننگ دار از آب جستن از غدیر

17234-Ey su çeken, denize bir deliğin, bir yolun var senin. Bir kuyudan su çekmekten utan!

که اَلَمْ نَشْرَحْ نه شرحت هست باز چون شدی تو شرح جو و کدیه ساز

17235-“Elem neşrah” nazm-ı celîli senin için bir şerh ve açık bir genişlik değil midir? Öyle iken neden sıkılır, neden yine şerh istersin?

درنگر در شرح دل در اندرون تا نیاید طعنه‌ی فلا تبصرون

17236-İçindeki şerh-i kalbîye dikkat et ki “Lâ tûbsırûn” ayıplaması vârid olmasın.

“O, SİZİNLE BERABERDİR” AYETİNİN TEFSİRİ

تفسیر وَ هُوَ مَعَكُمْ

يك سبد پر نان ترا بر فرق سر تو همی‌خواهی لب نان در بدر

17237-Başında ekmek dolu bir sepet olduğu halde sen hâla kapı kapı dolaşıyor, bir dilim ekmek istiyorsun.

در سر خود پیچ هل خیره سری رو در دل زن چرا بر هر دری

17238-Kendi başına dolan, sersemliği bırak. Yürü, gönül kapısını çal. Niçin her kapıya baş vuruyorsun?

تا به زانویی میان آب جو غافل از خود ز این و آن تو آب جو

17239-Dizine kadar dereye girmişsin de, kendinden gafilsin; şundan bundan su isteyip duruyorsun.

پیش آب و پس هم آب با مدد چشمها را پیش سد و خلف سد

17240-Önünde de, arkanda da dâimî akar bir su var. Lâkin önünde de arkanda da mânialar mevcut ve gaflet perdesi ile gözlerin kapalı.

اسب زیر ران و فارس اسب جو چیست این گفت اسب لیکن اسب کو

17241-At süvarinin altında iken süvari at arıyor. Ona: “Bu, altındaki nedir?” diye sorarsan, “At, ama at nerede?” diyor.

مست آب و پیش روی اوست آن اندر آب و بی‌خبر ز آب روان

17242-Suyun sarhoşu, su da gözü önünde. Kendisi su içinde, fakat akar sudan bîhaber.

17243-Bir kimse, bir şeyin mesti ve âşıkıdır. O şey ise gözünün önünde iken hem onu görmüyor, hem kendindeki şerh-i sadri bilmiyor.

چون گهر در بحر گوید بحر کو و ان خیال چون صدف دیوار او

17244-İnci gibi hani. İnci de denizde iken deniz nerede? diye sorar. O gafleti ve hayali, sedef gibi onun duvarı olmuştur.

گفتن آن کو حجابش می‌شود ابر تاب آفتابش می‌شود

17245-Onun, nerede? diye sorması ona hicap olmakta, Güneşin ziyasını kaplayan bir bulut kesilmede...

بند چشم اوست هم چشم بدش
عین رفع سد او گشته سدش
17246-Onun kötü ve illetli olan gözü, kendi görüşüne perde olmuştur. Ben gaflet perdesini kaldırdım vehmine düşmesi de kendisi için bir sed teşkil eylemiştir.

بند گوش او شده هم هوش او
هوش با حق دار ای مدهوش او
17247-Onun aklı da, kulağını tıkamıştır. Ey hakkın şaşkını olan kimse; aklını Allâh (C.C.)'a ver.

“BÜTÜN DERTLERİN BİR DERT YAPANI, CENÂBİ HAKK BAŞKA DERTLERDEN KUTARIR. FAKAT DERTLERİNİ DAĞITAN, BİR ÇOK ŞEYLERE DERTLENEN KİŞİYİ, HANGİ VADİDE HELAK OLACAĞSA HAKK KAYIRMAZ.” HADİS-İ ŞERİFİN TEFSİRİ
در تفسیر قول مصطفی علیه الصلاة و السلام من جعل الهموم هما واحدا كفاه الله سائر همومه و من تفرقت به الهموم لا يبالي الله في اي واد اهلكه

هوش را توزیع کردی بر جهات
می‌نیرزد تره‌ای آن ترهات
17248-Sen aklını muhtelif yerlere dağıtıyorsun. Halbuki o saçma sapan uğraşman, o beyhûde dırıldanman bir tere yaprağına bile değmez.

آب هوش را می‌کشد هر بیخ خار
آب هوش چون رسد سوی ثمار
17249-Senin akıl suyunu her dikenin kökü emip durdukça o su meyvelere nasıl ulaşabilir?

هین بزن آن شاخ بد را خو کنش
آب ده این شاخ خوش را نو کنش
17250-Aklını başına al da vücudun bahçesinde sürmüş olan o muzır dalları kes. Hoş ve faydalı sürgünlere de su ver, tazelendir.

هر دو سبزند این زمان آخر نگر
کاین شود باطل از آن روید ثمر
17251-O muzır ve faydalı sürgünlerden şimdi ikisi de yeşildir. Dikkat et ki biri kurusun, o biri meyve versin.

آب باغ این را حلال آن را حرام
فرق را آخر ببینی و السلام
17252-Bağın suyu o faydalı sürgüne helal, diğerine haramdır. Aralarındaki farkı sonra görürsün vesselâm.

عدل چه بود آب ده اشجار را
ظلم چه بود آب دادن خار را
17253-Adâlet nedir? Meyve ağaçlarına su vermektir. Zulüm nedir? Dikeni sulamaktır.

عدل وضع نعمتی در موضعش
نه به هر بیخی که باشد آب کش
17254-Adâlet bir nimeti yerine koymaktır, yoksa her su çeken kökü sulamak değildir.

نعمت حق را به جان و عقل ده
نه به طبع پر ز حیر پر گره
17255-Hakk'ın nimetini cam ile akla ver, iç ağrısına uğramış, düşümlerle, sıkıntılarla dopdolu olmuş tabiata değil.

بار کن بیگار غم را بر تنت
بر دل و جان کم نه آن جان کنندت
17256-Dünya gamının savaşını bedenine yükle. O can çekişmeyi gönlüne, canına az tattır.

بر سر عیسی نهاده تنگ بار
خر سکیزه می‌زند در مرغزار

17257-Sen, İsânın başına yük dengini koymuşsun -yükü İsâ gibi olan ruhuna taşıyorsun- merkep gibi olan nefsin ise çayırdı salma geziyor ve sıçrayıp yuvarlanıyor.

سرمه را در گوش کردن شرط نیست کار دل را جستن از تن شرط نیست

17258-Sürmeyi kulağa çekmezler. Gönül işini bedenden istemek şart değildir.

گر دلی رو ناز کن خواری مکش ور تنی شکر منوش و زهر چش

17259-Eğer sen kalben ibâret isen git, hakaret çekme. Yok ancak cisim isen şeker yeme, zehir tat.

زهر تن را نافع است و قند بد تن همان بهتر که باشد بی‌مدد

17260-Zehir, cisme faydalı, şeker ise zararlıdır. Bedenin yardım görmemesi, türlü nimetlerle beslenmemesi daha iyidir.

هیزم دوزخ تن است و کم کنش ور بروید هیزمی رو برکنش

17261-Beden, Cehennem odunudur, onu azalt. Eğer yeni bir odun biterse hemen kes.

ور نه حمال حطب باشی حطب در دو عالم همچو جفت بو لهب

17262-Yoksa Ebû Lehebin karısı gibi iki âlemde odun hamalı olursun.

از حطب بشناس شاخ سدره را گر چه هر دو سبز باشند ای فتی

17263-Ey yiğit, ikisi de yeşil ve yaş olmakla beraber, sen odun ile sidre dalını tanı ve ayırt et.

اصل آن شاخ است هفتم آسمان اصل این شاخ است از نار و دخان

17264-Sidre dalının kökü yedinci kat göktedir. Beden odununun kökü ise ateşten ve dumandandır.

هست مانندها به صورت پیش حس که غلط بین است چشم و کیش حس

17265-Bu can gözüne görünür; gönüle varmak için yorul, çabala...

ور نداری پا بجنبان خویش را تا ببینی هر کم و هر بیش را

17266-Eğer ayağın yoksa kımıldanarak ve sürünerek git ki nihâyet her azı, her çoğu gör.

“EĞER YOLCU İSEN SANA YOL AÇARLAR, EĞER YOK OLURSAN SANA VARLIKLA YÖNELİRLER” BEYTİNİN MANASI”

در معنی این بیت:

گر راه روی راه برت بگشایند ور نیست شوی به هستی‌ات بگرایند

گر زلیخا بست درها هر طرف یافت یوسف هم ز جنبش منصرف

17267-Züleyhâ her taraftan kapıları kapadı ama Yusuf Aleyhisselâm'da hiçbir hareket görünmedi.

باز شد قفل و در و شد ره پدید چون توکل کرد یوسف بر جهید

17268-Kilit ve kapı tekrar açıldı, yol görüldü. Çünkü Yusuf, Allâh (C.C.)'ına dayanmıştı, her yana dönüp dolaşmaktaydı.

گر چه رخته نیست عالم را پدید خیره یوسف‌وار می‌باید دوید

17269-Bu tabiat aleminden harice çıkmak için her ne kadar, bir yarık, bir kapı görünmüyor ise de, Yusuf gibi hayran bir halde her yana koşmak gerek.

آمدی اندر جهان ای ممتحن هیچ می بینی طریق آمدن

17270-Ey imtihan ve ibtilâya uğramış kimse; sen Dünyaya geldin. Lakin geliş yolunu biliyor muydun? Hayır...

گر ندانی تا نگویی راه نیست زین ره بی راهه ما را رفتنی است

17271-Bilmiyorsan, sakın yol yoktur deme. Bizim için bu görünmeyen yoldan gitmek muhakkaktır.

می روی در خواب شادان چپ و راست هیچ دانی راه آن میدان کجاست

17272-Rüyâda mesur olarak sağa sola gidersin, fakat o meydanın yolu nerededir, hiç biliyor musun?

تو ببند آن چشم و خود تسلیم کن خویش را بینی در آن شهر کهن

17273-Sen gözünü kapa ve bir mürşide teslim ol ki o eski şehirde kendini göresin.

چشم چون بندی که صد چشم خمار بند چشم تست این سو از غرار

17274-Lâkin gözünü nasıl kapayabilirsin ki yüzlerce mahmûr göz, bu tarafa senin gözlerine bağ olmuştur.

چار چشمی تو ز عشق مشتری بر امید مهتری و سروری

17275-Büyüklik ve reislik ümidiyle, müşteri aşkından -seni satın alacak kimseler bulmak arzusuyla- gözünü kapamak şöyle dursun, âdeta gözlük takıp dört gözle bakıyorsun.

ور بخسبی مشتری بینی به خواب جغد بد کی خواب ببند جز خراب

17276-Uyusan bile rüyâda müşteri görürsün, kötü baykuş rüyâda harabeden başka bir şey görebilir mi?

مشتری خواهی به هر دم پیچ پیچ تو چه داری که فروشی هیچ هیچ

17277-Her ân müşteri ister ve o arzu ile kıvranırsın, fakat neyin var ki satacaksın? Hiç, hiç...

گر دلت را نان بدی یا چاشتی از خریداران فراغت داشتی

17278-Gönlünde, eğer ekmeğin, yâhut bir öğle yemeğin olsaydı, müşteri talebinden vazgeçerdin.

“PEYGAMBERLİK İDDİA EDEN BİR ŞAHSA: “NE YEDİN DE BÖYLE SAÇMA SAPAN SÖYLÜYORSUN?” DEDİLER. “EĞER BİR ŞEY BULUP YESEYDİM NE SERSEMLEŞİR, NE DE SAÇMA SAPAN SÖYLERDİM” DEDİ... HER DOĞRU SÖZ, EHLİ OLMAYANA SÖYLENİLİRSE SAÇMA DENİR, HATTA SÖYLEYENLER O SÖZÜ SÖYLEMEYE GÖREVLİ OLSALAR BİLE.”

قصه‌ی آن شخص که دعوی پیغامبری می کرد گفتندش چه خورده‌ای که گیج شده‌ای و یاوه می‌گویی گفت اگر چیزی یافتی که خوردمی نه گیج شدمی و نه یاوه گفتمی که هر سخن نیک که با غیر اهلش گویند یاوه گفته باشند اگر چه در آن یاوه گفتن مأمورند

از همه پیغمبران فاضلترم

آن یکی می‌گفت من پیغمبرم

17279-Birisi “Ben peygamberim, hatta bütün peygamberlerden efdalim” diyordu.

گردنش بستند و بردندش به شاه کاین همی گوید رسولم از اله

17280-Boynundan bağladılar, “Ben Allâh (C.C.) tarafından resûlüm” diyor diye şâhin huzuruna götürdüler.

خلق بر وی جمع چون مور و ملخ که چه مکر است و چه تزویر و چه فخ

17281-Ahali karınca ve çekirge gibi onun başına toplandı. Bu ne hile, bu ne tezvîr ve tuzak? diyorlardı.

گر رسول آن است کاید از عدم ما همه پیغمبریم و محتشم

17282-Münkirler diyorlardı ki: Eğer bu, yokluk aleminden elçi olarak gelmişse biz hep peygamberiz, hep yüceyiz.

ما از آن جا آمدیم اینجا غریب تو چرا مخصوص باشی ای ادیب

17283-Biz de bu âleme garip olarak geldik. O halde ey edîb olan zât, neden peygamberlik yalnız sana mahsus oluyor?

17284-O hoş ve muhterem resûl onlara cevap verdi ki: Ey kör, câhil ve fûdûl kimseler!

17285-Şunu bilmediniz ki siz Kazây-ı İlâhîden kör ve habersiz olarak buraya geldiniz.

نه شما چون طفل خفته آمدید بی خبر از راه وز منزل بدید

17286-Siz o âlemden buraya uyumuş çocuk gibi geldiniz. Yollardan ve menzillerden bîhaber bulunuyordunuz.

ما به بیداری روان گشتیم و خوش از و رای پنج و شش تا پنج و شش

17287-Biz ise hoş bir halde, havvâs-ı hamse ve altı cihet âleminin ötesinden bu âleme kadar uyanık olarak geldik.

دیده منزلها ز اصل و از اساس چون قلاووزان خبیر و ره شناس

17288-Menzillerin aslını, esasına gördük. Zira kılavuzlarımız haberdârı ve yol biliyorlardı.

شاه را گفتند اشکنجهش بکن تا نگوید جنس او هیچ این سخن

17289-Peygamberlik dâvasına kalkışan hakkında, şâha: “Ona işkence yaptır da bir daha böyle sözler söylemesin” dediler.

شاه دیدش بس نزار و بس ضعیف که به يك سیلی بمیرد آن نحیف

17290-Şâh baktı ki o adam pek çok zayıf. Öyle ki cılızlığından bir tokatla ölecek bir halde...

کی توان او را فشردن یا زدن که چو شیشه گشته است او را بدن

17291-Ona işkence etmenin, yâhud dövmenin imkânı mı vardı? Bedeni adeta cam gibi olmuş.

لیک با او گویم از راه خوشی که چرا داری تو لاف سرکشی

17292-Lâkin ona hoşluk tarikiyla: “Sen niçin serkeşlik ediyorsun ve nübüvvet davasında bulunuyorsun?” diye sorayım.

کز درشتی ناید اینجا هیچ کار هم به نرمی سر کند از غار مار

17293-Zira burada sertlik hiçbir işe yaramaz. Lütuf ile yılan bile delikten başını çıkarır, dedi.

شه لطیفی بود و نرمی ورد وی

مردمان را دور کرد از گرد وی

17294-Ahaliyi, onun başından uzaklaştırdı. O padişah latif bir zât idi; zikri, virdi de iyilikti.

پس نشاندش باز پرسیدش ز جا که کجا داری معاش و ملتجی

17295-Onu bir yere oturttu, yerinden, yurdundan, meskeninden, maîşetinden sual eyledi.

گفت ای شه هستم از دارُ السلام آمده از ره در این دار الملام

17296-O cevap verdi ki: Şâhım; ben Dârüsselâm’danım, oradan yola çıktım, bu melâmet yurduna düştüm.

نه مرا خانه‌ست و نه يك همنشین خانه کی کردست ماهی در زمین

17297-Burada ne evim, ne de birlikte oturduğum kimse var. Balık karada nasıl ev tutabilir?

باز شاه از روی لاغش گفت باز که چه خوردی و چه داری چاشت ساز

17298-Pâdişah, lâtife ederek ona dedi ki: Ne yedin, öğle yemeği için neyin var?

اشتها داری چه خوردی بامداد که چنین سر مستی و پر لاف و باد

17299-İştihân var mı? Sabahleyin ne yedin ki sarhoş bir hale gelmiş, atıp tutuyor, esip savuruyorsun?

گفت اگر نانم بدی خشك و طری کی کنیمی دعوی پیغمبری

17300-Adam cevap verdi ki: Eğer kuru, yâhut taze ekmeğin olsaydı peygamberlik davasına kalkışır mıydım?

دعوی پیغمبری با این گروه همچنان باشد که دل جستن ز کوه

17301-Bu gürûha karşı peygamberlik davasında bulunmak, bir dağda kalp aramak gibidir.

کس ز کوه و سنگ عقل و دل نجست فهم و ضبط نکته‌ی مشکل نجست

17302-Hiç kimse; dağdan, taştan akıl ve kalp aramaz. Onlardan müşkül bir nüktenin anlaşılmasını ve hıfzedilmesini beklemez.

هر چه گویی باز گوید که همان می‌کند افسوس چون مستهزیان

17303-Dağa ne söylesen akis tarikiyle onu tekrarlar. Müstehzîler gibi seninle eğlenir.

از کجا این قوم و پیغام از کجا از جمادی جان که را باشد رجا

17304-Bu kavim nerde, onlara haber vermek nerde? Cansız bir şeyde can bulunacağını kim umar?

گر تو پیغام زنی آری و زر پیش تو بنهند جمله سیم و سر

17305-Eğer onlara kadından ve altından bahsedersen, senin önüne gümüşle beraber baş koyarlar.

که فلان جا شاهی می‌خواندت عاشق آمد بر تو او می‌دانددت

17306-Kezâ onlardan birine: “Seni falan yerdeki bir güzel çağırıyor, seni biliyor ve sana aşık olmuş” haberini versen âdetâ sana kul, köle olur.

ور تو پیغام خدا آری چو شهد که بیا سوی خدا ای نیک عهد

17307-Eğer Allâh (C.C.) tarafından bal gibi bir haber getirsen de: Ey sözüne sağlam kimse, Allâh (C.C.)’a gel desen.

از جهان مرگ سوی برگ رو چون بقا ممکن بود فانی مشو

17308-Ölümlü Dünyadan, nimet ve Ebediyyet Âlemine git. Madem ki bekâ mümkündür, şu halde fani olma! Tavsiyesinde bulunursan.

قصد خون تو کنند و قصد سر نه از برای حمیت دین و هنر

17309-Senin başını kesmek ve kanını dökmek kastında bulunurlar. Fakat bu din ve marifet hamiyetiyle değildir.

-----14.CİLDİN SONU-----